

En kamp i ditt indre

En kritisk diskursanalyse av fremstillingen av homoseksualitet i et utvalg tekster
på Jehovas Vitners nettside

Av

Therese Eide

Universitetet i Bergen

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

NOLISP350

Mastergradsoppgave i nordisk språk

Våren 2021

FORORD

En masteroppgave er ikke noe som gjøres alene. Det er flere som fortjener en takk for at jeg har kommet i mål med denne oppgaven.

Først og fremst må jeg takke veilederen min, Helga Mannsåker. Til tross for hjemmekontor og uforutsigbarhet har du alltid vært tilgjengelig når jeg har hatt behov for det. Engasjementet du har vist gjennom hele dette året har smittet over på meg, og gjort skriveprosessen enda lettere. Takk for alt det faglige du har lært meg, og takk for gode tips til struktur og språkføring.

Takk til familien min som har trodd på meg gjennom hele lektorløpet. Takk til mamma og pappa som har vært der gjennom oppturer og nedturer, og som alltid har hatt et lyttende øre når jeg trenger å snakke om oppgaven. Takk til min bror, svigersøster og mine to små nevøer for å ha fått tankene mine over på noe annet enn oppgaven gjennom turer, lek og moro.

Takk til Haldis, Emily og Caroline for korrekturlesing og støtte gjennom året.

Takk til lektorgjengen for fem fine år på studiet. Spesielt takk til Stian, for alltid å ha roet meg ned når stressnivået har vært på sitt høyeste, disse fem årene hadde ikke vært det samme uten deg.

Sist, men ikke minst, takk til gjengen på lesesalen for faglige og ikke-faglige samtaler i lunsjen. Fellesskapet på salen i 4. etasje har gjort masteråret til et fantastisk år.

Innhold

1. INNLEDNINGSKAPITTEL	1
1.1 PRESENTASJON AV TEMA	1
1.2 AKTUALISERING OG BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMA	2
1.3 PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL	4
1.4 DISPOSISJON	5
2. BAKGRUNNSKAPITTEL	6
2.1 BAKGRUNN OM JEHOVAS VITNER	6
2.2 TRO OG TROSGRUNNLAG	6
2.3 ORGANISERING INNAD I GRUPPEN	7
2.4 FORKYNINGSARBEID	8
2.5 OPPSUMMERING	9
3. TEORIKAPITTEL	10
3.1 KRITISK DISKURSANALYSE (KDA)	10
3.1.1 IDEOLOGI OG MAKT	13
3.2 KOGNITIV LINGVISTIKK (KL)	15
3.2.1 KOGNITIV SEMANTIKKS FIRE HOVEDPRINSIPPER	15
3.2.2 DOMENER OG ICM	16
3.2.3 FRAMINGTEORI	17
3.2.4 BEGREPSMETAFORTEORI	19
3.2.5 METAFOR OG DISKURS	21
3.2.6 ANALOGIER	22
3.3 RETORIKK	23
3.3.1 ETHOS' DYNAMISKE KARAKTER	23
3.3.2 DEN RETORISKE SITUASJONEN	25
3.4 OPPSUMMERING	26
4. METODE- OG MATERIALKAPITTEL	27
4.1 BEGRUNNELSE FOR VALG AV MATERIALET	27
4.2 KRITERIER FOR VALG AV MATERIALE	27
4.3 PRESENTASJON AV ANALYSEMATERIALET	29
4.4 FREMGANGSMÅTE	31
4.5 EN KOMMENTAR TIL MIN BRUK AV ORDET (SEKSUAL)DRIFTER	34
4.6 OPPSUMMERING	35
5. ANALYSEKAPITTEL	36

5.1 LIKNELSER OG BIBELSITATER	37
5.1.1 LIKNELSER	37
5.1.1.1 Pottemaker	37
5.1.1.2 Å få herredømme over sitt eget kar	39
5.1.2 BIBELSITATER	40
5.2 HOMOSEKSUALITET BLIR OMTALT SOM UMORALSK OG UNORMALT	42
5.2.1 HOMOSEKSUALITET ER UMORALSK OG UNORMALT	42
5.2.2 DET ER MULIG Å GÅ FRA DÅRLIG MORAL TIL GOD MORAL	44
5.3 HOMOSEKSUALITET BLIR BEGREPSLIGGJORT I FORM AV SEKSUELLE DRIFTER	46
5.3.1 HOMOSEKSUELLE DRIFTER ER IKKE VALGFRITT	48
5.3.2 HOMOSEKSUELLE DRIFTER SOM KRAFT	49
5.3.2.1 Talmys kraftdynamikksystem	50
5.3.2.2 Det er mulig å ikke følge sine homoseksuelle drifter	50
5.3.2.3 Homoseksuelle drifter må (og kan) nedkjempes	52
5.3.2.4 Bibelen/Gud/troen kan hjelpe deg å stå imot homoseksuelle drifter	53
5.3.2.5 Å være tiltrukket av en av samme kjønn er ikke viljestyrt	54
5.3.3 HOMOSEKSUELLE DRIFTER KAN FØRE TIL/ER KONSEKVENNS AV ULOVLIG OG/ELLER USUNN OPPFØRSEL	55
5.4 HOMOSEKSUALITET BLIR BEGREPSLIGGJORT I FORM AV HANDLINGER	58
5.4.1 HOMOSEKSUELLE HANDLINGER ER NOE SOM MÅ UNNGÅS	58
5.5 OPPSUMMERING	60
<u>6. DRØFTINGSKAPITTEL</u>	<u>62</u>
6.1 HVILKEN IDELOGI KAN SIES Å BLI FORMIDLET I PRIMÆRTEKSTENE?	62
6.1.1 TEKSTENES TITTEL	64
6.1.2 FØRSTE HOLDNING: ANERKJENNELSE AV AT ENKELTE HAR HOMOSEKSUELLE DRIFTER	67
6.1.3 ANDRE HOLDNING: HOMOSEKSUALITET ER GALT	68
6.1.4 TREDJE HOLDNING: DET ER MULIG Å ENDRE SEG	70
6.1.5 TRE HOLDNINGER, ÉN IDEOLOGI	72
6.2 RETORIKK OG KONTEKST	75
6.2.1 AVSENDER OG MOTTAKER	75
6.2.2 ETHOS	76
6.2.3 DEN RETORISKE SITUASJONEN	77
6.2.4 KONSEKVENSEN AV METAFORENE OG ANALOGIENE	80
6.3 OPPSUMMERING	84
<u>7. AVSLUTNINGSKAPITTEL</u>	<u>86</u>
<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>89</u>
<u>VEDLEGG 1: ANALYSETEKST 1</u>	<u>93</u>
<u>VEDLEGG 2: ANALYSETEKST 2</u>	<u>95</u>

<u>VEDLEGG 3: ANALYSETEKST 3</u>	<u>97</u>
<u>SAMMENDRAG</u>	<u>100</u>
<u>ABSTRACT</u>	<u>101</u>
<u>PROFESJONSRELEVANS</u>	<u>102</u>
<u>LITTERATURLISTE FOR PROFESJONSRELEVANS</u>	<u>103</u>
FIGUR 1: FREMSTILLING AV RENHETSMETAFOREN _____	45
TABELL 1: OVERSIKT OVER SYNSPUNKTER OG HOLDNINGER _____	63

1. INNLEDNINGSKAPITTEL

1.1 Presentasjon av tema

Vi mennesker bruker språket for å formidle synspunkter til andre, og for å påvirke og/eller overbevise andre om hvorfor vårt synspunkt på verden er det riktige. Dette gjør vi i større eller mindre grad hver eneste dag. Dette skjer i hverdagslige situasjoner som på butikken hvor en prøver å påvirke eller overbevise partneren til å velge Jarlsbergost fremfor Norvegiaost, eller i debatter hvor politikere prøver å påvirke velgere til å stemme på nettopp deres parti. En annen gruppe personer som ofte bruker språket til å prøve å overbevise andre om at sitt syn på verden er det riktige, er personer som tilhører misjonerende og forkynnende religioner. Religiøse grupper har ofte et syn på verden og livet som avviker helt eller delvis fra ikke-religiøse menneskers syn på verden og livet. Det kan være ulike spørsmål og temaer som gjelder seg gjeldende. Et mye omdiskutert tema både blant religiøse personer og ikke-religiøse personer, er homoseksualitet. Dette er et tema religiøse grupper ofte har tatt et standpunkt rundt, enten det er at man er for homoseksualitet eller imot det.

I Norge i dag er det lovfestet at det er enhver persons rett til å velge selv om de vil tilbringe livet sitt med en av samme kjønn eller ikke. Det finnes likevel individer og grupperinger som mener at det ikke er opp til hvert enkelt menneske å bestemme hvem de ønsker å leve med. En gruppe som mener at det ikke er valgfritt, er den religiøse gruppen Jehovas Vitner. Jehovas Vitner er en misjonerende og forkynnende religion, som aktivt går inn for å overbevise andre om at deres syn på verden og livet er det riktige. Når det gjelder seksualitet, mener Jehovas Vitner at seksuelt samliv kun skal skje mellom mann og kvinne i ekteskap. Jeg ønsker å undersøke hvordan Jehovas Vitner formidler sitt syn på homoseksualitet.

Når en skal analysere og undersøke tekster, finnes det flere måter å gå frem på. En vitenskapelig disiplin som ofte tar for seg tekster som ønsker å formidle en bestemt ideologi eller et bestemt syn på et tema, er kritisk diskursanalyse (KDA). Innenfor KDA er det vanlig å undersøke forholdet mellom komponentene språk, ideologi og makt i en diskurs. I tillegg er det alltid noen faktorer som ikke finnes i selve teksten, men som er avgjørende for hvordan teksten blir tatt imot av mottakerne og for å forstå konteksten til teksten. En av disse faktorene er forholdet mellom avsender og mottaker. Dette er aspekter som ofte blir studert innenfor retorikken, som har noen teoretiske perspektiver som vil være relevant å trekke inn når en skal analysere tekster som er ment for å overbevise og påvirke andre i en bestemt retning.

Overbevisning skjer gjennom bruk av språket, enten det er muntlig eller skriftlig. En uunngåelig konsekvens av språkbruk, som kan være mer eller mindre intendert, er framing, eller innramming. Dette vil si at en tar i bruk visse kognitive skjema for å ramme inn et fenomen eller et tema, i dette tilfellet homoseksualitet. Framingsteori er et teoretisk perspektiv innenfor kognitiv lingvistikk (KL), en lingvistisk tradisjon som ser på språket som en kognitiv funksjon på lik linje med tanke, refleksjon og liknende. Det er blitt mer og mer vanlig å bruke teoretiske perspektiver fra KL for å utføre KDA, da får analysen ofte betegnelsen kritisk metaforanalyse. I min oppgave vil jeg operere med termen kritisk diskursanalyse.

Som en ser, er det flere vitenskapelige disipliner som en kan trekke ulike teoretiske perspektiver ut av, og bruke på det samme tekstmaterialet. Det å kombinere flere disipliner gjør at jeg kan få innsikt i enkelte sider og/eller aspekter ved materialet mitt, som jeg ikke ville fått dersom jeg kun holdt meg innenfor en disiplin. Jeg vil derfor bruke teoretiske perspektiver fra både KL og retorikken når jeg skal utføre en kritisk diskursanalyse av fremstillingen av homoseksualitet i et utvalg tekster fra Jehovas Vitners nettside.

1.2 Aktualisering og begrunnelse for valg av tema

Teoretiske perspektiver fra KDA er, som nevnt, vanlig å bruke på tekster som skal formidle et bestemt budskap eller en bestemt ideologi, noe som er formålet til de fleste religioner.

Dersom en ser på tidligere kritisk diskursanalyser hvor en har hentet perspektiver fra KL, finner en ulike studier. Charteris-Black (2004) har gjort flere kritiske metaforanalyser, blant annet av religiøs diskurs, der han har tatt for seg religioners hellige bøker, som Koranen og Bibelen. Det er også gjort en rekke kritisk diskursanalyser som omhandler religion på et eller annet vis, både innenfor språklige vitenskaper, men også kulturvitenskap, sosiologi, religionsvitenskap og liknende. I 2018 ble det blant annet gjort en metaforsteoretisk og retorisk analyse av språkbruk i en kristen, kirkelig tekst (Karlsen, 2018). Her ble blant annet teoretiske perspektiver fra både KDA og KL benyttet. Karlsen hadde her fokus på metaforer, og oppgaven skiller seg ved at det *kun* er metaforer som blir sett på. I tillegg skiller den seg også ved at diskursen hun så på, var en utredning om samliv og ekteskap fra et utvalg innenfor Den norske kirke. Karlsen så på hvilken forståelse av ekteskap, samliv, drifter og følelser som kom til uttrykk i utredningen (Karlsen, 2018). Etter det jeg vet er det ikke gjort noen liknende studier som kombinerer KL og retorikk for å utføre KDA på tekster skrevet av Jehovas Vitner.

I dag lever det i underkant av 12 000 aktive medlemmer av Jehovas Vitner i Norge (Ringnes et.al., 2020). Tekster som fremmer Jehovas Vitners syn på ulike fenomen, som blant annet homoseksualitet, blir åpent publisert på deres offisielle nettside, JW.org. Her tar de opp ulike temaer, deriblant homoseksualitet. Frem til 1972 var homoseksualitet straffbart i Norge, i 1977 ble det fjernet som psykiatrisk diagnose i Norge, og i 1990 ble det fjernet som diagnose av Verdens helseorganisasjon (Hofgaard, 2010). I dag er det å være åpen om sin seksuelle legning noe som er blitt mer vanlig, og en hylles gjerne av ulike grupper i samfunnet når en tør å stå frem som homoseksuell. For Jehovas Vitner er det å utføre homoseksuelle handlinger et av forbudene i Guds morallover. Å overbevise sine tilhengere om at homoseksualitet ikke er moralsk riktig å praktisere var sannsynligvis lettere i Norge før 1972 enn det er i dag.

Homoseksualitet er et tema som fortsatt blir diskutert i dagens samfunn, til tross for at det er en mer generell aksept for det å være homoseksuell/homofil i dag enn for 20 år siden. Det at Jehovas Vitner har et syn på homoseksualitet som skiller seg fra samfunnet ellers, er mye av motivasjonsgrunnlaget mitt for å velge tekster nettopp fra denne religiøse gruppen. Hensikten med tekstene er å overbevise andre om at Jehovas Vitners syn på homoseksualitet er det riktige, og å komme med råd om hvordan en kan klare å følge dette synet. Dette er et viktig grunnlag for valg av mitt materiale. Både språket en bruker, og makten en innehar samt. ens evne til å bruke språket på en overbevisende måte, er viktig for å kunne reproducere ens ideologi. Trolig er disse forholdene enda viktigere når en skal prøve å overbevise en mindre gruppe i et samfunn om å følge retningslinjer, moral og regler som skiller seg fra de retningslinjene, den moralen og de reglene som følges av samfunnet ellers.

Når en snakker om homoseksualitet og personer som blir tiltrukket av en av samme kjønn, bruker man ofte termen *homofil*. Jehovas Vitner bruker i sine tekster nærmest utelukkende termen *homoseksualitet*, utenom tre forekomster av termen *homofil* (som alle forekommer i analysetekst nr. 2). Dersom en slår opp *homoseksualitet* og *homofili* i *Store Medisinske Leksikon*, får en følgende definisjoner: «Homoseksualitet er kjønnsdrift og seksuell aktivitet rettet mot personer av samme kjønn» (Grünfeld & Svendsen, 2021) og «Homofili er tiltrekning til samme kjønn» (Benestad et.al., 2021). Videre står det under *homofili* at dette gjelder både personer som blir tiltrukket av samme kjønn, blir forelsket i samme kjønn og personer som eventuelt har sex med samme kjønn. Det en ser i disse to definisjonene, er at homoseksualitet er et begrep som innebærer et handlingsaspekt, mens homofili gjelder følelser og forelskelse, men også evt. handling. Det å være homofil er en seksuell legning, og mange identifiserer seg som homofil, mens homoseksualitet er mest rettet mot de faktiske

seksuelle driftene og handlingene mellom to personer av samme kjønn. Det er en bred enighet om at homofili og homoseksualitet er tett knyttet sammen, og det vil derfor være nødvendig og interessant å diskutere det faktum at Jehovas Vitner kun bruker ordet *homoseksualitet* i sine tekster. I min oppgave vil jeg bruke begrepet homoseksualitet, ettersom det er det som blir brukt i tekstene jeg analyserer, og det vil derfor være det mest ryddige.

1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

Jeg har hentet mitt primærmateriale fra Jehovas Vitners nettside, og det består av tre tekster fra perioden 2003 - 2012 rettet mot unge personer som handler om temaet homoseksualitet. Tekstene er publisert i bladet *Våkn opp!* som er et blad Jehovas Vitner bruker i sitt forkynningsarbeid. I disse tekstene forklarer de sitt syn på homoseksualitet i tillegg til at de ønsker å overbevise, oppmuntre og komme med råd til unge personer om hvordan de skal klare å følge Guds syn på homoseksualitet.

Det jeg ønsker å finne ut i min oppgave, er: *Hvordan fremstiller Jehovas Vitner temaet homoseksualitet i et utvalg tekster fra deres nettside?* For å finne ut av dette ønsker jeg å kombinere teoretiske perspektiver fra KDA, KL og retorikken. For å svare på problemstillingen har jeg fire forskningsspørsmål:

1. Hvilke synspunkt på homoseksualitet kommer frem i tekstene?
2. Hvilke språklige virkemidler blir brukt for å formidle synspunktene på temaet homoseksualitet?
3. Hvilken ideologi kan sies å bli formidlet i tekstene?
4. Hva har forholdet mellom avsender og mottaker å si for eventuell reproduisering av ideologien?

Ved å svare på disse spørsmålene vil jeg kunne finne ut hvordan temaet homoseksualitet blir fremstilt av Jehovas Vitner i et utvalg tekster. Rekkefølgen på spørsmålene er ikke tilfeldig. Jeg ønsker først å finne de ulike synspunktene i materialet mitt, og deretter gå inn igjen i materialet for å finne ut hvilke språklige virkemidler som blir brukt for å formidle de enkelte synspunktene på homoseksualitet. Svarene på disse spørsmålene vil være grunnlaget for den videre diskusjonen og drøftingen i oppgaven.

I diskusjons- og drøftingskapitlet vil jeg, basert på funnene i analysekapitlet, prøve å si noe om hvilken ideologi som blir formidlet i materialet mitt. Jeg vil også diskutere forholdet mellom avsender og mottaker, i tillegg til konsekvensen/effekten av de språklige virkemidlene som er valgt, og hva disse faktorene kan ha å si for om ideologien eventuelt blir

reprodusert. Her vil det bli relevant å trekke inn noen teoretiske perspektiver fra retorikken. Det er også i drøftingen at det kritiske aspektet ved diskursanalysen gjør seg gjeldende.

1.4 Disposisjon

Oppgaven består av syv kapitler. Jeg vil her presentere de seks kommende kapitlene. Kapittel to vil bestå av bakgrunnsinformasjon om Jehovas Vitner. Her vil jeg presentere fakta om Jehovas Vitner som er nødvendig kunnskap for videre lesning av oppgaven. Jeg vil omtale hva de tror på, deres hellige skrifter, hvem som styrer, komme med enkelte begrepsavklaringer og si litt om deres misjons- og forkynningsarbeid. Kapittel tre er teorikapitlet. I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for de teoriene jeg legger til grunn for min analyse og drøfting. Det fjerde kapitlet, material- og metodekapitlet, består av beskrivelse og forklaring på valg og avgrensning av primærmaterialet mitt. Her vil jeg også presentere min fremgangsmåte for analysen og drøftingen, og noen avklaringer som er nødvendige for videre lesning av oppgaven. Analysekapitlet er det femte kapitlet. Her vil de språklige funnene fra primærmaterialet bli lagt frem. Flere av funnene vil bli diskutert videre i kapittel seks, drøftingskapitlet. I drøftingskapitlet vil jeg drøfte flere av funnene fra analysen, samt diskutere andre forhold. Det er først her at retoriske perspektiver og det kritiske aspektet av kritisk diskursanalyse vil bli trukket inn. Det siste kapitlet, kapittel syv, vil være en avslutning og konklusjon av oppgaven.

2. BAKGRUNNSKAPITTEL

Dette kapitlet vil presentere fakta om Jehovas Vitner og annet tilknyttet dem som er relevant for å forstå både ord og uttrykk som blir brukt i mitt materiale og for å forstå grunnlaget innholdet i tekstene er bygget på. Tekstene i mitt materiale er skrevet av og for Jehovas Vitner, og det er derfor viktig å ha bakgrunnskunnskap om dem for å kunne forstå hvilket premiss og grunnlag tekstene er fundert på. Jeg vil her gjøre kort rede for hvem Jehovas Vitner er, deres tro (særlig rundt seksualitet og samliv), deres trosgrunnlag (hellige skrifter), oppbyggingen av organisasjonen og deres arbeid (forkynning).

2.1 Bakgrunn om Jehovas Vitner

Jehovas Vitner er en nyreligiøs bevegelse som opprinnelig ble opprettet som et bibelstudium av Charles Russell i USA i 1872. I dag er det ca. åtte millioner medlemmer fordelt over hele verden, hvor ca. 12 000 av dem er i Norge. Jehovas Vitner er en misjonerende religion, som vil si at de gjennom tekster, foredrag og annen kommunikasjon prøver å få personer til å konvertere til religionen. Jehovas Vitner regner seg selv om den ekte kristendommen, men er ikke regnet som en del av den tradisjonelle kristendommen. En av grunnene til dette er at de tilbakeviser troen på treenigheten. Treenigheten er troen på at Gud, Jesus og Den Hellige Ånd er en og samme skikkelse. Jehovas Vitner mener derimot at Gud og Jesus ikke er samme skikkelse, ettersom det ikke finnes noen bibelsk grunnlag for dette. Dette er bare ett av flere eksempler på hvordan Bibelen og studiet av den spiller en sentral rolle i deres tro. Navnet *Jehovas Vitner* kan omformuleres til «Guds vitner». Jehovas Vitner mener at det riktige navnet på Gud er *Jehova*, etter bokstavene JHVH fra det opprinnelige skriftspråket hebraisk til Bibelen, som var et konsonantspråk. De bruker noen steder også *Gud* som betegnelse i sine tekster. Jeg vil ikke veksle mellom *Jehova* og *Gud*, men konsekvent bruke *Gud* gjennom hele oppgaven (utenom i utdragene hentet direkte fra primærmaterialet).

2.2 Tro og trosgrunnlag

Når Jehovas Vitner henviser til Bibelen, henviser de til en utgave som er gitt ut av *Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania* og *International Bible Students Association*. Dette er et selskap/en organsiasjon som er brukt av Jehovas Vitner til administrativt arbeid, blant annet til å publisere ulike blader og tekster brukt i misjons- og forkynningsarbeid. Denne utgaven har også blitt gitt ut på norsk med tittelen *Ny Verden-Oversettelsen av De hellige skrifter*. Når jeg bruker ordet *Bibelen*, er det da *Ny-Verden-Oversettelsen av De hellige skrifter* jeg referer til. Geir Winje skriver i sin bok *Fra bønn til magi: nye religioner og menneskesyn* at Jehovas Vitner begynte som en bibelstudium-bevegelse, og at det er nettopp

dette som førte til opprettelsen av Jehovas Vitner. Det er en monoteistisk religion (som vil si at de tror at det fins kun én gud). Bibelen er alene grunnsteinen i Jehovas Vitners lære og virkelighetsoppfatning, og den regnes som Guds ord i bokstavelig forstand (Winje, 1999, s. 89). Det er i Bibelen de finner svar på alle spørsmål de måtte ha, uavhengig av tema. Det er bibelstudiene og forkynnelsen som er de viktigste aktivitetene for vitnene. Alt de tror på, kan begrunnes i Bibelen, som de regner for å være Guds ord.

Ifølge Jehovas Vitner lever vi i endetiden. Denne tiden skal ende i Harmageddon, en krig mellom verden (Satans rike) og Guds rike. Denne krigen vil ende med at Guds rike vinner, og i 1000 år skal 144 000 medlemmer av Jehovas Vitner og Jesus (som konge) regjere fra himmelen (Winje, 1999, s. 94). Den endelige dommen kommer etter tusen år, og de som følger Guds vilje, vil få evig liv på jorden. Da vil Satan, hans engler og Ghenna (tilsvarer helvete) tilintetgjøres. At verden ifølge Jehovas Vitner er Satans rike, påvirker deres levemåte. En skal avstå fra alle lover og regler som står i strid med Guds lover og regler. En skal ikke delta i militæret eller i politikk. Jehovas Vitner lever *i* verden, ikke *av* verden (Winje, 1999, s. 92). Det er lovene og reglene uttalt av Gud som skal følges, herunder morallovene. Morallovene skal følges til enhver tid så langt det lar seg gjøre. En av disse morallovene handler om seksualitet. Gud godkjenner kun seksuelt samliv mellom mann og kone.

Jehovas Vitner nekter ikke for at mennesker gjør ting som går imot Gud, dette er nemlig en konsekvens av syndefallet, som Jehovas Vitner tror på. Syndefallet er betegnelsen på hendelsen da Adam og Eva spiste et eple fra treet i Edens hage. Da de gjorde dette, gikk de imot det Gud sa. Som konsekvens av dette ble de gamle før de til slutt døde, en egenskap som deres etterkommere, menneskene, arvet. En annen konsekvens av dette er, ifølge Jehovas Vitner, at alle mennesker er født syndige og ufullkomne, og har en tilbøyelighet til å gjøre det som er galt (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, u.å.b). Med andre ord anerkjenner de at en kan ha følelser, tilbøyeligheter, tiltrekning og liknende som går imot Guds morallover, men det er hva en velger å gjøre med dette, som er av betydning.

2.3 Organisering innad i gruppen

Jehovas Vitner ledes av en liten gruppe som kalles for *Det styrende råd* (eng: *The Governing Body*). Denne gruppen har ansvar for Jehovas Vitners arbeid verden over. Gruppen består av åtte menn, som alle jobber ved Jehovas Vitners hovedkontor i Warwick, New York (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, u.å.a). Ifølge Jehovas Vitner er det kun ett overhode for religionen, nemlig Gud, men Det styrende råd har ansvaret for å formidle hans ord til resten av tilhørerne, og de bruker derfor Bibelen som veileder. Det er de som har

ansvaret for utarbeidelsen av den bibelske veiledningen som blir formidlet gjennom ulike publikasjoner, foredrag og liknende (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, u.å.a). De har også ansvar for å tolke Bibelen og formidle innholdet til resten av tilhørerne i Jehovas Vitner. Det styrende råd får hjelp fra medlemmer av Jehovas Vitner i ulike deler av verden, til blant annet oversettelsesarbeid og liknende. Det som blir formidlet i samlinger i Rikets sal, og det som blir formidlet på den norske utgaven av nettsiden, er utarbeidet av Det styrende råd, med hjelp fra personer som oversetter tekstene. Før det blir publisert på nettsiden, i fysiske utgaver og liknende skal det godkjennes av Det styrende råd.

Hver menighet rundt i verden har også en liten gruppe som har lederansvar lokalt. Denne gruppen kalles for de *eldste*. Alle som blir utnevnt til *eldste* er menn, og har ansvaret for å organisere møtene i menigheten, velge ut hvem som skal tale i samlingene og annet administrativt arbeid i den lokale menigheten. Det er også de som har ansvar for *domsutvalget*. Domsutvalget er noe som blir nedsatt dersom en i menigheten har gjort noe som går imot reglene Jehovas Vitner må følge. Da er det opp til domsutvalget å finne ut om det er nødvendig å straffe vedkommende, og i hvilken grad de eventuelt skal straffes. En straff kan være å bli kastet ut av Jehovas Vitner. Dersom dette skjer, kreves det også ofte at familien til personen som blir kastet ut, må kutte kontakten med vedkommende.

2.4 Forkynningsarbeid

Misjons- og forkynningsarbeid er viktig for Jehovas Vitner. Ifølge deres tro var Jesus selv en misjonær, som ble sendt til jorden av sin far, Gud, for å forkynne sitt budskap. De har som mål at det kristne budskapet skal bli forkynt over hele verden (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2011). Det er flere måter å forkynne sitt budskap på. Blant annet går de dør til dør, sender brev eller bruker internett. De har to blad som er viktige i forkynningsarbeidet: *Vakttårnet* og *Våkn opp!*. *Vakttårnet* inneholder artikler som for det meste er basert på bibelske tekster (Winje, 1999, s. 98). I *Våkn opp!*, som er det bladet mitt materiale er fra, tar en for seg mer allmenne temaer som menneskerettigheter, rasisme og seksualitet (Winje, 1999, s. 98). Jehovas Vitner har også noen bøker, som ligger digitalt, som heter *De unge spør*, hvor de samler artikler som (ofte) har vært publisert i *Våkn opp!* først. Her kan en da søke på det temaet en ønsker å lese om, og få opp flere artikler som på ulike måter tar opp i seg det temaet en søker på.

Både *Vakttårnet* og *Våkn opp!* blir gitt ut både i trykt utgave og på deres nettside. På nettsiden finnes de ulike artiklene på mer enn 100 ulike språk. Det er Det styrende råd som har

hovedansvaret for utarbeidelsen av innholdet i disse bladene. Noe av det som skiller Jehovas Vitner fra enkelte andre misjonsreligioner, som for eksempel mormonerne, er at ingen av lederne innenfor Jehovas Vitner formidler åpenbaringer og profetier direkte fra Gud (Winje, 1999, s. 98). Det er Bibelen som ifølge Jehovas Vitner er den eneste kilden til kunnskap om Guds hensikt og vilje (Winje, 1999, s. 98). Det styrende råd besitter den kunnskapen og innsikten som skal til for å kunne gjøre en nøyaktig tolkning av Bibelen. Alle temaene vurderes i lys av Bibelen, som de tolker bokstavelig. Det er enkelte steder en skal se bort fra en bokstavelig tolkning, dette gjelder blant annet tegn og bildespråket i åpenbaringsbøkene. Dette er noe som også vil komme frem i mitt materiale, blant annet når mennesket blir sammenliknet med leire, og Gud blir sammenliknet med en pottemaker (jf. 5.1.1.1).

2.5 Oppsummering

Jeg har her tatt for meg, i korte trekk, fakta om Jehovas Vitner som er viktige for den videre lesningen av denne oppgaven. Som en ser, er det en liten gruppe mennesker som har ansvaret for bibelstudiene og formidlingen av veiledning i ulike tema og spørsmål, som blant annet seksualitet. Alle tema som blir diskutert på Jehovas Vitners nettside, er vurdert i lys av Bibelen, som regnes som Guds ord i bokstavelig forstand. Det er etikken, moralen, reglene og lovene som kommer frem i Bibelen som skal følges. Ifølge Jehovas Vitner er mennesker født syndige og med en trang til å gjøre det som er galt, men ved å følge Guds lover og regler kan en likevel forbli det Jehovas Vitner mener er et godt og moralsk menneske. Misjons- og forkynningsarbeidet er svært viktig for Jehovas Vitner og gjøres blant annet gjennom ulike fysiske publikasjoner og nettstedet JW.org, som er nettstedet mitt primærmateriale er fra.

3. TEORIKAPITTEL

I dette kapitlet skal jeg presentere de teoriene som vil danne det teoretiske grunnlaget for utførelsen av analysekapitlet og drøftingskapitlet. Først vil jeg presentere kritisk diskursanalyse (KDA), som er en tilnærming til diskurs som tar opp i seg flere vitenskapelige disipliner. To vitenskapelige disipliner som tidligere har blitt knyttet opp mot KDA, og som jeg vil bruke i min oppgave, er kognitiv lingvistikk (KL) og retorikk. KDA, KL og retorikk vil bli presentert i del to og tre, før jeg avslutningsvis vil oppsummere ved å sette de teoretiske perspektivene i sammenheng med hverandre. Kapitlet er delt opp i fire deler: *3.1 Kritisk diskursanalyse (KDA)*, *3.2 Kognitiv lingvistikk (KL)*, *3.3 Retorikk* og *3.4 Oppsummering*.

3.1 Kritisk diskursanalyse (KDA)

Kritisk diskursanalyse (heretter KDA) bygger på kritisk lingvistikk. KDA ønsker å fylle noen hull kritisk lingvistikk er blitt kritisert for, nemlig å utvikle koplingen mellom språk, makt og ideologi (Machin og Mayr, 2012, s. 4). Det KDA ønsker, er å undersøke disse språklige enhetene på en kritisk måte, og på denne måten avdekke bakenforliggende oppfatninger hos avsender av teksten. KDA går på tvers av flere disipliner, deriblant lingvistikk, politikk, sosiologi og flere (Fairclough, 2010, s. 4). Det betyr ikke at man bytter ut begreper eller elementer innenfor en disiplin med begreper eller elementer fra en annen disiplin, men at man ser på disse i relasjon til hverandre og dermed får et bredere perspektiv på diskursen som undersøkes. Jeg vil basere meg på noen innsikter fra noen forskere som representerer tilnærminger som ofte er brukt i KDA, nemlig Normann Fairclough som representerer en *dialectical relational approach* og Teun A. van Dijk som representerer en *sociocognitive approach*. I tillegg vil jeg bruke innsikter fra Jonathan Charteris-Black, som har koplet kognitiv lingvistikk til KDA i sin tilnærming. I min oppgave vil teoretiske perspektiver fra kognitiv lingvistikk og retorikk være det sentrale i min tilnærming til tekstene.

De to tradisjonene, kognitiv lingvistikk og KDA, har lenge vært separate og ikke hatt noe med hverandre å gjøre, men personer som Jonathan Charteris-Black (2004) og Andrew Goatly (2007) har tatt til orde for at de både kan og bør kombineres. I min oppgave er metaforer en del av den kritiske diskursanalysen, men ikke hovedfokuset. Jeg vil fokusere på å finne synspunkter i analysetekstene, og det er disse som avgjør hvilke metaforer som blir tatt med i analysen. Metaforene som blir tatt med vil bli behandlet slik de blir i en kritisk metaforanalyse, og nettopp derfor er det viktig å redegjøre for noen av de teoretiske perspektivene i kritisk metaforanalyse. Hensikten med kritisk diskursanalyse er å «undersøke og avdekke ideologi, i den grad det uttrykkes og påvirkes av språk og diskurs» (Goatly, 2007,

s. 3: min oversettelse). Flere forskere har begynt å undersøke de ideologiske effektene av metaforer, og en har da fått tradisjonen kritisk metaforanalyse (KMA), som er en blanding av kognitiv lingvistikk og kritisk diskursanalyse. Jeg vil trekke inn perspektiver fra kritisk metaforanalyse, men har likevel valgt å definere oppgaven som en kritisk diskursanalyse. Grunnen til dette er at hovedfokuset i min oppgave er å finne de språklige virkemidlene som blir brukt for å formidle synspunktene i teksten. Metaforer er en av flere språklige virkemidler jeg ønsker å undersøke i tekstene, og ettersom metaforer ikke er fokuset alene, vil det være mest naturlig for meg å bruke KDA som betegnelse.

Ettersom KDA går på tvers av disipliner, kan en ha mange ulike innganger til hvordan en ønsker å utføre analysen, og hva man ønsker å få ut av den. Uavhengig av dette er det vanlig at en i KDA «fokuserer på elitens diskursive strategier for å opprettholde ulikhet» (van Dijk, 1993, s. 250). I all hovedsak betyr det at man ser på tekster eller taler skrevet av eliten eller de som sitter med makten i den aktuelle situasjonen man ser på, enten det er i et samfunn, i en politisk debatt eller i grupper. Dette gjelder også mitt tilfelle. Tekstene og diskursen jeg undersøker, er formidlet av en gruppe innenfor Jehovas Vitner som kalles *Det styrende råd* (jf. 2.3). Det er først og fremst Det styrende råd som utarbeider manualer og veiledning til hvordan Bibelen skal tolkes, og dermed styrer hvordan de troende selv skal tolke Bibelen. Dette viser hvordan en elite besitter en makt over de resterende medlemmer av hele gruppen, som i dette tilfellet er Jehovas Vitner. Nettopp derfor er KDA både relevant og anvendbar på disse tekstene.

Diskurs er et viktig begrep i KDA. Jeg har valgt å bruke to definisjoner av diskurs gjort av henholdsvis Elena Semino og av Dirven, Polzenhagen og Wolf. Semino definerer diskurs som «naturally occurring language use: real instances of writing or speech which are produced and interpreted in particular circumstances and for particular purposes» (Semino, 2008, s. 1). Dirven, Polzenhagen og Wolf presenterer to definisjoner av diskurs, en vid og en smal, som er vanlige å bruke og kombinere i både KDA og KMA. Seminos definisjon kan sees i sammenheng med den smale definisjonen av diskurs hos Dirven, Polzenhagen og Wolf som refererer til diskurs som faktisk nedskrevet tekst, og ikke flere diskursive praksiser om et gitt tema (Dirven, et.al., 2007, s. 1223). I dette tilfellet er det faktisk nedskrevet tekst om homoseksualitet av Jehovas Vitner. Disse er utarbeidet av Det styrende råd og er ment som veiledning og forkynning av Jehovas Vitners syn og ideologi rundt temaet homoseksualitet. Diskursen består av flere tekster som ligger ute på Jehovas Vitners nettside, jeg har valgt ut tre tekster som jeg mener er representative for diskursen *veiledning i temaet homoseksualitet*

til unge personer innenfor Jehovas Vitner. Jeg vil i det følgende redegjøre videre for begrepet *diskurs*.

For å forstå hva KDA er, kan det være formålstjenlig å undersøke de tre ordene *diskurs*, *analyse* og *kritisk* (i den rekkefølgen), slik også Fairclough (2010) gjør i sin introduksjon. Her forklarer han hvordan en bør analysere diskurs i KDA. Når det kommer til diskursen, er KDA, som Fairclough skriver, ikke en analyse kun av diskursen selv. Den er også en analyse av de interne relasjonene i diskursen og en analyse av de dialektale relasjonene mellom diskursen og andre objekter og elementer (2010, s. 4). Elementene som vil være viktige i min analyse, er språk (metaforer, analogier og andre språklige funn), makt og ideologi. Det er en kritisk-realistisk tilnærming på den måten at verden er diskursivt representert på ulike måter (Fairclough, 2010, s. 4-5). Hvilken av diskursene som får stå som den ledende konstruksjonen eller representasjonen, er avhengig av flere ulike forhold, som blant annet maktrelasjoner og egenskapene til det fenomenet som blir diskutert. Dette kan en blant annet se i mitt prosjekt. Alt som skal publiseres på Jehovas Vitners nettside og generelt i deres forkynnende verker (*Vaktårnet* og *Våkn Opp!*), blir utarbeidet og godkjent av *Det styrende råd*. Det betyr at dersom andre i Jehovas Vitner, som ikke er utnevnt av *Det styrende råd*, eller som ikke er i rådet selv, skriver/sier noe om for eksempel homoseksualitet, vil ikke deres meninger og deres diskurs rundt temaet bli gjeldende. Dette er grunnet i at makten til å veilede andre innenfor Jehovas Vitner i livsspørsmål ikke ligger hos hvem som helst i gruppen, men et begrenset antall mennesker innenfor gruppen. Dette viser hvordan maktrelasjonene innad i samfunnet eller større grupper og egenskapene ved fenomenet eller delen av verden som blir diskutert, er avgjørende for hvilken fortolkning eller oppfatning av verden som skal eller blir den gjeldende for de øvrige medlemmene av samfunnet/gruppen. Dette er aspekter som er vanlig å diskutere i KDA og KMA.

Charteris-Black (2004) bruker KMA på et stort korpus for å si noe om ideologien og motivasjonen bak ulike innramminger og metaforbruk innen blant annet religion og politikk. Mitt korpus består kun av tre tekster på til sammen syv sider og er betraktelig mindre enn det Charteris-Black bruker. I denne oppgaven gjelder det faktiske nedskrevne tekster av Jehovas Vitner om et gitt tema på deres nettsider, og det jeg ønsker å finne, er språklige virkemidler som er med å formidle ideologien i tekstene, og motivasjonen bak disse virkemidlene. På den måten vil jeg kunne si noe om hvordan Jehovas Vitner omtaler og rammer inn temaet homoseksualitet i akkurat denne diskursen, ikke hvordan homoseksualitet generelt sett blir begrepsliggjort.

Når det gjelder analysen, handler det ikke bare om å velge noen metoder som allerede er laget og bruke dette på et analysemateriale. Det handler også om å finne et tema og konstruere det til et objekt som er mulig å undersøke (Fairclough, 2010, s. 5). Dette gir også mulighet for flere innfallsvinkler eller inngangsmetoder til materialet. I mitt tilfelle er temaet homoseksualitet i religiøs diskurs, og nærmere bestemt hvordan homoseksualitet blir begrepsliggjort i Jehovas Vitners diskurs. Jeg har også laget noen spørsmål som sier noe om min innfallsvinkel til denne diskursen, som er en kognitiv lingvistisk og retorisk inngang (jf. 1.3). På denne måten har jeg funnet et tema og omgjort det til et objekt som er mulig å undersøke, og presisert min innfallsvinkel til analysen, noe som også bestemmer hvilken metode som er relevant for nettopp min analyse (jf. 4.4).

Kritikk gir et normativt aspekt til analysen, og fokuserer på hva som er galt i et samfunn, gruppe, organisasjon eller institusjon (Fairclough, 2010, s. 7). At et utsagn er normativt, betyr at det inneholder en vurdering og et perspektiv. Dette betyr at kritikk-aspektet, som er av normativ karakter, er verdiladet. Kritikkens mål er å rette opp i det som er feil, men hva som er ansett som rett, og hva som er ansett som feil, er perspektivavhengig. Det vil si at det ikke er en objektiv sannhet om hvordan noe er, men heller et perspektiv om hvordan noe *kan* eller *bør* være. Dette er også noe som er viktig å være bevisst over for meg som analytiker av disse tekstene. Jeg ønsker å være så objektiv som mulig når jeg analyserer tekstene, men mine metodiske og teoretiske valg, og mitt perspektiv på temaet, som avviker fra Jehovas Vitners syn på temaet, vil sannsynligvis påvirke funnene mine og diskusjonen av dem til en viss grad. Det er likevel et mål å være objektiv så langt det lar seg gjøre, særlig i analysen.

To viktige begrep innenfor KDA er *ideologi* og *makt*. Forståelsen av disse varierer noe mellom en ren kritisk diskursanalyse, og en kritisk diskursanalyse blandet med kognitiv lingvistikk. I denne oppgaven vil jeg bruke perspektiver fra både Jonathan Charteris-Black og Teun A. van Dijk.

3.1.1 Ideologi og makt

An ideology is a set of meanings through which a particular group is able to form and sustain itself; it therefore serves to create group identity by establishing and reinforcing shared meanings within the group and by communicating this group identity to others as an act of self-legitimization (Charteris-Black, 2009, s. 99).

Ideologi er et begrep som har vært mye diskutert, og det finnes mange ulike definisjoner på dette begrepet. Det finnes både vide definisjoner og smale definisjoner. Sitatet ovenfor av

Charteris-Black får fram essensen av hva ideologi kan forstås som, og hvordan også jeg forstår det. Dette kan også koples opp mot Van Dijk (2006), som hevder at ideologi er et fundamentalt tankesett som deles av en gruppe, og som produseres, reproduseres og er grunnlaget for diskurser og annen sosial praksis innenfor gruppen (Van Dijk, 2006, s. 116-117). En gruppe, i dette tilfellet den religiøse gruppen Jehovas Vitner, er basert på et tankesett alle gruppemedlemmene er enige om og som er grunnlaget for deres gruppeidentitet. Tankesettet, eller ideologien, hos Jehovas Vitner er igjen basert på deres hellige bok, Bibelen. Tankesettet hos de enkelte medlemmene av den religiøse gruppen kommer ikke av seg selv, men må formidles av noen. Diskurser spiller en viktig rolle når det gjelder produksjon og formidling av ideologier, og dette blir ofte gjort av en liten gruppe mennesker innenfor gruppen som helhet. Dette er noe også van Dijk (1998) presiserer når han skriver om hvor ideologier kommer fra:

Experts have access to more and more varied forms of discourse, may communicate more often and more explicitly about the ideologies of their group, and may therefore develop more detailed and more 'articulate' ideological systems. They may be more familiar with ideological arguments against their ideological opinions, and may therefore contribute to more detailed attitudes and ideologies (van Dijk, 1998, s. 172).

Ekspertene som det blir henvist til i dette sitatet, er ofte lederne av gruppen. Det er ofte slik at ledere har mer kunnskap om ideologien til gruppen, og det er forventet at de skal formidle dette til resten av gruppen. Dette gjøres via skrevet eller talt tekst, som er et viktig verktøy for produksjon og reproduksjon av ideologi. Reproduksjon er nokså abstrakt, men vil si at ideologien blir opprettholdt. Det betyr at dersom noen formidler en ideologi, er det ønskelig at de som hører på dette vil følge denne ideologien og formidle denne videre. Reproduksjonen av ideologi skjer hovedsakelig gjennom diskurs (van Dijk, 1998, s. 228). Å reprodusere er noe mennesker aktivt gjør, en fortsetter å produsere ideologien. Når ideologien reproduseres, blir den også rekonstruert.

I Jehovas Vitner er det gruppen kalt *Det styrende råd* (jf. 2.3) som tolker Bibelen og formidler denne tolkningen videre til de resterende medlemmene av gruppen. De har også noen «trofaste hjelpere» som sitter i ulike utvalg, og som kan komme med råd og informasjon når ulike beslutninger skal tas. Det er kun medlemmene av *Det styrende råd* som fatter beslutninger. Det er dette rådet som innehar kunnskapen til å tolke Bibelen, og det er de som har definisjonsmakten når det gjelder veiledning og formidling av ideologien i gruppen.

Denne måten å produsere og reprodusere ideologi på er det van Dijk kaller for 'top-down'. Altså at det er en liten gruppe ledere innenfor gruppen/organisasjonen som kommuniserer ideologien til resten av gruppemedlemmene. Det er ofte slik at det kun er den gruppen som har tilgang til de ulike kommunikasjonsmidlene. I Jehovas Vitner er det først og fremst de ulike bladene og nettsiden som blir brukt for å formidle deres tro (jf. 2.4). Det er kun Det styrende råd og deres hjelpere som har tilgang til disse kommunikasjonsmidlene. De har også ansvar for å skrive veiledning til de ulike lederne i de lokale menighetene om hva som skal formidles der. Når foreldre skal lære barna sine opp i troen og det Jehovas Vitner mener er viktige bibelske prinsipper, er dette noe de gjør gjennom veiledning gitt av Det styrende råd. All formidling av ideologien og troen i Jehovas Vitner kommer altså fra Det styrende råd.

3.2 Kognitiv lingvistikk (KL)

An important reason behind why cognitive linguists study language stems from the assumption that language reflect patterns of thought. Therefore, to study language from this perspective is to study patterns of conceptualization (Evans & Green, 2006, s. 5).

Kognitiv lingvistikk (heretter KL) er en disiplin innenfor lingvistikk som vokste frem på 1970/80-tallet. Som en ser i sitatet innledningsvis, er sammenhengen mellom språk og tanke sentralt i dette perspektivet. Språket er, ifølge KL, en inngang til strukturen og organiseringen av tanker og ideer (Evans & Green, 2006, s. 5). Språket studeres for språkets skyld, for å gjøre rede for og beskrive språkets systematikk, struktur og funksjon og hvordan funksjonene er realisert i det språklige systemet (loc.cit). Det som skiller KL fra andre lingvistiske forskningsretninger, er at en ser på språket som en kognitiv funksjon på lik linje som tanke, hukommelse, problemløsning og liknende. KL kan deles inn i to hovedgrener, kognitiv semantikk og kognitiv grammatikk. I kognitiv lingvistikk vektlegges betydningen av språket, framfor språkets grammatikk. Evans and Green (2006) hevder at kognitiv grammatikk kun kan sees i lys av kognitiv semantikk, hvor det er relasjonene mellom erfaring, det kognitive systemet og den semantiske strukturen i språket som er fokus. Ifølge kognitive semantikere er det gjennom språket en kan undersøke kognitive fenomen og meningskonstruering. Med andre ord ser en på lingvistisk meningskonstruering som et uttrykk for kognitiv meningskonstruering. Kognitiv semantikk har fire hovedprinsipper som jeg vil presentere i det følgende:

3.2.1 Kognitiv semantikks fire hovedprinsipper

Evans og Green hevder at kognitiv semantikk har fire hovedprinsipper:

- 1. Begrepsstrukturen vår er styrt av kroppsbaserte erfaringer.** Hvordan vi opplever verden rundt oss, avgjøres av vårt sanseapparat og vår kropp. Hva vi er i stand til å oppfatte skiller seg fra hva for eksempel dyr er i stand til å oppfatte, og gjør at vi danner begreper ut fra nettopp våre forutsetninger. Det vil si at kroppen vår både begrenser og danner grunnlag for vår oppfatning av verden. Et eksempel på dette er bildeskjema, som er begreper som ligger der ubevisst og blir dannet i førkonseptuell alder, og er der som et resultat av vår kropps interaksjon med den eksterne verden. Disse førkonseptuelle begrepene er det vi videre danner vår kunnskap og erfaring på. Et eksempel som Evans og Green (2006) skisserer, er BEHOLDER-skjemaet. Vi mennesker har ikke muligheten til å slippe ut av et rom med fire vegger, uten dør på samme måte som f.eks. gass kan, og dette danner grunnlag for et BEHOLDER-skjema som vi videre kan strukturere mer abstrakt kunnskap rundt.
- 2. Semantisk struktur er begrepsstruktur.** Dette betyr at begrepsstruktur og semantisk struktur reflekterer hverandre. Det er viktig å presisere at semantisk struktur og begrepsstruktur ikke er identisk, ettersom vi har mange flere tanker, ideer og følelser enn det vi uttrykker i språket. Det som uttrykkes gjennom språket, refererer kun til en delmengde av begrepsstrukturen.
- 3. Meningsrepresentasjon er ensyklopedisk.** Dette betyr at den semantiske strukturen er basert på kunnskap vi har om verden. Evans og Green viser dette med det engelske begrepet BACHELOR, som på norsk kan oversettes til UNGKAR. Bokmålsordboken definerer UNGKAR som 'ugift mann'. Likevel sier vår kunnskap om verden at vi ikke kan bruke dette begrepet til å beskrive alle ugifte menn. Blant annet kan vi ikke bruke dette begrepet på paven, ettersom hans embete gjør at han ikke kan eller skal gifte seg (Evans og Green, 2006, s. 160). Den konvensjonelle betydningen av begrepet blir sett på som et vindu til en større tolkning av begrepet basert på vår rike kunnskap om verden.
- 4. Meningskonstruksjon er konseptualisering.** Dette prinsippet bygger videre på at ord og andre lingvistiske enheter kun er vinduer inn til konstruksjonen av mening. Konstruksjonen av mening skjer på et konseptuelt nivå, og er en dynamisk prosess som skjer «on-line» eller fortløpende.

3.2.2 Domener og ICM

Et domene er en «beholder» av kunnskap innenfor vårt kognitive system som inneholder og organiserer relaterte ideer og erfaringer. Blant annet må vi ha kunnskap om domenet

BESTIKK for å kunne forstå begreper som *kniv* og *gaffel*. Langacker, som har utviklet en teori om domener, hevder at et begrep er strukturert i form av flere domener. For å bygge videre på eksempelet med *kniv* og *gaffel*, må en i tillegg til å vite om domenet BESTIKK også vite noe om mat for å vite hva en skal bruke det til. I tillegg inkluderer han både abstrakte og grunnleggende domener, som vil si domener som er direkte kroppslig forankret, og domener som er mer komplekse og indirekte kroppslig forankret. Domener kan inndeles hierarkisk, eksempelvis kan en se at *kniv* og *gaffel* er to domener som tilhører domenet BESTIKK som igjen tilhører domenet SERVICE. Domenet BORDKNIV er mer spesifikt enn domenet BESTIKK, som igjen er mer spesifikt enn domenet SERVICE. Altså kan en si at jo lenger opp i hierarkiet man kommer, jo mer generelt blir det.

En annen viktig teori er Lakoff sin teori om *Idealized Cognitive Models* (heretter ICM). ICM er nokså komplekse kunnskapsstrukturer, og er rike på detaljer. Likevel er de idealiserte da de baserer seg på flere erfaringer om verden. Ettersom de baserer seg på erfaringer om verden, vil de også kunne variere fra individ til individ. Kategorier som lages «on-line», baserer seg på førkonstruerte ICMer. Evans og Green viser dette med kategorien «Hva skal man ta med fra hjemmet under en brann?» (2006, s. 270). Avgjørelsen man tar her, baserer seg på allerede eksisterende kunnskap (ICMer) om sentimental verdi, hvor lang tid man har på å komme seg ut av huset, hvor objektene er i huset ift. hvor man selv er og liknende. Både teorien om domener og teorien som er presentert her blir lagt til grunn når jeg bruker begrepet *domene* i min oppgave.

3.2.3 Framingteori

Framing, eller innramming, tar for seg hvordan vi som språkbrukere bruker kognitive skjema for å ramme inn et fenomen eller et tema. Intensjonen bak denne innrammingen kan være varierende. Ofte handler det om en innramming som kan hjelpe avsenderen av teksten å overbevise leseren/mottakeren av teksten om hvorfor akkurat denne forståelsen av det gitte fenomenet eller temaet er den rette. Dette gjelder spesielt dersom det er utfordrende tema hvor det er konkurrerende syn som dominerer i samfunnet. Framing kan skje gjennom metaforer, men også gjennom ord generelt. Når en sier et visst ord, aktiverer det kognitive skjemaer hos personer som gjør at en tenker på ulike fenomener knyttet til det ordet. Christian Burgers, Elly A. Konjin og Gerard J. Steen (2016) snakker om framing i sin tekst, hvor de ser på hvordan hyperbol, metaforer og ironi kombinert kan ramme inn tema.

Billedlig språk, som metafor og analogier, har helt siden antikken blitt anerkjent som en kraftfull måte å bruke språket til å overbevise og argumentere (Burgers et.al., 2016, s. 411). Dette gjøres ved at en blant annet fremhever og/eller skjuler ulike aspekter ved fenomenet eller temaet som formidles og på den måten legger opp til en bestemt definisjon, årsak, evaluering og løsning på problemet (Burgers et.al., 2016, s. 412). Når, hvorfor og hvordan de ulike rammene lages, henger sammen med avsenders egen ideologiske bakgrunn og diskursens tema (Burgers et.al., 2016, s. 422).

Hvordan man rammer inn et problem, legger også en føring for hvordan problemet kan løses. Et eksempel på dette er en studie gjort av Thibodeau og Boroditsky (2011), hvor de ønsket at deltakerne skulle si hvordan en kunne bekjempe kriminalitet. Begge gruppene fikk en rapport om økning av kriminalitet i en by. For halvparten av deltakerne var kriminalitet metaforisk beskrevet som et villdyr som inntok byen (gruppe 1), og for den andre halvparten var kriminalitet metaforisk beskrevet som et virus som inntok byen (gruppe 2). Resten av rapporten var identisk for de to gruppene. Det var flest deltakere i de to gruppene til sammen som svarte at håndhevelse (*enforcement*) var den riktige løsningen. Det som er interessant er at det var betraktelig flere som svarte dette i den gruppen hvor kriminalitet ble beskrevet som et villdyr (71%), enn i den andre gruppen, hvor kriminalitet var beskrevet som et virus (54%). Dette knyttes mot at et villdyr er noe man må fange og kontrollere når det først er ute av kontroll, mens et virus er noe man må sette inn forebyggende tiltak mot. Det en ser i dette eksempelet, er at valg av metafor for å beskrive et problem, rammer det inn og gjør at en tenker i en bestemt retning når det gjelder hvordan problemet kan løses, selv om det her er snakk om det samme problemet, kriminalitet. Dette viser hvorfor nettopp innramming er interessant å undersøke rundt temaer hvor avsender prøver å snakke om, løse eller reflektere rundt et problem eller temaer hvor det finnes flere motstridende syn i samfunnet.

En annen som også tar opp framing, er Donald A. Schön (1993). Han snakker blant annet om *The problem-solving perspective*. Han skriver at «the problem-solving perspective has been very generally adopted by those in our society who, by profession and position, are most powerfully involved in the analysis, design, implementation, and criticism of social policy» (Schön, 1993, s. 143). Også han, som Thibodeau og Boroditsky, sier at hvordan en presenterer et problem på, sier noe om hvordan en kan løse det, blant annet ved å sette det inn i andre domener, slik som tilfellet med villdyr og virus i eksempelet ovenfor. Men et perspektiv som Schön fremhever, er at problemer er menneskeskapte konstruksjoner for å forstå komplekse og utfordrende situasjoner. Ved å sette et sosialt fenomen, som for eksempel kriminalitet, inn i

virus-domene, er det naturlig at en tenker at en da må sette inn forebyggende tiltak. På denne måten vil løsninger være lettere å se, men vel å merke innenfor dette gitte perspektivet.

Sammen med Martin Rein har Schön fremhevet at framing innebærer et normativt sprang, hvor en «organiserer ulike elementer i en bestemt rekkefølge, og beskriver hva som er feil med dagens situasjon på en slik måte at det setter føringer for fremtidig transformasjon» (Schön, 1993, s. 147: min oversettelse). De som konstruerer og formulerer problemer, setter også føringer for hvordan problemer ikke bare kan løses, men *bør* løses. Dette gjøres på en slik måte at det virker både selvsagt og overbevisende.

Å overbevise andre om sin tro og sitt syn på livet, er nettopp det som er hensikten med forkynnende og misjonerende religioner. Dersom en søker opp ordet *forkynnelse* i *Store Norske Leksikon* får en opp denne definisjonen: «Forkynnelse er det å formidle, fortelle eller overbevise om et religiøst budskap» (Elstad, 2020). Tekstene jeg tar for meg, er ment som veiledere og hjelp til medlemmene av Jehovas Vitner, men også ment som tekster som skal formidle budskapet og overbevise personer som ikke er Jehovas Vitner til å konvertere. I tillegg har alle tekstene i mitt primærmateriale spørsmål som tittel, som for eksempel: *Kan homoseksuelle handlinger noen gang forsvares?* Med andre ord formulerer de temaet som et spørsmål/dilemma som skal/må/bør løses. I tillegg er det en liten gruppe innenfor Jehovas Vitner som formidler og overbeviser de resterende medlemmene, og folk ellers som leser tekstene. Alle disse karakteristikene ved tekstene, avsender og hensikt gjør at det er særlig relevant å undersøke innrammingen av temaet homoseksualitet handlinger i disse tekstene.

3.2.4 Begrepsmetafor-teori

Helt fra antikkens tid har metaforer blitt sett på som et sentralt språklig virkemiddel, først og fremst brukt som språklig ornamentikk og retorisk virkemiddel i poesi og skjønnlitterære verker. Metaforer har blitt tenkt som et overdrevent språk, langt vekk fra folks dagligtale. George Lakoff og Mark Johnson presenterte en ny metafor-teori i sin bok *Metaphors we live by* i 1980, jeg bruker her den nyere utgaven fra 2003. Her presenterer de *begrepsmetaforer* (*conceptual metaphors*). Ifølge Lakoff og Johnson er ikke metaforer noe som kun blir brukt i skjønnlitterære verker, men tvert imot noe tankene, handlingene og språket vårt konstrueres rundt og av hele tiden. Vi snakker i metaforer fordi vi tenker i metaforer. Metaforer innebærer at betydningen av en språklig enhet overføres fra et mer konkret område (kildedomenet), til et annet mer abstrakt område (måldomenet).

Begrepsmetaforer formuleres ofte som A ER B eller MÅLDOMENET ER KILDEDOMENET. Jeg velger i min oppgave å formulere det som at A SOM B/MÅLDOMENET SOM KILDEDOMENET, ettersom jeg ikke ønsker å hevde at det *er* helt identisk, men at måldomenet forstås *som* kildedomenet. En bruker metaforer for å begrepsliggjøre abstrakte og/eller ukjente fenomen. Blant annet bruker man romlige erfaringer for å beskrive humøret eller tilstanden en selv eller andre er i, som man kan se i språklige uttrykk som *jeg er langt nede for tiden, men jeg kommer meg opp igjen* eller *humøret er på topp*. Et av de mest kjente eksemplene på en begrepsmetafor er den Lakoff og Johnson presenterer, nemlig DISKUSJON ER KRIG (2003, s. 4: min oversettelse). Dette kan en se realisert i uttrykk som *de angrep hverandre med argumenter og han forsvarte seg bra*. Det betyr ikke at krig og diskusjon er det samme, men at vi forstår og omtaler fenomenet diskusjon med begreper hentet fra krigsdomenet.

I noen tilfeller vil metaforene kunne utnytte *scenarioer* ved kildedomenet, slik at en spesifikk fremstilling av måldomenet blir fremhevet. Dette *scenarioet* er et narrativ som består av en begynnelse, en midtdel og en slutt (Semino, 2008, s. 220). Semino eksemplifiserer dette med at et migreaneanfall blir presentert i form av sekvenser av handlinger utført av et dyr (Semino, 2008, s. 220). Dette gjør at en kan se et fenomen i lys av en situasjon som består av flere sekvenser, og en kan derfor se for seg hele scenarioer ved hjelp av kildedomenet.

Begrepsmetaforer blir til ved at det er noe ved et kildedomene som blir *tilordnet* måldomenet. Det er likevel, som Kövecses hevder, kun en delvis tilordning mellom kildedomenet og måldomenet (2010, s. 79). Det kan ikke være full identifikasjon mellom måldomenet (A) og kildedomenet (B). Det fins ikke hele domener som tilsvarer fullt ut med andre konsepter. I stedet er det ulike aspekter ved B som får representere ulike aspekter ved A. Det er også vanlig at måldomenet blir beskrevet i form av flere kildedomener, som da setter fokus på ulike aspekter ved måldomenet. En snakker da om to ulike begreper, nemlig *fremheving* og *utnytting*. Fremheving er det begrepet vi bruker når vi snakker om måldomenet, og utnytting er begrepet vi bruker når vi snakker om kildedomenet. Vi *utnytter* ulike aspekter ved kildedomenet for å *fremheve* ulike aspekter ved måldomenet.

At ulike aspekter ved måldomenet blir *fremhevet*, er noe som er særlig viktig i min analyse, ettersom dette kan knyttes tett til innrammingen av temaet. Når en likevel hevder at ulike aspekter ved måldomenet blir *fremhevet*, er det også gitt at det er noen aspekter som blir *skjult*. Dette illustreres blant annet av Lakoff & Johnson med det samme eksempelet som nevnt tidligere, nemlig DISKUSJON ER KRIG (2003, s. 10). Ved å bruke krigsdomenet for å

representere diskusjon, fremhever dette den delen av diskusjonen som går på at man kjemper mot hverandre og er uenig. Det som da blir skjult, er at diskusjon også kan føre til et mer åpent sinn, at man kan få flere perspektiver på temaet som blir diskutert, og at man lar motparten komme med sitt synspunkt. Med andre ord er en veldig viktig funksjon ved metaforen at en kan velge hvilke aspekter ved måldomenet som skal stå i fokus for leseren. Når en velger å fokusere på noen aspekter og samtidig få noen aspekter ut av fokus, perspektiveres eller innrammes temaet. Når dette gjøres bevisst kan en se hvorfor metaforer er viktig og kraftfullt når en skal overbevise andre om et synspunkt.

3.2.5 Metafor og diskurs

Grunnen til at metafor i diskurs er interessant, er at nettopp konteksten rundt det metaforiske uttrykket påvirker vår forståelse av metaforen. Dette viser Jonathan Charteris-Black (2004) med frasen «blood is shed». Denne frasen kan se nøytral ut når den er tatt ut av kontekst, men dersom en setter den inn i ulike kontekster, ser en at det er en verdiladning ved uttrykket (Charteris-Black, 2004, s. 25). Han kommer med flere eksempler på hvordan nettopp dette metaforiske uttrykket kan endre mening utfra konteksten, og jeg skal her presentere to av eksemplene han kommer med.

1. (Text 2.1. s. 25): It's one in which ambitious and untalented writers blow up real churches, libraries, hospitals and entire cities, one in which real **blood is shed** and real men, women, children and farm animals are butchered, all with the blessing of real priests (Charteris-Black, 2004, s. 25).
2. (Text 2.2. s. 26): But to think of the Caucasus, Nagorno-Karabakh, everywhere, where children's **blood is shed** (Charteris-Black, 2004, s. 26).

Dette er et godt eksempel på hvordan ett og samme metaforiske uttrykk kan ha to ulike verdiladninger grunnet ulik kontekst. I 1 ser en at det er en negativ vurdering av det handlende subjektet, skribenter, forsterket av adjektivene «ambitious» og «untalented». I 2 er det derimot en positiv vurdering av objektet, nemlig barna, ettersom de blir fremstilt som ofre og ikke er ansvarlig for det som blir gjort. Her ser en at uttrykket som ved første øyekast virker nøytralt, kan fremheve og skjule ulike aspekter og dermed bidra til ulike vurderinger av de omtalte personene i ulike kontekster. Dette er et godt argument for hvorfor det å se på metaforer i diskurs kan være interessant og nødvendig. Det er også et godt argument for hvordan metaforer kan brukes for å fremheve og skjule ulike aspekter og dermed også ideologier i en gitt diskurs. Derfor er ikke det bare viktig å se på *hvordan* metaforene kan forstås, som er hovedfokus i kognitiv semantikk, men også *hvorfor* de ulike metaforene er brukt og valgt.

Charteris-Black bruker begrepene *decoding* (norsk: avkodning) og *encoding* (norsk: koding) for å forklare hva kritisk metaforanalyse har å tilføye begrepsmetafor-teorien og den kognitive lingvistikken (2004, s. 249). Gjennom begrepsmetafor-teorien og kognitiv lingvistik avkoder man metaforene ved at man tolker og undersøker dem, og en gis deretter muligheten til å forklare hva metaforene inneholder. Det den derimot ikke gjør, som KMA fokuserer på, er å se på det i koding-perspektivet. Ved å se på det fra dette perspektivet kan man undersøke hvorfor fenomenet er beskrevet i lys av en metafor, og hvorfor nettopp den metaforen er valgt ovenfor andre metaforer. Når man ser på det fra dette perspektivet, ser man på valget av metafor som bevisste valg gjort av avsender av teksten basert både på kognitive, semantiske og pragmatiske hensyn, men også med hensyn til ideologi, kultur og historie (Charteris-Black, 2004, s. 248).

3.2.6 Analogier

Innenfor kognitiv lingvistik har man sett på konseptuelle analogier som «utbygde metaforer». Med dette menes at en ser et komplekst system i lys av et annet, men her, som med metaforer, er det kun noen av aspektene ved det ene systemet som overføres til det andre. Det vanlige er at man bruker et allerede kjent system for å forstå det nye systemet. Gentner & Gentner viser dette gjennom eksempelet «hydrogenatomet er som solsystemet» (1982, s. 101: min oversettelse). Dette betyr ikke at hydrogenatomet er helt likt som solsystemet, men at det er en del likheter både i egenskaper og relasjoner. Elektronet i hydrogensystemet blir sett på i lys av planetene i solsystemet. Planet tiltrekker planet og elektron tiltrekker elektron. Cellekjernen i hydrogenatomet blir sett på i lys av solen i solsystemet. Planeten går rundt solen og elektronet går rundt cellekjernen. Solen er varm og gul, cellekjernen er varm og gul. Både egenskaper ved de ulike delene av systemet og hvordan de oppfører seg i relasjon til hverandre, blir overført fra solsystemet (kildedomenet) til hydrogenatomet (måldomenet). Min forståelse av *analogier* vil bygge på dette, men med noen tilpasninger.

Det er ikke så mye teori om analogi i kognitiv lingvistik. Jeg kommer til å bruke analogi som en nøytral kategori der det er vanskelig å avgjøre om språkvalget er metaforisk ment eller ei. Homoseksualitet var betegnet som en psykisk lidelse frem til 1974 i USA, 1977 i Norge og 1990 av verdens helseorganisasjon (Hofgaard, 2010, s. 763). Det vil si at dersom man på den tiden omtalte homoseksualitet som en atferdsmessig sykdom/psykisk lidelse, ville ikke dette ha vært en metaforisk overføring. I de fleste land i dag er det ikke lenger vanlig å kategorisere homoseksualitet som en psykisk lidelse, og en kunne da gjerne snakket om en metaforisk overføring fra ett domene til ett annet. Likevel er det vanlig i noen miljøer, grupper eller

kulturer å kategorisere dette som en psykisk lidelse, og en kan da spørre seg om det er en metaforisk overføring eller ei. Analogier vil derfor bli brukt i de tilfellene homoseksualitet blir sett på som en sykdom og/eller ulovlige handlinger.

3.3 Retorikk

Retorikk er den eldste språkvitenskapelige disiplinen vi kjenner til, og den kan spores helt tilbake til antikken, med blant annet Aristoteles i spissen. I antikken var retorikken læren om hvordan en skulle tale overbevisende. Retorikken var med andre ord opptatt av å lære mennesker å tale og skrive (Kjeldsen, 2015, s. 53). I dag er retorikken mer opptatt av å se på *hvordan* ulike personer og grupper taler og skriver når de prøver å overbevise sine tilhørere, og forutsetningene rundt kommunikasjonssituasjonen. Det er også relevant å undersøke hvilke *funksjoner* teksten har. Er hensikten å berøre publikummet, trøste publikummet, veilede publikummet eller å overbevise publikummet? Hensikten med teksten vil nødvendigvis påvirke utformingen av teksten.

Det er mange ulike fenomener innenfor retorikk som kan være interessant å ta for seg når en skal analysere ulike tekster. For meg vil retoriske perspektiver først og fremst være nyttig for å kunne ha mer faglig tyngde når jeg skal prøve å anta om ideologien kan sies å reproduseres. Dessuten er også det jeg har valgt å ta for meg, sentralt i kritisk diskursanalyse, nemlig det som går på forholdet mellom avsender og mottaker, og hvilken konsekvens språkvalg kan ha for innrammingen av tema (jf. 3.2.2 og 3.2.3). Det jeg ønsker å finne, er *ethos, den retoriske situasjonen og konsekvensen av språkvalg*. Dette vil bli presentert i følgende i to ulike deler: 3.3.1 *Ethos' dynamiske karakter* og 3.3.2 *Den retoriske situasjonen*. Når det gjelder konsekvensen av språkvalg, vil jeg bruke teorien fra 3.2.2 og 3.2.3.

3.3.1 Ethos' dynamiske karakter

Et sentralt begrep fra retorikken er *ethos*. De fleste tenker på *ethos, pathos* og *logos* når de tenker på retorikk. Dette er tre begreper som beskriver ulike aspekter ved den retoriske situasjonen. Jeg vil kun fokusere på *ethos* og det dynamiske aspektet ved *ethos*. For å forklare den endringen som skjer med avsenders *ethos* gjennom kommunikasjon, er det vanlig å skille mellom tre ulike former for *ethos*: *innledende, avledet* og *endelig* (Kjeldsen, 2015, s. 125). Det er disse tre inndelingene jeg vil ta utgangspunkt i når jeg skal diskutere avsenders *ethos* i drøftingskapitlet. Jeg vil derfor gå kort igjennom de tre ulike stadiene. Min forståelse av disse tre stadiene vil være basert på det Kjeldsen (2015) presenterer i sin bok.

Innledende ethos er den ethos avsenderen har allerede *før* han/hun begynner å kommunisere (Kjeldsen, 2015, s. 125). Den innledende ethos er basert på den oppfatningen mottakeren har av avsenderen før kommunikasjonssituasjonen begynner. Denne oppfatningen vil i stor grad være basert på assosiasjoner du har til avsenderen, for eksempel ved å vite avsenderens yrke. Ens assosiasjoner av en avsender som blir presentert som eiendomsmegler, vil være annerledes enn ens assosiasjoner av en avsender som blir presentert som professor i religionsvitenskap. Det er denne ethosen som blir kalt for *innledende ethos*. Kjeldsen skriver at «... tilhørerens forhåndsinnstilling eller forutinntatthet (er) avgjørende for hvordan de vil fortolke både deg og budskapet» (Kjeldsen, 2015, s. 125). Når det gjelder eksempelet mitt med eiendomsmegleren og professoren i religionsvitenskap, kan en se for seg denne situasjonen: Dersom en snakker om religion med de to personene, vil en sannsynligvis stole mer på det professoren sier om religioner enn det eiendomsmegleren sier. Dette har sammenheng med at en tenker at førstnevnte ut ifra sitt yrke skal ha mye kunnskap om temaet. Dermed vil det som blir sagt, bli tolket på ulike måter avhengig av hvem som sier det.

Avledet ethos er den ethos avsenderen får *når* han/hun kommuniserer (Kjeldsen, 2015, s. 126). Tema, emne, argument og begrunnelse vil alle påvirke den ethos avsenderen tildeles under kommunikasjonssituasjonen. Som Kjeldsen skriver, blir den avledete ethos tildelt «på bakgrunn av tilhørerens oppfatning av talerens retoriske valg og handlinger» (Kjeldsen, 2015, s. 125). Avsenders ethos vil variere ut ifra hvem som er mottaker, ettersom oppfatningene mottakeren har av avsender, kan baseres på ens egne holdninger rundt temaet som formidles. Det at retoriske valg og handlinger er avgjørende for avsenders ethos, gjør at avsenderen bevisst kan utnytte dette. Det er også flere studier som viser at avsender vil få styrket ethos dersom avsenderen argumenterer for noe annet enn det mottakeren forventer (Kjeldsen, 2015, s. 127). Dette er fordi avsenderen taler imot sine egne interesser, noe som ofte handler om at det ikke er mulig å si imot det som blir sagt til tross for at det går imot det en selv står for. Kildehenvisning er også noe som kan styrke eller svekke avsenders troverdighet, basert på at kildene faktisk er troverdige i seg selv.

Endelig ethos er den ethos avsender har når han/hun er ferdig å kommunisere (Kjeldsen, 2015, s. 133). Den er et resultat av samhandlingen mellom den innledende og den avledete ethos. Innledende og endelig ethos er i utgangspunktet det samme, ettersom den endelige ethos avsenderen har etter å ha kommunisert vil være den samme ethos som han/hun har før neste gang vedkommende skal kommunisere til samme mottaker. Det er likevel et like viktig fenomen som de to andre, ettersom det vil kunne si noe om hvordan avsenders ethos har

endret seg gjennom kommunikasjonssituasjonen. Den ethos avsender begynner med, trenger ikke være den samme som den ethos avsender har etter å ha kommunisert. Det er derfor ved å se på den endelige ethos at en kan se om det har skjedd en endring siden den innledende ethos.

Ved å dele ethos inn i tre ulike stadier, kan en gå kronologisk gjennom dem og diskutere hvordan mottakerens oppfatning av avsenders troverdighet endrer seg gjennom kommunikasjonssituasjonen. Grunnen til at dette er relevant for meg å se på, er at avsenders ethos vil være relevant for å kunne si noe om hvorvidt holdningene og ideologien(e) som formidles i primærtekstene kan sies å bli reproduisert.

3.3.2 Den retoriske situasjonen

Retorisk situasjon er et begrep som dukker opp første gang i artikkelen *The Rhetorical Situation* (1968) av Lloyd F. Bitzer (Kjeldsen, 2015, s. 79). Den retoriske situasjonen har som funksjon å skape endring i verden, en endring som skjer gjennom tanke og handling (Bitzer, 1968, s. 4). Enhver retorisk situasjon består av *det påtrengende problem*, *et retorisk publikum* og *retoriske vilkår*. En retorisk situasjon er en situasjon hvor en prøver å komme med en løsning eller forklaring på et påtrengende problem. Denne løsningen blir kommunisert av en taler/avsender/forfatter, til et publikum. I tillegg ligger det noen retoriske vilkår til grunn for hvorvidt det påtrengende problemet kan/vil bli løst, eller ei. Kjeldsen skriver at påtrengende problemer krever endringer, men er retoriske «kun hvis denne endringen krever eller inviterer til kommunikasjon som kan aktivere eller engasjere mottagere med mulighet for å endre problemet. Et retorisk problem består av et *faktisk forhold* pluss en relasjon til en *interesse*» (2015, s. 82). Det faktiske forholdet er saken, temaet eller fenomenet det er snakk om, for eksempel boligpriser. Men dersom det ikke er knyttet noe interesse til temaet, vil det ei heller være nødvendig å invitere til kommunikasjon om dette. Derfor må det være en interesse knyttet til boligpriser, enten det er at boligprisene er for høye eller for lave, som gjør at en ønsker å åpne for en kommunikasjon hvor en kan få frontet sin interesse og invitere mottakerne/publikummet til å endre dette problemet. Kjeldsen skriver følgende om det retoriske publikum:

Et retorisk publikum (...) består utelukkende av mennesker som ved hjelp av retoriske ytringer både (1) *kan påvirkes* og overbevises til å tenke eller handle på en bestemt måte, og som har (2) *mulighet* og (3) *vilje* til å skape den forandringen som kan avhjelpe situasjonens påtrengende problem (Kjeldsen, 2015, s. 83-84).

I tillegg avhenger talerens og tilhørerens lydhørhet av *de retoriske vilkår*. De delene av retoriske vilkår som vil være relevant for min oppgave er følgende: *graden av interesse, muligheten for å konfrontere og endre problemet, risiko, plikt og forventninger, kunnskap og fortrolighet og umiddelbar handling* (Kjeldsen, 2015, s. 85-86). Alt dette er vilkår som vil ha en betydning for hvorvidt endring kan/vil skje. Dette er ikke-retoriske aspekter ved situasjonen som avsenderen ikke kan styre, ettersom det i stor grad er avhengig av publikummet. Noe avsenderen kan styre er derimot hvilke virkemidler han/hun tar i bruk for å formidle budskapet sitt, og dette kan også være avgjørende for hvorvidt mottakeren blir overbevist av det som blir kommunisert. I den delen som handler om virkemidler, vil jeg ta i bruk perspektiver fra kognitiv lingvistikk, henholdsvis ICM, framing og fremheving/skjuling (jf. 3.2.2, 3.2.3 og 3.2.4).

3.4 Oppsummering

I analysen vil det hovedsakelig være perspektiv KL som er relevante i min tilnærming til diskursen. Jeg vil bruke KL sine perspektiver på begrepsmetaforer og analogier når jeg skal undersøke hvilke virkemidler som blir brukt. Samtidig ønsker jeg å få med meg synspunkt som blir formidlet, uavhengig av om det er metaforer eller analogier. I drøftingskapitlet vil koding-perspektivet være viktig ettersom jeg vil se på mulige forklaringer til *hvorfor* de ulike metaforene (og andre språklige virkemidler) er valgt, og hva konsekvensen av valgene blir. I retorikkdelen vil det kontekstuelle rundt situasjonen være viktig. Her vil jeg trekke inn *ethos* og *den retoriske situasjonen*. Det som kommer frem her, vil være viktig videre i drøftingen når jeg skal undersøke hvilken ideologi som kan sies å formidles i tekstene. Her vil det nemlig være relevant å også prøve å si noe om hvorvidt ideologien kan sies å bli *reproduisert*. Da vil nettopp det kontekstuelle kunne gi meg grunnlag for å anta om avsenderen av teksten lykkes i å formidle sitt budskap på en overbevisende måte. Alle de teoretiske perspektivene som er presentert i dette kapitlet, vil belyse ulike sider av diskursen, og sammen vil de danne det teoretiske grunnlaget for oppgaven.

4. METODE- OG MATERIALKAPITTEL

4.1 Begrunnelse for valg av materialet

Det første jeg bestemte meg for da jeg skulle finne materiale, var at jeg ønsket å skrive en analyse av tekster om homoseksualitet enten av religiøse grupper, eller på andre måter knyttet opp mot religion. Jeg var innom flere ulike religioner, og så også på muligheten for å sammenlikne på tvers av religioner. Etter hvert fant jeg flere tekster som omhandlet homoseksualitet på Jehovas Vitners nettside (JW.org). Valget stod mellom å sammenlikne mellom ulike tekster av Jehovas Vitner og eventuelt andre religiøse grupper, eller å samle flere tekster og se på dem som en samlet diskurs, og valget landet på det sistnevnte. Grunnen til at jeg endte på kun Jehovas Vitner, var at de hadde mange tekster å ta av som tok opp i seg temaet homoseksualitet. For å avgrense det enda mer satte jeg noen kriterier. Jeg bestemte meg blant annet for et publikum tekstene skulle være skrevet til (hvordan en snakker om homoseksualitet til en som tilhører Jehovas Vitner og en som ikke tilhører Jehovas Vitner, vil være ulikt, det samme gjelder også hvordan en snakker om homoseksualitet til unge personer innenfor Jehovas Vitner versus voksne personer innenfor Jehovas Vitner). Disse kriteriene var nødvendige både for å finne et materiale som kunne analyseres, og for å kunne avgrense det til et passende omfang for denne oppgaven. Før jeg presenterer analysematerialet, vil jeg presentere hvilke kriterier jeg la til grunn for å velge ut materialet.

4.2 Kriterier for valg av materiale

For å komme til en passende størrelse på mitt materiale og for å finne tekster som kan hevdes å høre til en og samme diskurs, måtte jeg stille noen krav til tekstene. Derfor kom jeg frem til følgende seks kriterier for utvalg av tekster: utgivelsessted, tidsperiode, målgruppe, innhold og tema, nyskrivinger og bibelsiteringer. Kriteriene er presentert i samme rekkefølge som jeg tok dem i bruk, dvs. at det kun var de tekstene som oppfylte første kriterium, som gikk videre i vurderingen til neste kriterium.

1. **Utgivelsessted:** Tekstene må være utgitt i bladet *Våkn opp!*, eventuelt senere i *De unge spør* (jf. 2.4). Dette er et blad Jehovas Vitner bruker aktivt i sitt forkynnende arbeid, for å formidle sin tro og ideologi til resten av medlemmene i Jehovas Vitner, men også til personer som selv søker opp temaet inne på nettsiden. Tekstene ligger åpent for alle på Jehovas Vitners nettside, og det er ikke et krav at man må være en del av den religiøse gruppen for å lese tekstene.
2. **Tidsperiode:** Tekstene må være skrevet etter år 2000. Grunnen til dette er at jeg ønsker å se på diskursen som er aktuell i dag, ikke diskursen som var aktuell for noen

tiår tilbake. Det har skjedd en betraktelig endring i hvordan Jehovas Vitner omtaler homoseksualitet før og etter tusenårsskiftet. Dette henger trolig sammen med utviklingen som har vært i samfunnet ellers når det gjelder synet på homoseksualitet. I Norge ble homofili fjernet som diagnose i 1977 (Hofgaard, 2010). I USA bruker de diagnosemanualen DSM, hvor homoseksualitet ble fjernet som diagnose i 1987, og i 1990 ble den fjernet fra Verdens helseorganisasjons diagnosehåndbok (Hofgaard, 2010). Tekstene før tusenårsskiftet omtaler homoseksualitet i større grad som en sykdom, og de har stort fokus på gener og arv. Dette er noe som blir mindre viktig i tekstene etter 2000, hvor det i større grad blir fokus på hvordan unge personer innenfor Jehovas Vitner kan klare å holde på sitt syn i møte med et samfunn med motstridende syn, og hvordan en kan klare å unngå å praktisere homoseksuelle handlinger.

3. **Målgruppe:** Et annet viktig kriterium for valg av mine tekster var hvem som er tiltenkt mottaker av teksten. Hvordan en formidler spørsmål og tematikker rundt seksualitet (her: homoseksualitet), vil variere utfra hvilket publikum en har. En ung person trenger veiledning i andre spørsmål enn det en voksen person gjør. En person som ikke er Jehovas Vitner, lurer gjerne på ting som en person innenfor Jehovas Vitner ikke lurer på. Mitt valg falt til slutt på at målgruppen skulle være unge personer med spørsmål rundt homoseksualitet, og som er en del av Jehovas Vitner, noe som også er det sannsynlige publikummet av disse tekstene.
4. **Innhold og tema:** Et annet viktig kriterium var tekstens innhold og tema. Dersom en søker på homoseksualitet på nettsiden til Jehovas Vitner, får en opp mye forskjellig. Blant annet kommer det opp tekster som omhandler lovgivingen rundt homoseksuelles rettigheter rundt i verden, ekteskap og forskning på om homoseksualitet kan skyldes genetiske årsaker. Tekstene i mitt materiale er en veiledning, spesielt til unge personer som ønsker råd om hvordan de kan/skal/bør behandle sine homoseksuelle følelser, og på hvordan de kan forklare sitt syn på homoseksualitet til andre. Denne veiledningen skjer ved at avsender av tekstene ønsker å formidle hvordan Bibelen skal tolkes innenfor Jehovas Vitner, og hvordan Gud ser på homoseksualitet ifølge Jehovas Vitner.
5. **Nyskrivinger:** Noen av tekstene er publisert flere ganger på Jehovas Vitners nettside. Dersom en tekst først ble publisert i *Våkn opp!* og deretter i *De unge spør*, valgte jeg den nyeste utgaven. Tekstene er nesten identiske, med få justeringer.
6. **Bibelsitering:** Tekstene som oppfylte alle kriteriene ovenfor, utgjorde en god del færre tekster enn det jeg begynte med, men fortsatt litt flere enn ønskelig på grunn av

formatet på masteroppgaven. Enkelte av disse tekstene viste seg å bestå av nesten utelukkende oppramsing av bibelsitater, og lite egenprodusert tekst fra den religiøse gruppen. En kommer ikke utenom bibelsitater i tekstene til Jehovas Vitner, ettersom de baserer troen sin direkte på det som er skrevet i Bibelen, men det viktigste for meg er å undersøke hvordan Jehovas Vitner selv ordlegger seg om temaet homoseksualitet. Derfor ble et av mine kriterium at størstedelen av teksten skulle være egenprodusert tekst, og på den måten ble enda flere av tekstene luket ut og jeg stod til slutt igjen med tre tekster.

4.3 Presentasjon av analyse materialet

Mitt analysemateriale består av tre tekster om homoseksualitet som alle er hentet fra den norske versjonen av Jehovas Vitner sin offisielle nettside. Tekstene har et omfang på mellom to og seks sider, og er publisert i ulike utgaver av *Våkn opp!* og *De unge spør* (jf. første kriterium). Tekstene kan søkes opp med tittel på nettsiden JW.org, og er også lagt til som vedlegg til denne oppgaven. Tekstene er som følger:

- *Hva Bibelen sier: Kan homoseksuelle handlinger noen gang forsvares?* fra 2012 (jf. Vedlegg 1)
- *Hvordan kan jeg unngå homoseksuelle handlinger?* fra 2008 (jf. Vedlegg 2)
- *Hva Bibelen sier: En «alternativ livsstil» - hvordan ser Gud på det?* fra 2003 (jf. Vedlegg 3).

Bladet *Våkn opp!* er et blad som tar for seg alle sider ved hverdagen og livet til mennesker og vurderer dette i lys av Bibelen (Winje, 1999, s. 98). Dette står i kontrast til deres andre blad, *Vakttårnet*, som fokuserer på religiøse og teologiske temaer. Homoseksualitet er en del av hverdagen og samfunnet for øvrig, og det er derfor naturlig at dette temaet blir tatt opp i bladet. *De unge spør* er et bind publisert på nett, hvor de samler opp ulike tekster fra både *Våkn opp!* og *Vakttårnet!* Teksten fra *De unge spør* stod i en tidligere utgave av *Våkn opp!* Bladet blir både publisert i papirutgave og på nett. På Jehovas Vitner sine nettsider er det mulig å velge det språket man ønsker å lese bladet på.

Det er ikke oppgitt hvem som har forfattet tekstene. Som de skriver på sin egen side, har *Det styrende råd* «ansvar for utarbeidelsen av bibelsk veiledning som gis gjennom Jehovas Vitners publikasjoner, møter og skoler» (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, u.å.a). Det er selskapet Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania som står som utgiver av nettsiden, og det er Det styrende råd som har det overordnede ansvar

for denne organisasjonen. Det er derfor ikke enkeltpersoner som forfatter tekstene, men ulike medlemmer innenfor Jehovas Vitner. Tekstene må bli godkjent av Det styrende råd før de publiseres, og det er de som regnes som formidlerne av innholdet i tekstene gjennom organisasjonen Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania.

Når jeg skal snakke om forfatterne av tekstene vil jeg ta i bruk både *forfatter*, *avsender*, *Det styrende råd* og *Jehovas Vitner*, alt ettersom hva som er naturlig i den gitte sammenhengen. Det vil referere til det samme. I analysen vil det være mest relevant å bruke *Jehovas Vitner* ettersom primærmaterialet mitt er hentet fra et blad som forkynner *Jehovas Vitners* syn, ikke bare den enkelte forfatterens syn. I drøftingskapitlet vil det være mest naturlig å bruke *forfatter/avsender/Det styrende råd* for å skille dette fra mottaker/leser/publikum. Det vil også være naturlig å definere Det styrende råd som forfatter/avsender når jeg skal drøfte forholdet mellom avsender og mottaker, ettersom det er de som har det øverste og endelige ansvaret for det som blir publisert på nettsiden og i de ulike publikasjonene.

Når jeg henviser til nettsiden, og refererer til primærttekstene i vedlegg og litteraturlisten, er det organisasjonen Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania som står som forfatter. Dette er grunnet i at en ikke kan spore tekstene tilbake til konkrete forfattere, men de har i siste instans vært innom Det styrende råd som gir dem ut gjennom Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. Veldig mange av tekstene på deres nettsider er ikke datomerket, og det vil derfor for det meste stå uten årstall. Den utgaven av Bibelen de forholder seg til i mitt materiale, og som jeg forholder meg til i denne oppgaven, ligger ute på deres nettsted og ble senest endret i 2017. Materialet mitt er fra før 2017, og derfor kan det være noen ulikheter mellom sitatene i mitt primærmateriale og skriftstedet i Bibelutgaven.

Det jeg ønsker å undersøke, er språkbruken i diskursen om homoseksualitet innad i Jehovas Vitner. Ettersom *Våkn opp!* er et av de bladene som er viktigst i forkynnelsen av deres tro og holdning, ser jeg det som naturlig å hente tekster fra nettopp dette bladet. Alle de tre utvalgte tekstene handler om homoseksualitet på et generelt nivå. Det som går igjen, er hva synet til Jehovas Vitner på homoseksualitet er, hvordan man kan forholde seg til andre som har homoseksuelle drifter og hva en bør gjøre dersom man selv har homoseksuelle drifter. Med andre ord har alle tekstene en pedagogisk intensjon, ved at de skal veilede personer i ulike deler av livet og med ulike problemstillinger rundt temaet homoseksualitet. Tekstene er tilgjengelig for alle, men er ment særlig for unge personer innenfor Jehovas Vitner.

4.4 Fremgangsmåte

I teorien nevnte jeg at blant annet forskere som Charteris-Black (2004) og Goatly (2007) har tatt til orde for at kritisk diskursanalyse og kognitiv lingvistikk bør kombineres. En har da endt opp med såkalt kritisk metaforanalyse. Jeg har som dem valgt, å ta i bruk innsikter fra begge disse disiplinene, men velger likevel å kalle min fremgangsmåte for en kritisk diskursanalyse (jf. 3.1). Metaforer, analogier og andre språklige virkemidler blir her bare fremstilt dersom de er med å fremheve disse synspunktene. Her vil jeg skissere hvordan jeg har gått frem i analyse- og drøftingskapitlet, og hvordan disse kapitlene er strukturert. Analysedelen og drøftingsdelen henger tett sammen.

Machin og Mayr (2012, s. 207) skriver at KDA kun tar utgangspunkt i et lite antall tekster som representerer en bestemt ideologi eller diskurs. Disse tekstene er ofte valgt ut fra interessene til personen som analyserer. Målet med KDA er å tydeliggjøre ideologi og holdninger som en vanlig leser ikke ville være like bevisst over. Målet for min oppgave er både å undersøke den bakenforliggende ideologien som ligger skjult i teksten, dersom det er en bakenforliggende ideologi, men også synspunkter og meninger som kommer tydelig frem. Jeg ønsker nemlig å generelt undersøke synspunkter som formidles i teksten, og vil plukke ut de synspunktene som gjør seg gjeldende jevnt over i alle tre tekstene. Dette gjør at et synspunkt som er veldig tydelig i én tekst, ikke får plass i analysen dersom den ikke er gjeldende i de andre tekstene. Tekstene blir sett på som en helhet, og ikke hver for seg. I analysedelen vil de språklige funnene bli presentert under de enkelte synspunktene. Analysen er altså en språklig analyse av ulike språklige virkemidler som blir brukt for å formidle de ulike synspunktene.

Utvalgene av språklige uttrykk til analyse er gjort basert på synspunktene. Først har jeg gått igjennom teksten og sett hvilke synspunkt som kommer frem i teksten. De synspunktene som går igjen i alle tekstene, og som kan sies å stå for hovedbudskapet i tekstene, er de jeg har valgt ut. Deretter har jeg gått inn igjen i materialet og sett hvilke språklige virkemidler som blir brukt for å få frem synspunktet. Det kan være metaforer, analogier eller annet som jeg har valgt å plassere innenfor kategori som heter diverse språklige virkemidler. Det er én plass i analysekapitlet hvor synspunktet ikke er avgjørende for kapittelstrukturen. Det er først i kapitlet. Innledningsvis i analysekapitlet har jeg valgt å legge frem liknelser og bibelsitater som er brukt av Jehovas Vitner i primærmaterialet, og som er viktig for resten av synspunktene som kommer frem i analysen.

Som nevnt er det synspunktene som er det overordnede og viktige i min oppgave, men for å fremme et synspunkt blir ulike språklige virkemidler brukt. Jeg har fokusert på metaforer, analogier og diverse språklige virkemidler. Den siste kategorien er en vid kategori, som betegner funn som ikke er metaforiske og ikke analogier. Analogier er i min oppgave de stedene i primærmaterialet der homoseksualitet blir sammenlignet med alkoholisme, vold og liknende. Det som verken kan kategoriseres som analogier eller metaforer, men som likevel er relevante og interessante funn, går inn i den siste kategorien *diverse språklige virkemidler*. Dette kan blant annet være uttrykk de bruker for å beskrive homoseksualitet (f.eks. adjektiv og andre ladede ord), sitater fra Bibelen (som utgjør starten av kapitlet), det kan være titlene på tekstene (som blir diskutert i drøftingskapitlet) og annet.

En anerkjent fremgangsmåte for å finne ut hva som er metaforer eller ei i en tekst, er *Metaphor Identification Procedure* (MIP), som ble laget av Pragglejaz Group i 2007. Senere er denne blitt videreutviklet av en gruppe forskere i boken *A Method for Linguistic Metaphor Identification* (Steen, et.al., 2010). Denne videreutviklingen av metoden ble gjort ved VU University Amsterdam, og den fikk derfor de to tilleggsbokstavene VU etter MIP. Jeg har ikke brukt den slavisk, og metaforer er bare en del av det større bildet, og jeg går derfor kun igjennom det mest essensielle for min oppgave. Det første punktet i MIPVU er å studere hele teksten ord for ord. Jeg har først studert teksten etter synspunkt, deretter sett på de delene som er relevant for dette synspunktet. Da har jeg gått gjennom disse delene ord for ord, og brukt ordbøker for å finne ut om ordet er metaforisk eller ikke. Her har jeg brukt den vanlige metoden som blir presentert i MIP og MIPVU, nemlig å slå opp ordet i ordbok for å se om det finnes en mer grunnleggende betydning av ordet som er ulik fra den kontekstuelle betydningen av ordet, men som likevel kan relateres til ordet. Dersom dette er tilfellet, har jeg markert ordet som metaforisk.

Når jeg skulle finne ut om et ord var metaforisk eller ei, og analysere de språklige funnene mine, har ordboken vært essensiell, slik den også er i MIPVU. Jeg har brukt både Norsk Akademisk Ordbok (NAOB) og Bokmålsordboka (BM). Det er stort sett NAOB jeg refererer til, men alle ordene har blitt søkt opp i begge ordbøkene. Grunnen til at jeg for det meste refererer til NAOB, er fordi at det er informasjon om hvordan ordet ofte brukes i religiøse sammenhenger o.l., noe som har vært særlig relevant for min oppgave. Jeg har også brukt NAOB og BM for å finne definisjoner på andre ord som er funnet, uavhengig om de er metaforisk eller ikke. I tillegg har jeg brukt Jehovas Vitner sitt eget ordoppslag på deres

nettsider, hvor de forklarer flere av ordene og begrepene som blir brukt i materialet mitt, og hvordan de ordene og begrepene blir brukt og tolket innenfor Jehovas Vitner.

Jeg har også valgt å ta med uttrykk som har fått en betydning i ordboken som kan sies å være metaforisk motivert, og grammatisk relaterte ord med en mer konkret grunnbetydning, som jeg velger å kalle *gjennomsiktige ord*. Dette er ikke helt i tråd med MIPVU, men de nevner blant annet at i nydannelser kan en dele opp ordet, og analysere delene hver for seg. Dette likner noe på det jeg gjør, sett bort i fra at det hos meg ikke er snakk om nydannelser.

Deignan (2005) viser til et eksempel med verbet *dog* og substantivet *dog*. Verbet *dog* har ikke en mer konkret betydning, men kan likevel bli sett på som metafor ettersom substantivet *dog*, som det er avledet fra, har en mer konkret betydning. Ordene *tiltrekke* og *tilbøyelighet* er såkalte *gjennomsiktige ord*, som vil si at det er mulig å se hva de er satt sammen av.

Tilbøyelighet er sammensatt av ordene «til» og «bøyelighet», *bøyelighet* er igjen avledet fra ordet *bøyelig*. *Tiltrekke* er sammensatt av ordene *til* og *trekke*. Disse sammensatte ordene blir delt opp i analysen, og jeg går inn i grunnbetydningen av de to ordene de er satt sammen av, og analyserer de hver for seg, før jeg ser dem i sammenheng.

I drøftingsdelen gjør jeg en kritisk analyse, samt. bruker retoriske perspektiver for å kunne si noe om de omkringliggende faktorene. Her vil jeg både diskutere flere av funnene fra analysen, men også andre funn fra primærtekstene. Jeg kommer i drøftingen blant annet inn på hvordan de ulike synspunktene kan tolkes, og hvilken holdning de uttrykker. Det er i drøftingen at framingspektet blir viktig. Framing blir blant annet brukt for å forklare hvordan språklige valg kan påvirke leserens syn på et gitt tema i en spesifikk kontekst. Dette er noe Semino, Demjén og Demmen tar opp i artikkelen *An Integrated Approach to Metaphor and Framing in Cognition, Discourse, and Practice, with an Application to Metaphors for Cancer* (2016). Der skriver de blant annet:

Many studies within this line of research explicitly adopt the notion of ‘framing’ to explain how choices of metaphor may relate to people’s views and opinions on specific issues in specific contexts. The focus here tends to be on framing as a process involving the use of language to reflect and facilitate different ways of understanding and reasoning about things (Semino, Demjén og Demmen, 2016, s. 629).

I sitatet fra Semino, Demjén og Demmen ovenfor refererer «Within this line» og «here» til perspektivet på framing og metafor innenfor diskurs, slik de diskuterer det i sin tekst. Dette er også det perspektivet som er sentralt i min forståelse og bruk av framing. Det jeg ønsker å finne ut, er hvordan avsender, her Jehovas Vitner, rammer inn temaet homoseksualitet ved

hjelp av metaforer, analogier og andre språklige virkemidler. Deretter vil jeg prøve å si hvilken ideologi som kan antas å komme frem i primærtetekstene, basert på de ulike funnene fra analysen og tidligere i drøftingen. Videre vil jeg se på omkringliggende faktorer som er viktig for å kunne si noe om hvorvidt innholdet i teksten kan sies å bli reproduisert, her vil retorikk være særlig viktig. Avslutningsvis vil jeg, basert på det jeg har funnet og diskutert i drøftingen, prøve å anta i hvilken grad ideologien kan sies å bli reproduisert.

Det er viktig å presisere at også det kognitive aspektet er viktig når det gjelder min forståelse innramming og språkbruk generelt i tekstene. Dette kan man blant annet se i min forståelse av metaforer, som bygger på Lakoff og Johnson sin teori om begrepsmetaforer (jf. 3.2.4). Det samme gjelder også min forståelse av analogier. Det en ser her, er at metaforer og analogier blir sett på som uttrykk for en kognitiv prosess som foregår hos avsenderen av metaforen og analogiene. Mitt mål er å finne metaforer og analogier som kan være uttrykk for forståelsen av et gitt tema (her homoseksualitet) i den gitte diskursen (her forkynnende tekster om homoseksualitet) hos den bestemte avsenderen (her Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania).

Jeg vil kombinere Fairclough sin teori om kritisk diskursanalyse og perspektiver fra Charteris-Black sin kritiske metaforanalyse (jf. 3.1) som en slags veiledning til hvordan jeg skal gjennomføre analysen. I drøftingsdelen vil blant annet van Dijk og Charteris-Black sin forståelse av ideologi være relevant. Som nevnt i teorien bruker jeg Semino og Dirven et. al. sin definisjon av diskurs. Kort oppsummert kombinerer jeg teoretiske perspektiver fra KL og retorikk, og innsikter fra Fairclough, Charteris-Black og van Dijks tilnærminger til KDA for å utføre min analyse og drøfting, slik at jeg kan svare på forskningsspørsmålene i oppgaven.

4.5 En kommentar til min bruk av ordet (seksual)drifter

Ordet *seksualdrift* blir ikke nevnt i noen av tekstene mine, men det er et begrep jeg mener kan fungere som en slags paraply for den delen som omhandler seksuelle lyster, følelser, m.m. *Seksualdrift* er et sammensatt ord. Det første ordet, *seksual*, kan knyttes til ordet *seksuell* i betydning ‘som gjelder kjønnslivet; kjønnslig’ (NAOB under *seksual*). Det andre leddet er *drift*, som kommer av ordet *drive* og har flere betydninger: ‘1 det å holde en virksomhet i gang’, ‘1.2.1 naturlig behov som fremkaller sterk trang til å tilfredsstille det’, ‘2.1 flokk av dyr som drives eller beveger seg samlet’ og ‘3 det å drive, føres av sted av strøm eller vind’ (NAOB under *drift*). Det som går igjen i alle disse betydningene, er at det er snakk om en bevegelse, eller et behov som kan føre til bevegelse.

Jeg kommer til å bruke ordet *drift(er)* som samlebetegnelse på det som handler om lyster, begjær, tilbøyelighet o.l., både i analysekapitlet og i drøftingskapitlet, med følgende begrunnelse: *Lyster* kunne også bli brukt som en samlebetegnelse, men ettersom dette ordet dukker opp i analysetekstene, er det mer ryddig å bruke *drift(er)*. Alle ordene som blir samlet under *drifter*, kan på en eller annen måte koples til det begrepet, og det virker derfor naturlig å bruke *drift* som en samlende betegnelse for dette i oppgaven, til tross for at ordet ikke dukker eksplisitt opp i tekstene. Det man ser, er at også handlinger kan knyttes til *drift*. Når man velger å tilfredsstille behovene, og handler ut ifra behovene man har, kan man si at man holder virksomheten, her kroppen, i gang (jf. betydning 1). Likevel blir handlinger som oftest begrepsliggjort nettopp med ordet handlinger, og noen ganger atferd/oppførsel. Delen som omhandler følelser, lyster og liknende har såpass mange ulike ord som beskriver helt eller delvis det samme og det er derfor mest ryddig med en samlebetegnelse. Jeg har derfor valgt å kalle denne delen for «Homoseksualitet i form av seksuelle drifter» og delen som omhandler handlinger har jeg kalt «Homoseksualitet i form av handlinger».

4.6 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert analysematerialet mitt, samt kommet med begrunnelse for hvorfor jeg har valgt nettopp dette materiale og hvilke kriterier som lå til grunn da jeg skulle velge tekster. Jeg har også presentert hvilke kriterier som har lagt til grunn når jeg har bestemt hvilken språklige virkemidler som blir tatt med i analysen. I tillegg har jeg redegjort for fremgangsmåten min, og som det kommer frem i 4.4 vil analysekapitlet og drøftingskapitlet ha følgende innhold: I analysekapitlet gjør jeg en analyse av de språklige virkemidlene og synspunktene som kommer til uttrykk i teksten. I drøftingskapitlet gjør jeg en kritisk (og retorisk) analyse av både funnene fra analysen, men også funn som jeg presenterer først i drøftingskapitlet. Det en ser er at analysen i all hovedsak er kvalitativ ved at et av hovedfokusene er hvordan de ulike virkemidlene og synspunktene kan forstås, og konsekvensen av språkvalg i tekstene i tillegg til faktorer som ikke ligger i selve teksten selv, men rundt teksten (som f.eks. avsender og mottaker). Som det fremgår i både teorikapitlet og metodekapitlet, er det perspektiver fra KL og retorikk som er sentrale for min forståelse og utførelse av denne kritiske diskursanalysen.

5. ANALYSEKAPITTEL

I dette kapitlet vil jeg presentere funnene mine fra primærmaterialet. De vil presenteres sortert på synspunkter, med underkategorier. Underkategoriene består av en spisset formulering eller et aspekt ved synspunktet. I noen av tilfellene presenterer jeg alle funnene knyttet til det aktuelle temaet, men noen tema har så mange funn at jeg ikke kan presentere alle.

Primært tekstene ligger som vedlegg til oppgaven, og en vil se flere eksempler på de ulike synspunktene når en leser igjennom vedleggene. Jeg har tatt ut utdrag fra disse tekstene og tatt de inn som eksempler i selve oppgaven. De ordene/uttrykkene som er grunnen til at jeg har plassert sitatet under det enkelte synspunktet er uthevet. I noen eksempler er ingen ord uthevet, det betyr at hele sitatet er like viktig for hvorfor jeg tok det med. Flere steder i analysekapitlet vil det være bibelsitater. Sitatene er hentet direkte fra primærmaterialet, og de kan derfor være noe forskjellige fra slik de står i Bibelen. Jeg vil på nytt presisere at når jeg bruker navnet *Bibelen*, er det snakk om *Ny Verden-Øversettelsen av De hellige skrifter* (jf. 2.2).

Underveis vil det være nødvendig å referere til ulike kilder, og jeg har derfor ulike koder for dette. Når jeg skal referere til kapitler og avsnitt skrevet i denne oppgaven, vil jeg bruke X.Y. Det vil også være nødvendig for meg å referere til ulike steder i Bibelen, og da vil jeg bruke den metoden som er vanlig når en refererer til Bibelen: kapittel:vers, f.eks: 3. Mos 18:24. Foran hvert eksempel vil det være et tall i hakeparentes, slik at når jeg skal henviser til eksempler jeg har gitt, vil f.eks. eksempel 1 bli ført opp som [1]. Dersom jeg refererer til tekstutdrag fra primærmaterialet, vil jeg bruke X/Y-Z, hvor X er nummeret på vedlegget og Y-Z viser til linje(e) tekstutdraget finnes på. Linje 15-17 i vedlegg 1 vil derfor bli ført opp som 1/15-17. Funnene presentert i tekstboksene vil være direkte sitat fra analyse materialet. Her vil jeg skrive eksempel nummer, etterfulgt av vedlegg- og linjenummer før selve sitatet.

Analysekapitlet består av fire overordnede tema: *5.1 Liknelser og bibelsitater*, *5.2 Homoseksualitet blir omtalt som umoralsk og unormalt*, *5.3 Homoseksualitet blir begrepsliggjort i form av seksuelle drifter* og *5.4 Homoseksualitet blir begrepsliggjort i form av handlinger*. I *5.1 Liknelser og Bibelsitater* presenterer jeg liknelser og bibelsitater som blir brukt i mitt materiale for å begrunne hvorfor Jehovas Vitner tror og mener som de gjør. Det vil komme bibelsitater også i andre deler av analysen dersom de går direkte inn på temaet homoseksualitet. Liknelsene og bibelsitatene i 5.1 er tatt med først og fremst for å vise hvor forfatterne av primærmaterialet henter kunnskapen og informasjonen fra, men vil i noen tilfeller kunne være grunnlag for videre diskusjon i drøftingskapitlet. I *5.2 Homoseksualitet*

blir omtalt som umoralsk og unormalt har jeg samlet de stedene hvor homoseksualitet blir direkte verdivurdert ved hjelp av omkringliggende beskrivende ord. I *5.3 Homoseksualitet blir begrepsliggjort i form av seksuelle drifter* presenterer jeg ulike språklige funn som fremhever ulike synspunkt knyttet til homoseksuelle drifter. *5.4 Homoseksualitet blir begrepsliggjort i form av handlinger* dreier seg om homoseksuelle handlinger og hvordan dette blir framstilt. Avslutningsvis vil jeg kort oppsummere funnene og hvordan en kan se dem i sammenheng.

5.1 Liknelser og bibelsitater

Her vil jeg ta for meg noen sentrale liknelser og sitater fra Bibelen, som alle er nevnt i materialet mitt. Liknelsene og bibelsitatene tar ikke nødvendigvis eksplisitt opp i seg temaet homoseksualitet, men jeg har sett det som relevant å ta dem med ettersom de er sentrale i Jehovas Vitners argumentasjon om homoseksualitet. En del av funnene i resten av analysen må forstås i lys av disse sitatene og liknelsene.

5.1.1 Liknelser

Det er to liknelser jeg har valgt å ta med i analysen. De to liknelsene nevner ikke konkret homoseksualitet. Jeg ser likevel på dem som relevante ettersom de sier noe grunnleggende om hvordan forholdet mellom Jehovas Vitner og Gud blir tolket og oppfattet av de troende. Dette er noe som også ligger til grunn når de tolker ulike spørsmål og temaer, som f.eks. homoseksualitet.

Begge liknelsene er eksemplifisert med et direkte sitat fra Bibelen (hentet fra primært tekstene) og et sitat fra primært tekstene hvor liknelsene blir forklart av forfatterne av tekstene. Begge liknelsene har et beslektet budskap. Den første liknelsen er en liknelse hvor Gud blir forstått som en pottemaker, og mennesket som leiren til pottemakeren. Den andre liknelsen beskriver menneskets kropp som et hellig kar, som en må få herredømme over ved å følge Guds morallover. Begge disse sier noe om forholdet mellom Gud og mennesket, og mellom menneskets vilje og menneskets kropp.

5.1.1.1 Pottemaker

Her vil jeg komme med noen eksempler på en liknelse som blir mye brukt i Bibelen, nemlig pottemaker-liknelsen. Denne liknelsen illustrerer forholdet mellom Gud og mennesket slik Jehovas syn er, og kan være viktig å ha med seg inn i lesning av resten av oppgaven.

Eksempel på liknelsen om Gud som pottemaker

[1] 3/32-33: Menneske, hvem er så egentlig du, som tar til motmæle mot Gud? Skal det som er formet, si til ham som formet det: 'Hvorfor laget du meg slik?' (Romerne 9:20).

[2] 3/56-60: En leirklump må plasseres midt på dreieskiven før pottemakeren kan begynne å forme leiren. Mens dreieskiven så går rundt, trykker pottemakeren forsiktig på leiren med dyktige fingre for å bearbeide leiren til den ønskede form. Før vi kan bli formet til en ønskverdig person i Guds øyne, må vi komme oss midt på dreieskiven, for å si det slik, ved å gå inn for å la Guds tidløse prinsipper og lover få en sentral plass i livet vårt.

Dersom en søker opp *pottemaker* i NAOB, får en opp denne definisjonen: 'håndverker som fremstiller potter og andre leirvarer' (NAOB under *pottemaker*). Det er sannsynligvis en slik definisjon som ligger til grunn for forståelsen av en pottemaker i religiøs tradisjon også. Når en fremstiller potter, lager man dem og former dem, altså er det pottemakeren som har kontroll over leiren og bestemmer hvordan denne skal formes. Jehovas Vitner skriver dette på sin nettside om pottemakeren:

(Pottemaker er) en håndverker som lager krukker, boller, fat og andre gjenstander av leire. Det hebraiske ordet for pottemaker betyr bokstavelig «former». Pottemakerens myndighet over leiren blir ofte brukt for å illustrere Guds suverene myndighet over enkeltpersoner og nasjoner (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, u.å.c).

I disse utdragene er forholdet mellom menneske og Gud forstått ut ifra forholdet mellom en pottemaker og hans leire. I [1] bruker de dette forholdet for å forklare at på samme måte som leiren ikke har kontroll over hvordan pottemakeren former og lager den, har heller ikke mennesket den kontrollen og makten. Denne forståelsen er også med på å fremheve og forklare at mennesker ikke kan stille spørsmål om hvordan de formes, på lik linje med leiren. Likevel har mennesket mulighet til å påvirke utfallet, noe som kommer frem i [2], når det blir sagt at en må komme seg på midten av skiven. For å komme på midten av skiven, må mennesket stå imot de begjærene som melder seg og strebe for å leve etter Guds retningslinjer. Bare da kan Gud fortsette å forme mennesket slik han ønsker, og slik som er riktig ifølge Jehovas Vitner. Dette kan en se i lys av SENTRUM-PERIFERI-bildeskjemaet som blant annet Mark Johnson (1987) skisserer. Skjemaet er universalt på den måten at vi alle har en forståelse av et sentrum (vår egen kropp) og periferi som noe som er lenger unna oss. Det som er sentralt er bra/viktig, og det som er perifert er ikke bra/uviktig (Johnson, 1987, s.

124). Dette er også tilfellet i disse to utdragene. Målet er å komme til midten av skiven (sentrum), og jo lenger ut i periferien man kommer, desto mer mislykket blir resultatet.

I denne liknelsen fremheves også kontrollen Gud har over menneskene. Leiren, som blir formet av pottemakeren, har ingen kontroll eller mulighet til å stille spørsmål til pottemakeren om formen den har fått. Det samme gjelder menneskene. Menneskene, som her er leiren, har ingen mulighet til å stille spørsmål til Gud, som er pottemakeren, om formen de har fått, og hvorfor ting er som det er.

Jehovas Vitner skriver på sin nettside at denne liknelsen ofte blir brukt til å forklare forholdet mellom Gud og mennesket (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, u.å.c). I denne liknelsen blir det konkrete, nemlig pottemakeryrket og forholdet mellom pottemakeren og leiren brukt til å forklare et mer abstrakt forhold, nemlig forholdet mellom mennesket og Gud. Dette er mer abstrakt ettersom Gud ikke er en skikkelse man kan se, og at vi mennesker ikke fysisk kan formes slik en våt klump med leire kan formes. Gud er forstått som noe som hersker over mennesker, og som i metaforisk forstand former menneskene, her primært menneskets indre kvaliteter. Nettopp derfor er det nyttig å bruke bildet av et menneske som former en potte, for å forklare dette forholdet.

5.1.1.2 Å få herredømme over sitt eget kar

Eksempel på liknelsen om menneskekroppen som beholder

[3] 3/45-46: Enhver av dere skal vite hvordan han skal få herredømme over sitt eget kar i helligelse og ære, ikke i begjærlig seksuell lyst (1. Tessaloniker 4: 4, 5).

[4] 3/46-48: Paulus sammenlignet her menneskekroppen med et kar. Å få herredømme over dette karet betyr å sørge for at ens tanker og ønsker eller begjær er i samsvar med Guds morallover.

I pottemakerliknelsen så vi at Gud formet mennesket, og at mennesket ikke selv hadde makt over egen kropp. Like etterpå, i samme tekst, skriver forfatteren at Paulus brukte en liknende liknelse når han skulle gi veiledning til kristne i spørsmål rundt seksualitet. I dette utdraget blir menneskekroppen og menneskesinnet sammenliknet med et kar. Et mer generelt begrep for kar er *beholder*. En beholder har ofte innhold i form av væske, eller andre stoffer. Å forstå menneskekroppen og menneskesinnet gjennom BEHOLDER-skjema er veldig vanlig. I dette tilfellet er det spesielt menneskesinnet som beholder som er relevant. En beholder er karakterisert av tre ting: et interiør, et eksteriør og en grenseoverflate (Semino, 2008, s. 95). En beholder er noe som kan fylles og tømmes for innhold, og innholdet kan også byttes ut.

Her ser vi at mennesket går fra å være en klump av leire, uten egen vilje og kontroll, til å bli formet til en beholder som de selv skal styre. Det forventes likevel, som skrevet i pottemakerliknelsen, at mennesket ikke skal stille spørsmål til Gud om hvorfor de er blitt formet som de er blitt. Forventningene og kravet fra Gud er at de skal leve etter de morallovene han har formidlet. Blant annet forventes det at mennesket skal fylle beholderen, kroppen og menneskesinnet med seksuelle drifter som stemmer overens med Guds morallover. Det forventes også at en ikke skal fylle beholderen, kroppen og menneskesinnet, med «umoralske» seksuelle drifter. Kroppen blir med andre ord en beholder for seksuelle drifter, som jeg vil ta for meg under *5.3.2 Homoseksuelle drifter som kraft*.

5.1.2 Bibelsitater

De fire sitatene jeg tar for meg her, overlapper noe i innhold. Sitatene kan sees på som deler av grunnlaget for argumentasjonen forfatterne av tekstene i mitt materiale kommer med. Sitatene i [5] er hentet direkte fra primærmaterialet. Sitatene i [6], [7] og [8] er hentet fra Bibelen, men er referert til i primærmaterialet i de vedleggene og linjene som er oppgitt. Sitatene utfyller hverandre og kan gi oss en forståelse av grunnlaget for Jehovas Vitners argumentasjon og deres forståelse av budskapet til Gud. Derfor vil sitatene bli sett på samlet.

Eksempel på bibelsitat

[5]. 1/13-14: Du skal ikke ligge med en mann slik som du ligger med en kvinne. Det er en vederstyggelighet (3. Mos, 18:22).

[6]. 2/22-24: Og Gud gikk i gang med å skape mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det. Han skapte dem som mann og kvinne. Så velsignet Gud dem og sa til dem: «Vær fruktbare og bli mange, fyll jorden og legg den under dere, og rå over fiskene i havet og himmelens flygende skapninger og alle levende skapninger som beveger seg på jorden» (1. Mos, 1:27-28).

[7]. 2/22-24: Derfor skal en mann forlate sin far og sin mor og holde seg til sin kone, og de skal bli ett (1. Mos, 2:24).

[8]. 2/24-25: Derfor overga Gud dem til skammelige seksuelle lyster. Kvinnene blant dem byttet ut den naturlige seksuelle omgang med en som er i strid med naturen. På samme måte sluttet mennene å ha naturlig seksuell omgang med kvinner og ble voldsomt opptent av begjær etter hverandre. Ja, menn sammen med menn gjorde det som er usømmelig, og de pådro seg den fulle straffen som deres urette handlinger fortjente (Rom, 1:26-27).

I eksempel [5] er det et utvetydig budskap. For å forstå hvem som er avsender og mottaker av ordene, må en gå inn i Bibelen. Dette eksempelet er et direkte sitat fra Bibelen. Sitatet er hentet fra kapittel 18 i 3. Mosebok. Dette kapitlet innledes med «Jehova sa videre til Moses:» (3. Mos, 18:1). Deretter kommer det en hel del utsagn fra Gud, hvor han ramser opp hva som er lov og ikke, moralsk riktig og feil og liknende. Et av disse utsagnene er sitatet en ser i [5]. Her er det en mann som får vite at det å ligge med en annen mann slik en ligger med en kvinne, er en vederstyggelighet. Dette er deretter, sannsynligvis, blitt forstått av mange som et uttrykk for at to menn ikke kan ha samleie, og på et mer generelt plan at to av samme kjønn ikke kan ha samleie.

Dersom vi går inn i NAOB og søker opp ordet *vederstygghet*, får vi flere betydninger. Den mest relevante er 2.1.1 'noe eller noen som man (av moralske eller ideelle grunner) avskyr og fordømmer, har sterk uvilje eller motvilje mot' (NAOB under *vederstygghet*). Dette er en definisjon som kan sammenfalle med det Jehovas Vitner skriver på sine egne nettsider: «Slik disse ordene blir brukt i Bibelen, betegner de en sterk aversjon mot eller avvisning av personer eller ting som krenker visse prinsipper eller ikke oppfyller visse normer som en selv setter høyt» (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, u.å.d). Dette gir ordet *vederstygghet* en normativ innfallsvinkel, ettersom hva som er moralsk forkastelig, og hva man fordømmer, er noe som kan variere både på individ-, gruppe- og samfunnsnivå. Her er det Gud som mener at dette er moralsk avskyelig, og ettersom Jehovas Vitner følger Guds morallover og mener at det er disse som er de rette å følge, vil også de, ut fra bibelsitatet i eksempel [5], mene at det er umoralsk at to menn har samleie.

I [6] og [7] er det mye av det samme budskapet som i [5] som går igjen. I [6] kommer det tydelig frem at Gud skapte mennesket til mann og kvinne. Videre står det at de skal være fruktbare og bli mange: med andre ord at de skal få barn og etterkommere som kan fylle jorda. For å få barn trenger en både en mann og kvinne, og dette blir derfor sett på som et argument for at det er mellom mann og kvinne at samleie skal finne sted. [7] kan sees på som en utfylling av dette, for her står det konkret at mannen skal bli hos sin hustru, og at de skal bli ett. Dette vil si at mannen og kvinnen skal være én kropp, og leve sammen i ekteskapet og det seksuelle samlivet. Bibelsitatene i [6] og [7] viser et tydelig syn på hva som er riktig livsstil for mennesket og hvordan de skal leve, ifølge Jehovas Vitner. Disse bibelsitatene er et viktig fundament for Jehovas Vitners syn på seksuelt samliv generelt og homoseksualitet spesielt.

Sitatet i [8] begynner med adverbet *derfor* og er en del av fortellingen om et folk (romerne). Denne setningen må sees i sammenheng med det som blir nevnt foran, for å skjønne hvorfor den nevnte handlingen skjer. Gud overgav en gruppe mennesker til skammelige lyster ettersom de hadde vanæret Gud og ikke lenger oppførte seg som riktige kristne. En av disse skammelige lystene var at kvinner og menn ikke lenger handlet i tråd med det som Gud mener er naturlig, men at de ga etter for sin lyst for hverandre, menn med menn og kvinner med kvinner. Dette skriftstedet kan sees på som et konkret eksempel på hva som skjer dersom en ikke følger Guds budskap, en blir da overgitt til det som Gud ser på som unaturlig.

5.2 Homoseksualitet blir omtalt som umoralsk og unormalt

I denne delen skal jeg undersøke hvordan Jehovas Vitner vurderer homoseksualitet (både drifter og handlinger) ut ifra et verdi- og moralperspektiv. Det er ulike verdivurderende karakteristikk som tas opp her. Flere steder dukker det opp verdivurderende karakteristikk av homoseksuelle ønsker, oppførsel og liknende. Da formuleres de for eksempel som «urette ønsker» og «umoralsk oppførsel». Det man kan se, er at «urette» og «umoralsk» kunne vært byttet ut med «homoseksuell», ettersom det er denne typen ønsker og oppførsel de sikter til. Denne delen er delt i to, der den første delen tar for seg de stedene der de bruker karakteristikk direkte og ikke-metaforisk, mens den andre delen (5.3.1) tar for seg en karakteristikk som er metaforisk.

5.2.1 Homoseksualitet er umoralsk og unormalt

I eksemplene kommer det tydelig frem at homoseksualitet ifølge Jehovas Vitner er umoralsk. Den første delen av [9] og [12], som er sitat fra Bibelen, har jeg allerede tatt for meg under 5.1.2. De er gjentatt her for å sette det som kommer etter i riktig kontekst.

Eksempel på homoseksualitet er umoralsk og unormalt

[9] 1/13-16: Du skal ikke ligge med en mann slik som du ligger med en kvinne. Det er en vederstyggelighet.» – 3. Mosebok 18:22. Dette **forbudet** var en del av **Moseloven** og var en av mange **morallover** som ble gitt spesielt til israelittene.

[10] 1/48-49: Selv om Bibelen **ikke godkjenner** homoseksuelle handlinger, oppmuntrer den ikke til hat mot homoseksuelle.

[11] 2/75-76: En som ønsker å gjøre Guds vilje, må **rette seg etter hans moralnormer** og ta avstand fra **umoralsk oppførsel**, selv om dette kan være forferdelig vondt og vanskelig.

[12] 2/22-25: Men Guds Ord, Bibelen, er veldig klar på dette punktet. Den forteller at Jehova Gud skapte mannen og kvinnen, og at det var hans vilje at de skulle tilfredsstille sine seksuelle lyster bare som mann og kone (1. Mosebok 1: 27, 28; 2: 24). Det er derfor ikke overraskende at Bibelen sier at homoseksuelle handlinger er **galt**. – Romerne 1: 26, 27.

[13] 3/64-66: En som vil gjøre noe med sine **urette seksuelle følelser** med en slik innstilling, blir en som Skaperen kan forme.

[14] 1/26-28: Hvorfor omtaler Bibelen homoseksuelle handlinger som **unaturlige og usømmelige**? Fordi de omfatter seksuell aktivitet som er i strid med Skaperens hensikt. Homoseksuelle handlinger kan **ikke frambringe barn**.

[15] 3/91-92: Betyr dette at en som blir en kristen, automatisk blir kvitt alle **avvikende tilbøyeligheter** eller alle forvirrende følelser med hensyn til kjønn?

Disse eksemplene viser ulike beskrivelser av homoseksualitet, uten at det er metaforisk eller skjult på noen måte. Felles for alle er at homoseksualitet blir beskrevet som noe som ikke er greit. I [9] og [10] blir ord og uttrykk som *forbudet*, *Moseloven*, *morallover* og *ikke godkjenner* brukt. En lov er, slik en kjenner fra samfunnet, noe styresmaktene i et land har vedtatt. Dersom en søker opp ordet *lov*, får en blant annet betydningen ‘2 RELIGION, BIBELSPRÅK bud som Gud har pålagt menneskene’ (NAOB under *lov*). Her er det Gud som har satt regler for hvordan en skal oppføre seg, og hva som er moralsk riktig. En av disse reglene går nettopp inn på samleie mellom to av samme kjønn. Dette blir videre omtalt som *moralnormer* i [11], og dersom en ikke følger disse, gjør man noe som er *umoralsk* eller *galt* [12]. I både [9], [10], [11] og [12] er det først og fremst handlinger som blir vurdert til å være gale, men i [13] ser man at dette også gjelder følelser. [11] og [13] viser at ordet *homoseksuelle* blir erstattet av verdivurderende karakteristikk, nemlig *umoralsk* og *urett*. Det vil si at de gangene følelser oppførsel blir nevnt med adjektivene *umoralsk* og/eller *urett*, er det snakk om homoseksuelle følelser. De gangene ordet *handling* dukker opp og det er snakk om homoseksuelle handlinger, er det kun *homoseksuell* som blir brukt for å definere handlingen.

[14] er også interessant å ta med, ettersom *usømmelig* kan sees i sammenheng med det som står over om moral. Dersom en slår opp *usømmelig* i ordboken, får en definisjonen ‘upassende; som ikke sømmer seg; (moralsk) støtende’ (NAOB under *usømmelig*). Her er vi

igjen tilbake på hva som er moralsk riktig og moralsk galt. *Unaturlig* kommenterte jeg under 5.1.2 Bibelsitater, og både der og i [14] kommer det frem at Jehovas Vitner ser på seksuell omgang som ikke foregår mellom mann og kvinne (innenfor ekteskapet) og som ikke kan frembringe barn, som unaturlig. At noe er *unaturlig* kan også forstås som noe som *avviker* fra normalen, og dette stemmer overens med slik homoseksuelle tilbøyeligheter blir omtalt i [15], nemlig som *avvikende* tilbøyeligheter.

5.2.2 Det er mulig å gå fra dårlig moral til god moral

I de fire kommende eksemplene er det metaforiske uttrykk som blir brukt som språklig virkemiddel, hvor alle uttrykkene peker mot én og samme begrepsmetafor. Noen få steder i teksten bruker forfatteren ord som *rene*, *renset* og *urene*. Det er kun fire steder dette forekommer, tre av dem i vedlegg 3. Jeg har likevel valgt å ta dem med, ettersom de styrker funnene om at homoseksualitet blir ansett som umoralsk. Jeg skiller disse eksemplene fra eksemplene i forrige bolk, ettersom dette er metaforiske uttrykk.

Eksempel på det er mulig å gå fra dårlig moral til god moral

[16] 1/17-20 Nasjonene omkring Israel praktiserte homoseksuelle handlinger, incest, ekteskapsbrudd og andre ting som var forbudt ifølge Loven. Gud betraktet derfor disse nasjonene som **urene**. (3. Mosebok 18:24, 25)

[17] 3/86-89: Noen av de kristne i menigheten i Korint i det første århundre hadde tidligere tilhørt kategorien «menn som blir brukt til unaturlige formål», og «menn som ligger med menn». Men de hadde forandret seg. Kristi blod **renset** dem, og Gud kunne godkjenne dem. (1. Korinter 6: 9—11)

[18] 1/50-54: Guds syn på homoseksuelle handlinger kan ikke utvannes. (...) «Og likevel er det dette noen av dere har vært. Men dere er blitt **vasket rene**, men dere er blitt helliget, men dere er blitt erklært rettferdige i vår Herre Jesu Kristi navn og med vår Guds ånd.»

[19] 3/95-97: Så lenge de fortsetter å kjempe mot urette tilbøyeligheter og lever et rettskaffent liv, betrakter Gud dem som trofaste tjenere og som **rene**.

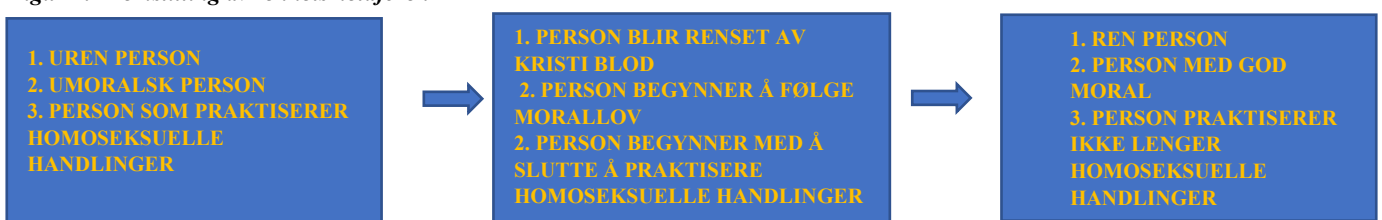
Dersom vi går til *Bokmålsordboken* og søker opp *ren* får vi betydningen ‘1 fri for smuss’, og ‘2 moralsk lytefri’ (BM under *ren*). Under *uren* finner en betydningene ‘1 skitten’ og ‘2 i visse troer og religioner besmittet og derfor skadelig’ (BM under *uren*). Den metaforiske betydningen er blitt konvensjonalisert og inngår som en del av definisjonene i ordboken. Noe annet som tydeliggjøres gjennom denne definisjonen, er at ordet *uren* er vanlig å bruke i religiøse sammenhenger. Dersom en søker opp *renhet* på Jehovas Vitners nettsider, får en opp

en side med forklaring av begrepene *ren*, *renhet*. Der står det blant annet at renhet brukes om moralsk renhet.

Dersom vi går til grunnbetydningene av *ren* og *uren* igjen, så ser vi at de har to ganske konkrete betydninger, henholdsvis ‘fri for smuss’ (*ren*) og ‘skitten’ (*uren*). Går en videre til *skitten*, får en betydningen ‘1 tilsølt, møkkete’ (BM under *skitten*). I betydningen av *smuss* får en ‘1 (lag av) støv, skitt, søle’ og ‘2 gemenhet; uanstendighet; moralsk urenheter’ (NAOB under *smuss*). Her ser en blant annet at det å bruke *smuss* metaforisk, for å beskrive moralsk urenheter, inngår i ordboksdefinisjonen. I [16] er personene *urene*. I [17] og [18] er de blitt *renset* og *vasket rene*, og i [19] er de betraktet som *rene*. I [17] står det at det er Kristi blod som har rensset dem. Som vi så over, er homoseksuell oppførsel, umoralsk oppførsel (jf. 5.2.1), og i [16] kommer det frem at det er de som praktiserer homoseksuelle handlinger, som er *urene*. En kan da se for seg at både umoral og homoseksualitet er *smuss* på et objekt, men at dette objektet kan renses. Kristi blod står for Jesus selvoppgivelse da han ble hengt på korset, og for å fortsette å være ren, må en, ifølge Jehovas Vitner, følge Guds morallover og normer.

Ved å bruke metaforer knyttet til renhet og urenheter, beskriver Jehovas Vitner prosessen en person går igjennom når han/hun går fra å være en umoralsk person til en person med god moral. I dette tilfellet vil det si fra å være en som praktiserer homoseksuelle handlinger, til å bli som ikke driver med homoseksuelle handlinger. Å bruke REN som kildedomenet om moral, er ikke uvanlig. Kövecses (2010) har blant annet i sin bok en begrepsmetafor som er formulert MORAL IS CLEAN og en begrepsmetafor som er formulert AMORAL IS DIRTY. Disse begrepsmetaforene kunne fint blitt brukt i mitt tilfelle også, men jeg har valgt å vise hvordan metaforen kan forstås gjennom en figur. I hver boks i figuren er det tre nivåer. Øverste nivå er hvordan en metaforisk beskriver personen, nivå to er hvordan en beskriver personen ikke-metaforisk på et generelt grunnlag og siste nivået er hvordan personen blir beskrevet ikke-metaforisk i akkurat mitt primærmateriale. Med andre ord sier de tre ulike nivåene i én boks det samme, men på ulike måter (metaforisk og ikke-metaforisk, generelt og spesifikt):

Figur 1: Fremstilling av renhetsmetaforen

5.3 Homoseksualitet blir begrepsliggjort i form av seksuelle drifter

Noe av det som er gjennomgående i analysematerialet mitt, er at homoseksualitet blir omtalt som noe todelt. Det ene delen er homoseksuelle drifter, og den andre delen er homoseksuelle handlinger. Derfor har jeg videreført denne todelingen i to ulike kategorier, 5.3 og 5.4. 5.3 er delt inn i flere underkategorier, der den første omhandler hvordan seksuelle drifter blir begrepsliggjort, og den andre om seksuelle drifter er noe som er ansett som valgfritt eller ikke valgfritt. Deretter tar jeg for meg KRAFT-domenet og hvordan det i mitt materiale gjør seg gjeldende som kildedomene for seksuelle drifter.

Jeg har her valgt å samle seks ord: *lyster*, *begjær*, *følelser*, *ønsker*, *tilbøyelighet* og *tiltrekke*. Det som kommer tydelig frem i mitt materiale, er at disse seks ordene brukes for å beskrive det samme. Noen av ordene har en litt mer spisset betydning enn de andre. Likevel er de beslektet, og de brukes i mitt materiale for å beskrive de seksuelle følelsene og driftene hos et menneske. De er alle under «drift»-delen, og ikke under «handling»-delen, og de kan alle beskrive en følelse som i større eller mindre grad påvirker personer til å handle i en bestemt retning. Jeg vil peke på sammenhengen mellom de ulike ordene, både ved å se på definisjonene og ved å se på eksempler fra analysematerialet. Alle disse seks ordene vil gå igjen når jeg skal undersøke ulike måter homoseksuelle drifter blir begrepsliggjort.

For å vise hvordan homoseksuelle drifter blir begrepsliggjort, vil jeg først presentere noen eksempler på dette, før jeg går igjennom de ulike definisjonene og ser på hvordan ordene blir brukt i analysetekstene. Dette vil fungere som en innledning til resten av underordningene i 5.3.

Eksempler på homoseksualitet blir begrepsliggjort i form av seksuelle drifter

[20] 3/47-48: Å få herredømme over dette karet betyr å sørge for at ens **tanker og ønsker eller begjær** er i samsvar med Guds morallover.

[21] 2/45-46: Jeg leser disse skriftstedene hver gang det dukker opp urette **ønsker og lyster**.

[22] 2/50-51: «Når jeg får homoseksuelle **følelser**, mediterer jeg over favorittskriftstedet mitt.»

[23] 2/66-68: «Det er på samme måte med en som føler seg **tiltrukket** av andre av samme kjønn, men som nå har lært hva Bibelen sier om homoseksuelle handlinger. Noen ganger dukker det kanskje fortsatt opp urette **ønsker**».

Flere av ordene har mange betydninger i ordboken. Ved å analysere hvordan ordene opptrer i analysematerialet mitt, blir det mulig å avgjøre hvilken av ordboksbetydningene som er relevante å ta med i min oppgave. Det er kun de ordboksbetydningene som er relevant for min oppgave som blir listet opp under. Jeg kommer her til å bruke tallet på betydningen som samsvarer med tallet på betydningen i ordboken. Det vil si at dersom det står «betydning 1» vil det være betydning 1 i ordboken, dersom det står «betydning 2» vil det være betydning 2 i ordboken og så videre.

Ordet *lyst* har to betydninger som gjør seg gjeldende (NAOB under *lyst*):

Betydning 1: «sanselig (særlig erotisk) begjær».

Betydning 2: «tilbøyelighet; trang (i en bestemt retning)».

Ordet *følelse* har én betydning som er relevant (NAOB under *følelse*):

Betydning 2: «inntrykk mottatt gjennom sansene; bevissthetstilstand av lyst eller ulyst».

Ordet *ønske* (subst.) har én relevant betydning (NAOB under *ønske*):

Betydning 1: «lyst til (eller lengsel, higen etter) å få, oppnå, oppleve noe bestemt».

Begjær har én betydning som gjør seg gjeldende (NAOB under *begjær*):

Betydning 2: «seksuell trang, lyst».

Ordet *tiltrekning* har to betydninger som vil være relevant, der betydning 1 vil bli tatt opp igjen og diskutert under 5.3.2 *Homoseksuelle drifter som kraft* (NAOB under *tiltrekning*):

Betydning 1: «Fysikk: tiltrekkende (magnetisk, elektrisk) kraft som virker mellom to legemer».

Betydning 2: «det å tiltrekkes, føle seg tiltrukket av»

For å utdype betydning 2, kan en se på betydning 3 på verbet *tiltrekke* (NAOB under *tiltrekke*):

Betydning 3: «virke dragende, lokkende eller tiltalende på».

Tilbøyelighet har én relevant betydning (NAOB under *tilbøyelighet*):

Betydning 1: «Det å være tilbøyelig; tendens; hang».

Grunnen til at jeg har listet opp betydningene av de ulike ordene under hverandre, er for å synliggjøre sammenhengen og likheten mellom dem. Det første som gjør denne likheten tydelig, er at de noen ganger brukes for å beskrive hverandre, og at de brukes om hverandre i mitt materiale. Blant annet brukes både *begjær* og *tilbøyelighet* i betydningene av ordet *lyst*.

Lyst brukes for å beskrive både *følelse*, *ønske* og *begjær*. *Tiltrekke* og *tilbøyelighet* er de eneste ordene som ikke inneholder noen av de andre ordene i sin definisjon. Når en føler seg *tiltrukket* av noen, er dette en konsekvens av en følelse eller lyst. I dette tilfelle er det snakk om seksuell tiltrekning til noen av samme kjønn, og dette forutsetter at en også har en seksuell lyst eller følelse for personer av samme kjønn. Når det gjelder *tilbøyelighet*, står det blant annet at man har en tendens eller hang til noe. Det betyr at man har lettere for å handle i en bestemt retning, i dette tilfellet å følge sine homoseksuelle tilbøyeligheter. En ser også at ordet *trang* går igjen i beskrivelsene av flere av ordene, og det å ha *trang* og *hang* til noe handler mye om det samme. I dette tilfellet vil det det si å ha en sterk følelse eller seksuell lyst til å handle i en bestemt retning. Det som er tydelig, er at det er nesten umulig å skulle beskrive betydningen til disse seks ordene uten å bruke dem om hverandre.

Noe av det første en kan se, er at de ulike ordene brukes om hverandre i setningene for å beskrive mye av det samme. I [20] brukes både *ønsker* og *begjær*. *Begjær* kan sees på som sterke *ønsker*, en voldsom *trang* til å handle i en bestemt retning. I [20] er det snakk om tanker og *ønsker* *eller* *begjær*, altså tyder det på at en kan bytte de ut med hverandre. I [21] ser en at det er noen som tyr til Bibelen når *ønsker* og *lyster* dukker opp, det betyr at personen opplever at dette er noe som dukker opp samtidig. Derfor kan man tenke seg at det er en tydelig sammenheng mellom disse to fenomenene, og at *ønskene* er en konsekvens av *lystene*. *Homoseksuelle følelser* er noe som også kan gå under «urette *lyster* og *ønsker*», og eksempel [22] viser at en annen person også tyr til Bibelen når *homoseksuelle følelser* gjør seg gjeldende. I [23] ser vi at det dukker opp urette *ønsker* hos en som er *tiltrukket* av andre av samme kjønn.

5.3.1 Homoseksuelle drifter er ikke valgfritt

Eksempler på *homoseksuelle drifter er ikke valgfritt*

[24] 1/22-25: [Gud] **overgav . . . dem til vanærende seksuelle lyster**, for deres kvinner på sin side byttet den naturlige bruk av seg selv bort mot en som er i strid med naturen, og likeså forlot også mennene den naturlige bruk av kvinnen og ble voldsomt opptent i sitt **begjær** etter hverandre, menn med menn, idet de gjorde det som er usømmelig. – Romerne 1:26, 27

[25] 3/21-23: Fordi Adam var ulydig mot Gud, **har vi alle arvet ufullkommenhet**. Vi må derfor **kjempe mot kjødelige svakheter og sterke ønsker eller begjær** som er i strid med Guds opprinnelige hensikt.

[26] 2/31-32: Husk at du er i «ungdommens blomstring», en periode da det lett kan skje at du **ufrivillig får sterke seksuelle følelser.**

I disse utdragene kommer det frem at det å ha homoseksuelle lyster og følelser er noe en selv ikke kan bestemme direkte over. I [24] og [25] kommer det tydelig frem at alle mennesker må slite med lyster og begjær som ikke er rett. Dette kommer som en konsekvens av syndefallet, da Adam og Eva var ulydige mot Gud i Edens hage (jf. 2.2). I [24] har vi det samme utdraget som i eksempel [8], men med litt andre ord. Jeg velger å nevne det her også ettersom det viser tydelig at Gud har gitt oss urette seksuelle lyster som straff etter syndefallet. I [26] tydeliggjøres det at Jehovas Vitner også tror at prosessen mennesker gjennomgår, særlig i ungdomstiden, kan gjøre at vi får seksuelle følelser som vi verken ønsker eller synes er riktig. Det vil si at lystene vi får, ikke alltid stemmer overens med de handlingene som er rette å gjøre ifølge Jehovas Vitner. Dette synliggjøres i uttrykk som *ufrivillig*, *vanærende lyster* og *kjødelige svakheter*. I tillegg viser det at vi må *kjempe imot* disse begjærene og følelsene ifølge Jehovas Vitner.

5.3.2 Homoseksuelle drifter som kraft

I mitt materiale kan man se at følelser blir forstått og omtalt som en type kraft. Det er ikke alltid rent metaforisk, men ord fra KRAFT-domenet som blir brukt for å beskrive følelsene. At noe ikke er rent metaforisk, betyr at det blir brukt uttrykk som ikke har en mer konkret betydning, men som er brukt i bestemte situasjoner som kan plasseres under blant annet KRAFT-domenet. Ifølge Kövecses blir følelser ofte forstått gjennom KRAFT-domenet (2010, s. 50). Følelsene fører ofte til en bestemt respons, noe en også ser i disse tekstene. Kövecses skisserer det slik: årsak til følelser → følelser → (kontrollere følelser) → respons (2010, s. 110: min oversettelse). Årsaken til følelsene er ikke alltid lett å oppgi. Selve følelsene blir ofte beskrevet som noe som kan styrkes eller svekkes, noe man kan gi etter for, eller liknende. I konteksten av mitt materiale vil det være et stort fokus på at man skal klare å kontrollere følelsene, og responsen en gir, vil være avhengig av hvorvidt man klarer å kontrollere det eller ei. I tillegg kan følelser bli sett på som en motstander som man kjemper mot, en fysisk kraft.

Å forstå fenomener i omgivelsene våre i form av domenet KRAFT er ikke uvanlig, og dette er et bildeskjema som oppstår på bakgrunn av våre erfaringer. En slik erfaring kan virke veldig åpenbar. Evans og Greens (2006, s. 183) forklarer dette med et godt eksempel fra dagliglivet. La oss si at vi holder et glass med drikke i. Når vi flytter glasset opp og ned, eller fra en side til en annen side, forventer vi at innholdet i glasset følger etter. Dette er grunnet i at glasset

utøver en kraftdynamisk kontroll over drikken. Dersom vi tipper glasset, vil innholdet renne ut. Vi kan forutse ting og strukturere verden rundt oss basert på slike erfaringer. Evans og Green henviser videre til Talmy, som beskriver et kraftdynamikksystem. Dette systemet vil jeg gjøre rede for i det følgende.

5.3.2.1 Talmys kraftdynamikksystem

Evans og Green oppsummerer Talmys kraftdynamikksystem ved å si at det viser hvordan «systematiske språkmønstre, i de semantiske systemene av både åpen ordklasse og lukket ordklasse, representerer evidens for et konseptuelt system som strukturerer kunnskap basert på kroppslig erfaring» (2006, s. 200: min oversettelse). Med *åpen ordklasse* menes leksikalske elementer, og med *lukket ordklasse* menes grammatiske elementer. I dette kraftdynamikksystemet er det to motarbeidende entiteter som står i kontrast til hverandre, *agonisten* og *antagonisten*. Begge kan være subjekt i setningen sammen, agonisten kan også være subjekt alene, mens antagonisten da kan være objekt i setningen. En entitet, slik den blir behandlet i språket, vil ha en iboende tendens til å utøve en kraft, enten det er i retning av bevegelse eller i retning av hvile, eller mer generelt og i mitt tilfelle: mot handling eller ikke-handling (Talmy, 2000, s. 414). Fokus i setningen er agonisten, og hvorvidt den klarer å holde fram med sin krafttendens, eller om den blir overvunnet. Den andre entiteten, antagonisten, vurderes ut ifra hvorvidt han klarer å overvinne agonistens kraft eller ei. I mitt materiale er det personen som har homoseksuelle drifter, som er agonisten, og driftene er antagonisten.

5.3.2.2 Det er mulig å ikke følge sine homoseksuelle drifter

Eksempler på det er mulig å ikke følge sine homoseksuelle drifter

[27] 3/99-100: De sanne kristne velger å tjene Gud — ikke følge sine egne, **selviske tilbøyeligheter**.

[28] 3/84: Dette er spesielt tilfellet når det er snakk om å få **sterke seksuelle begjær under kontroll**.

[29] 2/57-58: Ikke **gi etter** for slike følelser!

Hovedgrunnen til at jeg setter homoseksuelle drifter under KRAFT-domenet, er begrepene jeg har tatt for meg i 5.3. Skisseringen av begrepene i 5.3 har vist at det er mye «kraft» med både i definisjonene og i ordene i seg selv. Når en da ser dette i kombinasjon med eksemplene over, er det mye som tyder på at KRAFT-domenet er underliggende. Blant annet er ordet

tilbøyelighet [27], ganske interessant. Ordet *tilbøyelighet* har ikke en mer konkret betydning, men som jeg har redegjort for i metodekapitlet, vil jeg ta med ord som metaforer dersom grunnformen har en mer konkret betydning. Da må jeg se på hvilke ord *tilbøyelighet* består av, og hva de ordene betyr, for å undersøke om dette skal tas inn som en metafor.

Tilbøyelighet er et sammensatt ord, og det er et eksempel på det Språkrådet kaller for *gjennomsiktige* eller *motiverte* ord (Språkrådet, 2000). At et ord er gjennomsiktig, vil si at det er enkelt for språkbrukeren å se hvilke deler ordet er satt sammen av, og hvilken grunnbetydning det stammer fra. *Tilbøyelighet* er satt sammen av ordene *til* og *bøyelighet*. Dersom vi går til *bøyelighet*, ser vi at dette er avledet av *bøyelig*, som igjen er avledet av *bøye*. Vi får her betydningene '1 som kan bøyes; som lett lar seg bøye' (NAOB under *bøyelig*) og '1 forme, bende (noe rett og/eller stivt) så det danner en bue eller vinkel; gjøre krum' (NAOB under *bøye*). Her ser vi at det er et objekt eller liknende som kan bøyes, men at det er noen eller noe som gjør at dette bøyes, enten det er fysisk menneskelig kraft eller annet. Her er det snakk om at man *har en tilbøyelighet*, og en kan tenke seg at dette da er en iboende kraft som gjør at en bøyes i en bestemt retning, og en svakhet i individet som gjør at man lar seg lett bøye.

I [28] brukes ordet *kontroll*. Vi ser over hvordan følelser ofte blir snakket om metaforisk gjennom KRAFT-domenet i skisseringen til Kövecses jeg henviste til tidligere. Et mulig steg tre han skisserer er å få kontroll over disse følelsene (kraften). For å få noe i/ved seg selv under kontroll, må en ha selvkontroll. Selvkontroll er det som gjør at en klarer å *motstå* disse følelsene, kraften en har i seg. Det å motstå noe, betyr å '1 tåle; stå imot; holde ut' (NAOB under *motstå*), og det brukes nettopp for å beskrive at noe, for eksempel beholder eller en vegg (her: kroppen/personen), skal klare å tåle kraften man blir utsatt for.

Også ordene *sterk* og *svak* kan knyttes til KRAFT-domenet. Dette kan en blant annet se i sammenheng med uttrykket *gi etter* (for) [29]. Dette er uttrykk som ikke har noen mer konkret betydning, og derfor ikke er rent metaforisk. Det er likevel et uttrykk som går igjen ofte, og som kan underbygge at følelsene blir sett på som en kraft. I NAOB står det at *gi etter* brukes som '6.1 uttrykk for å svikte, eller bøye seg' for blant annet trykk (NAOB under *gi*). Et eksempel er blant annet at *planken gav etter for trykket*. I dette eksemplet kommer det frem at uttrykket brukes når noe fysisk gir etter for en fysisk kraft som blir påført. Dette uttrykket dukker opp flere steder i mitt materiale, og når en ser dette uttrykket i kontekst med adjektivet *sterk*, og substantivene *svakhet* og *styrke*, kan en se at følelser blir forstått nettopp som en kraft. Jeg har valgt begrepsmetaforen HOMOSEKSUELLE DRIFTER SOM KRAFT ettersom det her

er snakk om urette begjær og følelser, men det er ikke utenkelig at en ville ha funnet KRAFT-domenet også i tekster om følelser generelt (Kövecses, 2010).

5.3.2.3 Homoseksuelle drifter må (og kan) nedkjempes

Som jeg skrev innledningsvis, hevder Kövecses (2010) at følelser ofte blir forstått gjennom KRAFT-domenet, noe jeg også har vist er tilfellet i diskursen jeg selv analyserer. Dette er noe jeg vil underbygge videre, og også her vil jeg trekke inn det Kövecses skriver. Han fortsetter nemlig med å vise hvordan følelser blir forstått gjennom KRAFT-domenet, ved å sette opp en ny begrepsmetafor, nemlig FØLELSER ER EN MOTSTANDER (I EN KAMP) (2010, s. 110: min oversettelse). Dette er en begrepsmetafor som også gjør seg gjeldende i min diskurs, og som i mitt tilfelle kan formuleres som: HOMOSEKSUELLE FØLELSER ER EN MOTSTANDER (I EN KAMP).

Eksempler på *homoseksuelle drifter må (og kan) nedkjempes*

[30] 1/41-43: På lignende måte fordømmer ikke Bibelen dem som **kjemper med** homoseksuelle tilbøyeligheter, men den tolererer på ingen måte det å **gi etter** for slike tilbøyeligheter, enten de er genetisk betinget eller har andre årsaker.

[31] 2/71-74: Hvis du **kjemper med** følelser for noen av samme kjønn, føler du det kanskje som en ung mann som sa: «Jeg har prøvd å forandre følelsene mine. Jeg har bedt til Jehova om hjelp. Jeg leser i Bibelen, og jeg har hørt taler om emnet. Men jeg vet verken ut eller inn.» Hvis du er i en lignende situasjon, har du virkelig en **kamp**.

[32] 2/81: Så stol på Gud, og **kjemp imot** urette ønsker.

I eksempel [30], [31] og [32] brukes ordene *kamp* og *kjempe*. Substantivet *kamp* har betydningen '1 situasjon hvor to (eller flere) parter forsøker å overvinne hverandre med kroppslige krefter eller med våpen; fiendtlig sammenstøt; strid' (NAOB under *kamp*). Ordet *kjempe* er den faktiske handlingen en gjør i en kamp. Igjen er det denne fysiske styrken som kommer til syne, ettersom det her blir forstått som at personen som har homoseksuelle drifter, kjemper mot følelsene, forstått som en motstander med fysisk styrke. I både [30] og [31] ser en at «kampen mot driftene» er forstått som en kamp som kan foregå over lengre tid. Det er en kamp du som person må kjempe mot motstanderen (følelsene/driftene) helt til du vinner. Det er også flere ord en kan trekke inn som viser at det å kjempe mot homoseksuelle drifter her forstås som to parter som deltar i en handling, blant annet ved ordene som kommer etter *kjemp(e)*, nemlig *med* og *imot*. Den mest relevante betydningen til ordet *med* er her '6 brukt til

å uttrykke felles, mer eller mindre gjensidig deltagelse i en handling' (NAOB under *med*). Når det står at en skal kjempe imot, er det et uttrykk for at man skal gjøre motstand mot noe/noen, og her er det følelsene/driften en skal gjøre motstand mot. I mitt materiale er det ikke alle følelser/drifter som blir sett på som en motstander. Det er først når det er snakk om følelser/drifter som er imot Guds ønsker, at man ser dem som noe en må kjempe imot, i dette tilfellet homoseksuelle følelser. Derfor blir begrepsmetaforen her HOMOSEKSUELLE FØLELSER SOM MOSTANDER (I KAMP).

5.3.2.4 Bibelen/Gud/troen kan hjelpe deg å stå imot homoseksuelle drifter

Som nevnt i forrige avsnitt kommer det til uttrykk at homoseksuelle drifter forstås som en motstander i en kamp i mitt materiale, og at dette bygger videre på forståelsen av homoseksuelle drifter som kraft. Noe av det som kan brukes som argument for at dette er gjennomgående i mitt materiale, er at forfatteren av teksten også snakker om krefter som kan hjelpe en til å stå imot de homoseksuelle driftene. Dette er krefter en kan få gjennom troen på Gud, ifølge avsenderne av tekstene i mitt materiale.

Eksempler på Bibelen/Gud/troen kan hjelpe deg å stå imot homoseksuelle drifter

[33] 2/38-41: Jehova kan **styrke** deg med en fred som «**overgår all tanke**». Dette kan '**vokte ditt hjerte og dine forstandsevner**' og gi deg «**kraft som er over det normale**», slik at du ikke gir etter for urette ønsker – Filipperne 4: 6, 7; 2. Korinter 4: 7.

[34] 2/42-46: Les Bibelen hver dag. Undervurder aldri **den kraft den har til å påvirke ditt sinn og hjerte i god retning**. (Hebreerne 4: 12) Jason sier: «Bibelen har hatt **sterk innvirkning** på meg – for eksempel slike skriftsteder som 1. Korinter 6: 9, 10 og Efeserne 5: 3. Jeg leser disse skriftstedene hver gang det dukker opp urette ønsker og lyster.

[35] 2/68-69: Men ved å se på homoseksualitet på den måten Jehova gjør, kan man finne **styrke til å stå imot slike ønsker**.

Eksempelene viser at det indirekte er snakk om å forstå driftene som krefter. Her er det snakk om krefter som kan *gi deg styrke* og hjelpe deg å *stå imot* andre krefter, nemlig dine seksuelle drifter (jf. 5.3.2 og 5.3.2.3). Her brukes ordene *kraft* og *styrke/sterk* slik en også har sett tidligere. Det er Bibelen (som er Guds ord) og Gud som kan gi deg denne kraften og styrken. Dette kan gå innunder begrepsmetaforen HOMOSEKSUELLE FØLELSER SOM MOSTANDER (I KAMP), hvor en kan se for seg en fysisk motstander i en kamp som skal kjempes. Bibelen er en ikke-levende manifestasjon av Guds ord ifølge Jehovas Vitner. Gud er en abstrakt

skikkelse/et abstrakt fenomen som ikke hører til her på jorden blant mennesker. Men eksemplene viser at de blir gjort til fysisk kraft som kjemper sammen med personen som kjemper mot homoseksuelle drifter. Likevel er det noe overnaturlig ved denne fysiske kraften, ettersom en kan få en *kraft som er over normalen*. Forfatteren mener med dette at det vil gi en fordel i kampen mot homoseksuelle drifter. Begrepsmetaforen en står igjen med, kan formuleres som BIBELEN/TROEN/GUD SOM ALLIERT I KAMP MOT HOMOSEKSUELLE FØLELSER.

5.3.2.5 Å være tiltrukket av en av samme kjønn er ikke viljestyrt

I denne delen skal jeg se på hvordan *tiltrekke* skiller seg litt fra de andre begrepene jeg skisserte opp innledningsvis (5.3), ettersom dette kan sees på som en konsekvens av driftene en har. Her skal jeg undersøke det metaforiske aspektet ved dette uttrykket, og begrepsmetaforen jeg finner her, er Å VÆRE «EMOSJONELT» TILTRUKKET (AV EN AV SAMME KJØNN) ER Å BLI FYSISK DRATT (MOT EN AV SAMME KJØNN).

Eksempler på å være tiltrukket av en av samme kjønn er ikke viljestyrt

[36] 3/34-36: Den måten Gud skapte mannen og kvinnen på, viser at det er naturlig for dem å føle seg seksuelt tiltrukket av hverandre. Å bli seksuelt tiltrukket av en av samme kjønn, av et dyr eller av et barn er derfor noe unaturlig.

[37] 2/32-33: Hvis du av og til føler deg *tiltrukket* av en av samme kjønn, betyr ikke det at du er homofil.

Betydningen av ordet *tiltrekke* har blitt diskutert under 5.3. Den første og mest påfallende ulikheten fra de andre ordene, er at *tiltrekke* er et verb, mens de andre er substantiv. De andre driftene er noe personen har inni seg, mens det å være tiltrukket er en tilstand påvirket av driftene eller tilbøyeligheten man har. Å snakke om at man er tiltrukket av personer av samme kjønn, er en veldig vanlig måte å si at man har følelser eller lyster for personer av samme kjønn, og betyr at man oppfatter seg selv som homoseksuell. *Tiltrekke* har også '1 trekke til seg' som betydning, det er derfor ikke unaturlig å gå til de to grunnformene. *Tiltrekke*, på lik linje som *tilbøyelighet* (jf. 5.3.2), er et gjennomsiktig eller motivert ord ettersom det er enkelt å se hvilke deler ordet er satt sammen av (her henholdsvis *til* og *trekke*), og hvilken grunnbetydning det bygger på.

Dersom vi går til første del av ordet, *til*, får en betydningen '1.1.1 ved angivelse av bevegelse mot person eller persons oppholdssted, hjem, hus e.l.' (NAOB under *til*). Dersom en går til

ordet *trekke*, får en betydningen '1 dra; hale' (NAOB under *trekke*). Man kan se for seg at man trekker/drar en vogn, eller at en person blir trukket mot noe eller noen. *Trekke* er noe konkret man gjør, man tar fysisk tak i en dyne, person eller annet og fysisk trekker det mot seg. En kan tenke seg at det er noe fysisk som beveger seg i retning av noe, og at antagonistene er sterkere enn agonisten, ved at antagonistens egenskaper gjør at agonisten blir trukket mot vedkommende. Når en skal overføre dette til mennesker, kan en tenke at det er et menneske som fysisk trekker til seg et annet menneske. Det som er felles, er at det er en form for kraft eller styrke som utløser bevegelsen. I overført betydning ser vi at det er driftene for personer av samme kjønn, i tillegg til at personene av samme kjønn i seg selv virker dragende, som gjør at en trekkes i retning av dem.

Ordet *tiltrekke* er metaforisk motivert, og det ville derfor vært mest hensiktsmessig å bytte ut ordet *tiltrukket* i formuleringen av begrepsmetaforen. Problemet er at vi ikke har et synonym til *tiltrekke* som ikke er metaforisk, og som dekker det samme. Det eneste synonymet er *dragning*, men også dette er metaforisk motivert. Det nærmeste en kommer et ikke-metaforisk synonym er *følelser/forelsket*, men jeg mener at disse ikke er dekkende for det *tiltrekning* inneholder. Derfor har jeg valgt å formulere det med ordet *tiltrukket*, men har lagt på *emosjonelt* for å spesifisere det noe: Å VÆRE EMOSJONELT TILTRUKKET (AV EN AV SAMME KJØNN) ER Å BLI FYSISK DRATT (MOT EN AV SAMME KJØNN). For å utføre homoseksuelle handlinger må personen som er tiltrukket av den andre, være fysisk nær tiltrekningsobjektet. Dette kan sees i sammenheng med at når en person er tiltrukket av en annen, så betyr det ikke nødvendigvis at man automatisk utfører homoseksuelle handlinger. Men det er mer sannsynlig at en utfører homoseksuelle handlinger, ettersom en er trukket nærmere personer av samme kjønn av en bestemt kraft (her: lyster, følelser, begjær, tilbøyelighet og ønsker).

5.3.3 Homoseksuelle drifter kan føre til/er konsekvens av ulovlig og/eller usunn oppførsel

I metode- og teorikapitlet forklarte jeg at jeg bruker termen *analogier* om tilfeller der homoseksualitet blir sammenliknet med fenomener som alkoholmisbruk, vold og liknende oppførsel/drifter. Dette forekommer kun fire steder i mitt materiale, men det er interessant å se videre på i drøftingskapitlet. Jeg har valgt å samle disse for seg selv under *homoseksuelle drifter*, ettersom de blir brukt til å sammenlikne homoseksuelle drifter med de driftene og tilbøyelighetene en person som for eksempel er voldelig, kan føle på. Analogiene blir også brukt til å illustrere hvorfor en ikke kan bruke traumatiske oppvekster som unnskyldning for å ville utføre homoseksuelle handlinger ifølge Jehovas Vitner.

Eksempler på *homoseksuelle drifter kan føre til/er konsekvens av ulovlig og/eller usunn oppførsel*

[38] 3/6-9: Noen er oppriktig i villrede med hensyn til sine seksuelle følelser. Andre velger åpent å anta en alternativ livsstil ved for eksempel å leve som homoseksuell. Andre igjen oppfører og kler seg som en av det annet kjønn. Noen gjennomgår operasjoner for å skifte kjønn. Det er til og med noen som mener at voksne burde få lov til å ha sex med barn.

[39] 2/61-65: For å illustrere det: En person kan være «tilbøyelig til voldsom harme». (Ordspråkene 29: 22) Tidligere gav han kanskje lett etter for sitt sinne. Men etter å ha studert Bibelen er han blitt klar over at det er nødvendig å utvikle selvkontroll. Betyr det at han aldri kommer til å føle at raseriet veller opp i ham igjen? Nei. Men fordi han vet hva Bibelen sier om ukontrollert sinne, anstrenger han seg hardt for ikke å gi etter for følelsene sine.

[40] 1/33-40: Noen spør kanskje: «Kan arv, miljø eller traumatiske opplevelser i livet, for eksempel seksuelt misbruk, forsvare det at man gir etter for homoseksuelle lyster?» Nei, det kan ikke det. Tenk over dette eksemplet: En person kan ha det som noen forskere betrakter som en medfødt tendens til å misbruke alkohol, eller han eller hun kan ha vokst opp i en familie hvor alkoholmisbruk var vanlig. De fleste ville naturligvis føle med en person som er i en slik situasjon. Man ville likevel ikke på noen måte oppmuntre ham eller henne til å fortsette å misbruke alkohol eller til å gi opp kampen mot alkoholmisbruket bare fordi han eller hun kanskje er født med en slik tendens eller har vokst opp i et slikt miljø.

[41] 3/49-54: Det kan nok være at dette ikke er lett. En som er blitt seksuelt misbrukt som barn, en som har hatt foreldre eller andre foresatte som ved sitt eksempel har gitt ham eller henne en feilaktig oppfatning av mandighet og kvinnelighet, eller en som i ung alder er blitt utsatt for pornografi, kan forståelig nok ha vanskeligheter. Genetiske, hormonelle og psykiske faktorer kan også spille en rolle når det gjelder avvikende seksuelle følelser. Men det er godt å vite at vår Skaper kan gi dem som trenger det, hjelp og støtte.

I [38] listes det opp ulike muligheter å leve ut sin seksualitet på. Når en ser på de første eksemplene, blant annet at en oppfører seg som en av det annet kjønn og/eller skifter kjønn, er det ikke så unaturlig at dette listes opp og sidestilles med homoseksualitet. I flere land, deriblant Norge, er det lov å kle seg som det andre kjønn og foreta en kjønnsoperasjon om en ønsker. Det som er mer interessant, er at de også sidestiller det å ha sex med barn, med homoseksualitet. Å ha sex med barn, pedoseksualitet, er ulovlig og straffbart i mange land, blant annet i Norge. Ved at de nevner det å ha sex med barn sammen med det å være

homoseksuell, å utføre kjønnsoperasjon, kle seg som det andre kjønn og homoseksualitet i en og samme sekvens, setter de alle disse handlingene i samme bås: handlinger som ikke er moralsk.

I [39] sammenlikner de det å ha homoseksuelle følelser med det å være tilbøyelig til det de kaller «voldsom harme», som vil si at en føler en lyst eller trang til å være voldelig mot noe(n). Å ha lyst til å være voldelig er ikke ulovlig, men det å utføre voldelige handlinger er straffbart i Norge. Som en ser i eksempelet er dette også ulovlig ifølge Bibelen, og en skal derfor prøve å stå imot disse driftene. Jehovas Vitner sidestiller det å være tilbøyelig til vold, med det å være tilbøyelig til homoseksuelle handlinger. I både [38] og [39] ser en at de to situasjonene de illustrerer, innebærer straffbare handlinger som kan skade personen handlingen blir utført mot.

Går en videre til [40] og [41], blir det her blant annet spurt om arv, miljø og traumatiske hendelser kan forsvare det at man gir etter for homoseksuelle lyster ([40]). Det blir også nevnt at genetiske, hormonelle og psykiske faktorer kan spille en rolle ([41]). Her blir det spurt om dette kan *forsvare*, og ikke om det er *grunnen til*, homoseksuelle handlinger. Ut fra denne formuleringen kan det tenkes at det ligger til grunn en tanke om at arv, miljø og traumatiske opplevelser er en medvirkende faktor til at en utvikler homoseksuelle følelser, men at det ikke betyr at det er greit å utføre slike handlinger. Arv og miljø ([40]) og genetiske og hormonelle faktorer ([41]) kan koples tett sammen. Dette trenger ikke være en negativ ting. Det kan være positive opplevelser og gener som blir ført videre, men at det de kobler det til traumatiske opplevelser og alkoholmisbruk gjør at man assosierer det med noe negativt.

Dersom en slår opp ordet *traume* i ordboken, får en definisjonene ‘1 Medisin fellesbetegnelse for alle kroppslige og mentale skader og belastninger som skyldes påvirkning utenfra’ og ‘2 rystende opplevelse som virker skadelig på en person i lang tid’ (NAOB under *traume*). Et eksempel på et slikt traume kan være det de nevner i [41], nemlig at en er blitt seksuelt misbrukt som barn. En følgeslutning av dette blir at det å gi etter for homoseksuelle følelser kan være en konsekvens av skader påført av andre, men at dette ikke er en god nok unnskyldning til å gi etter for følelsene. Deretter ser en at de sammenlikner det med alkoholmisbruk. Her er det særlig siste del av ordet som er interessant. Dersom en søker opp *misbruk* i ordboken, får en blant annet definisjonen ‘2 (helseskadelig) overforbruk; for stort forbruk av noe som kan være helseskadelig’ (NAOB under *misbruk*). Med andre ord sammenliknes homoseksuelle handlinger med helseskader en påfører seg selv, altså selvskading. Men alkoholmisbruk kan også påføre pårørende store traumer. Det vil si at når

de sammenligner det å utføre homoseksuelle handlinger med alkoholmisbruk, blir homoseksuelle handlinger forstått som noe som kan skade både en selv og de rundt en.

5.4 Homoseksualitet blir begrepsliggjort i form av handlinger

Dersom vi ser på handlingene i lys av driftene, er det en logisk følgeslutning at homoseksuelle handlinger er en konsekvens av homoseksuelle drifter. En må klare å «stå imot» driftene, og ikke utføre homoseksuelle handlinger. Dette er en tematikk som er gjennomgående i mitt materiale. Noe annet som er gjennomgående i mitt materiale, er at forfatteren(e) av tekstene deler homoseksualitet inn i to deler: drifter og handlinger.

Eksempler på homoseksualitet blir begrepsliggjort i form av handlinger

[42] 2/33-35: Slike følelser forsvinner vanligvis med tiden. I mellomtiden må du ikke bli med på homoseksuelle handlinger. Hvordan kan du klare det?

I [42] er det flere ting som gjør seg gjeldende. For det første kan «slike følelser» være forbigående ifølge Jehovas Vitner (*slike følelser* henviser til det som står i setningen før, det å føle seg tiltrukket av samme kjønn). Noen må kanskje leve med homoseksuelle drifter hele livet, men forfatteren av materialet mitt presiserer at *vanligvis* forsvinner disse driftene med tiden. Videre står det at en i mellomtiden må ta avstand fra homoseksuelle handlinger, og i tekstene kommer det flere råd om hvordan en kan gjøre dette (jf. 5.3.2.4). En logisk følgeslutning av dette er at homoseksuelle handlinger er valgfritt, og at man dermed kan klare å ta avstand fra dette. En annen logisk følgeslutning er at homoseksuelle handlinger er galt, ettersom de vier mye plass på å komme med råd og oppmuntring til personer med homoseksuelle drifter om hvordan de kan klare å leve et liv uten å utføre homoseksuelle handlinger.

5.4.1 Homoseksuelle handlinger er noe som må unngås

Eksempler på homoseksuelle handlinger er noe som må unngås

[43] 2/57-60: Hva om du fortsetter å føle deg tiltrukket av personer av ditt eget kjønn? **Ikke gi etter** for slike følelser! Det er homoseksuelle handlinger Jehova sier er **galt**. Det betyr at det er et oppnåelig mål for en som kjemper med følelser for noen av samme kjønn – han eller hun kan **velge** ikke å handle etter disse følelsene.

[44] 2/83-84: Og det beste av alt – ved å **unngå** homoseksuelle handlinger kan du se fram til å leve evig i Guds rettferdige, nye verden.

[45] 1/43-45: Bibelen kommer isteden med praktisk hjelp og oppmuntring, slik at enkeltpersoner kan bli **hjulpet til å stå imot trangen til å begå** homoseksuelle handlinger.

[46] 3/27-28: Gjennom hele Bibelen blir det vist at den **eneste form for seksuell omgang som Gud godkjenner**, er sex mellom to av forskjellig kjønn, innenfor ekteskapet.

I disse eksemplene kommer det tydelig frem hva Jehovas Vitner mener om homoseksuelle handlinger. Det første eksempelet, [43], tilhører en tekst hvor de tidligere har sagt til leseren «Husk at du er i ungdommens blomstring», teksten innledes også med sitater fra unge personer. Derfor er det rimelig å anta at det også i [43] appelleres til unge mennesker som føler seg, eller kanskje en dag føler, tiltrekning mot personer av samme kjønn. Dette eksempelet spiller på det jeg har redegjort for tidligere, nemlig KRAFT-omenet. Her snakker Jehovas Vitner til personer som er i, eller kanskje kommer i, en situasjon hvor de føler seg tiltrukket av personer av samme kjønn. Kraften (tiltrekningen) gjør at en kan bli fristet til å handle etter de seksuelle driftene en har, ved å utføre homoseksuelle handlinger. Her kommer Jehovas Vitner med en klar oppfordring til vedkommende når de sier at en ikke må gi etter for dette presset (fristelsen) som kraften (driftene) utsetter deg for. Videre oppmuntrer de med å si at det er det å utføre handlingene som er galt, og at det fortsatt er håp til tross for driftene en har. En kan nemlig *velge* å ikke handle etter dem, men som en ser i [44], er det kun ett valg som gir deg plass i Guds rettferdige, nye verden, nemlig det å *unngå* homoseksuelle handlinger. Altså kan en selv velge om en skal utføre homoseksuelle handlinger eller ei, men det er kun ett av valgene som er rett dersom en ønsker å følge Gud og få evig liv på jorden 1000 år etter Harmageddon (jf. 2.2).

I [45] er det Bibelen som kan hjelpe deg i å stå imot *trangen* til å *begå* homoseksuelle handlinger. Også her er det tydelig at homoseksuelle handlinger er noe som må unngås, ettersom det vises til at Bibelen kan hjelpe deg mot dette. En *trang* er ofte noe som kan komme ufrivillig. Det er et behov en har. Dette behovet skal en klare å stå imot med hjelp fra Bibelen, og det er noe som en *må* klare å unngå. I tillegg bruker de ordet *begå*, som ofte brukes i sammenheng med kriminelle handlinger (å begå lovbrudd). Dette er noe jeg vil se nærmere på i drøftingen (jf. 6.1.3). I [46] er det ikke fokus på homoseksualitet og det som er galt. Her presiseres det derimot at det gjennom hele Bibelen blir fortalt at det kun er sex mellom mann og kvinne i ekteskapet som er riktig. Dette medfører at alle seksuelle handlinger som ikke er mellom mann og kvinne som er gift er galt, inkludert homoseksuelle handlinger.

5.5 Oppsummering

I denne analysen har jeg formulert ulike synspunkter som kommer til syne gjennom flere språklige funn. Innledningsvis har jeg sett på liknelser og sitater hentet fra Bibelen. Disse danner mye av grunnlaget for Jehovas Vitners tenkning og tro rundt homoseksualitet. Deretter har jeg sett på hvilke karakteristikk som brukes om både homoseksuelle drifter og handlinger. Det som etter hvert ble tydelig i mitt primærmateriale, er at drifter og handlinger blir skilt fra hverandre. Dette gjenspeiles i strukturen til dette analysekapittelet. Funnene viser et tydelig mønster i hva forfatterne av tekstene mener rundt homoseksualitet, nemlig at homoseksualitet er galt.

De ni synspunktene jeg har kommet frem til er følgende: *homoseksualitet er umoralsk og unormalt, det er mulig å gå fra dårlig moral til god moral, homoseksuelle drifter er ikke valgfritt, det er mulig å ikke følge sine homoseksuelle drifter, homoseksuelle drifter må (og kan) nedkjempes, Bibelen/Gud/troen kan hjelpe deg å stå imot homoseksuelle drifter, å være tiltrukket av en av samme kjønn er ikke viljestyrt, homoseksuelle drifter kan føre til/er konsekvens av ulovlig og/eller usunn oppførsel, homoseksuelle handlinger er noe som må unngås.* Disse synspunktene vil bli drøftet i neste kapittel.

For å se sammenhengen mellom de ulike metaforene som er identifisert, kan det være hensiktsmessig å skissere opp et metaforisk scenario (jf. 3.2.4). Dette scenarioet er kampen mellom Jehovas Vitners moralske prinsipper og mennesket som ønsker å følge disse, og homoseksuelle drifter. Dette kommer særlig frem gjennom KRAFT-metaforer, men også REN-metaforen. Ved å sette opp et scenario vil dette synspunktet tydeliggjøres. Dette scenarioet består av de følgende komponentene: et sted for hendelsen, en spesifikk hendelse, flere deltakere, og to mulige utfall av hendelsen.

Hendelsen er en kamp mellom ulike krefter som vil føre til ulike resultater avhengig av hvem som vinner kampen. Denne kampen foregår inni en beholder, nemlig mennesket, og kan formuleres som følgende begrepsmetaforer: KROPPEN/MENNESKESINNET ER EN BEHOLDER → KROPPEN/MENNESKESINNET ER EN BEHOLDER FOR SEKSUELLE DRIFTER. Inni denne beholderen er det ulike krefter som rår og som gjør det mer og/eller mindre sannsynlig at en vil utføre homoseksuelle handlinger, og dette kan formuleres som en begrepsmetafor: SEKSUELLE DRIFTER ER KRAFT. Videre blir homoseksuelle drifter sett på i et negativt lys, dette kommer frem i beskrivelsen av begrepsmetaforen HOMOSEKSUELLE DRIFTER ER MOTSTANDER (I KAMP). Her har jeg også funnet at det å være tiltrukket av noen av samme

kjønn er en konsekvens av driftene, og en får begrepsmetaforen Å VÆRE EMOSJONELT TILTRUKKET (AV EN AV SAMME KJØNN) ER Å BLI FYSISK DRATT (MOT EN AV SAMME KJØNN). Dette gjør at det er mer sannsynlig at man utfører homoseksuelle handlinger. Det finnes noe som kan hjelpe deg, en slags motkraft, noe funnet BIBELEN/JEHOVA/TROEN ER GOD KRAFT viser. Dersom en velger å følge troen, avstår en fra homoseksuelle handlinger. Dette er noe en får hjelp til av den gode kraften som ligger i troen, bibelen og Gud. En kan, ved å følge Guds morallov, bli rensset av Kristi Blod (jf. Figur 1). Dersom en velger å følge seksualdriftene, velger man å utføre homoseksuelle handlinger. Det er Gud som bestemmer hva konsekvensen for valget vil være. Dette kan settes inn i en større kontekst, nemlig *kampen mellom det gode og det onde*, som jeg vil diskutere og drøfte i neste kapittel.

6. DRØFTINGSKAPITTEL

Dette kapitlet er todelt. I den første delen, *6.1 Hvilke ideologi kan sies å bli formidlet i primærtetekstene?*, skal jeg ta for meg det som ble lagt frem i analysen, og si noe om hvilken ideologi som kan sies å bli formidlet i analysetekstene. Jeg vil diskutere hvilken holdning og ideologi synspunktene peker mot. Her vil jeg basere meg på både kunnskap om Jehovas Vitner, teori om ideologi fra hovedsakelig van Dijk, funnene fra analysen og noen nye funn.

I den andre delen, *6.2 Retorikk og kontekst*, vil jeg diskutere forutsetningene for tekstene. Her vil det bli relevant å trekke inn noen teoretiske perspektiver fra retorikken. Jeg vil først se på forholdet mellom avsender og mottaker. Deretter vil jeg undersøke konsekvensene av analogiene og metaforene jeg har funnet, ettersom dette i retorikken blir sett på som språklige virkemidler som kan brukes til å overbevise. Det som diskuteres i denne delen, vil det ikke være mulig å fastslå noe 100% sikkert om, men jeg kan diskutere konteksten ut fra det jeg vet om tekstene, Jehovas Vitner og metaforene og analogiene i analysen.

Avslutningsvis vil jeg sammenfatte disse to delene. Her vil jeg diskutere hvorvidt det kan antas at holdningene og ideologien i tekstene blir reproduert.

6.1 Hvilken ideologi kan sies å bli formidlet i primærtetekstene?

I denne delen skal jeg prøve å si noe om hvilken ideologi som kan sies å komme frem i mitt materiale basert på funnene i analysen og noe nye funn (tekstens tittel). Her vil jeg både komme inn på hvordan de ulike synspunktene jeg har formulert i analysen, peker mot en mer generell holdning, og hvordan de ulike språklige virkemidlene er med å fremheve denne holdningen.

I teorikapitlet (3.1.1) skrev jeg at ideologier er noe som produseres, reproduseres og er grunnlaget for blant annet diskurser innenfor en gruppe. For å finne ideologiene må en derfor opp på et mer generelt og overordnet nivå, og ved å komme seg opp på dette nivået kan en derfor se, blant annet, hvilke generelle kulturelle verdier som er viktige for gruppen/organisasjonen. Ettersom jeg allerede har formulert synspunktene som kommer frem i primærmaterialet mitt, kan jeg se om synspunktene peker i én eller flere retninger. De ulike synspunktene fra analysen er som følger: *homoseksualitet er umoralsk og unormalt, det er mulig å gå fra dårlig moral til god moral, homoseksuelle drifter er ikke valgfritt, det er mulig å ikke følge sine homoseksuelle drifter, homoseksuelle drifter må (og kan) nedkjempes, Bibelen/Gud/troen kan hjelpe deg å stå imot homoseksuelle drifter, å være tiltrukket av en av samme kjønn er ikke viljestyrt, homoseksuelle drifter kan føre til/er konsekvens av ulovlig*

og/eller usunn oppførsel, homoseksuelle handlinger er noe som må unngås. Dersom en sorterer disse kan en se at ulike grupper av synspunktet fører mot ulike holdninger og at disse holdningene kan gjøre det mulig for oss å si noe om hvilken ideologi som ligger til grunn. Jeg vil her vise sorteringen av dem basert på holdningene (som vil være slik jeg sorterer dem her i drøftingskapitlet). Øverst står formuleringen av holdningene, og under står det hvilke synspunkt som passer innunder den enkelte holdningen.

Tabell 1: Oversikt over synspunkter og holdninger

Første holdning: Anerkjennelse av at enkelte har homoseksuelle drifter	Andre holdning: Homoseksualitet er galt	Tredje holdning: Det er mulig å endre seg
Homoseksuelle drifter er ikke valgfritt	Homoseksualitet er umoralsk og unormalt	Det er mulig å gå fra dårlig moral til god moral
Å være tiltrukket av en av samme kjønn er ikke viljestyrt.	Homoseksuelle drifter må (og kan) nedkjempes	Det er mulig å ikke følge sine homoseksuelle drifter
	Homoseksuelle drifter kan føre til/er konsekvens av ulovlig og/eller usunn oppførsel	Bibelen/Gud/troen kan hjelpe deg å stå imot homoseksuelle drifter
	Homoseksuelle handlinger må unngås	

I skjemaet ser en at flere av synspunktene overlapper/er nesten helt like. Dette er grunnet i at de i analysekapitlet er delt inn etter hvilke virkemidler som blir brukt for å formidle dem, mens det her vil være relevant å samle synspunktene som peker mot samme holdning. Jeg har sortert holdningene i rekkefølgen som reflekterer argumentasjonsoppbyggingen i tekstene. En del av tekstene som ikke har blitt tatt med i analysen, men som er relevant å analysere før jeg går videre inn i diskusjonen, er titlene på tekstene. Jeg vil her først gå igjennom tekstenes tittel, deretter holdningen tittelen er knyttet til. Jeg vil på den måten kunne finne de holdningene som titlene peker mot, i sammenheng med holdningene som synspunktene peker mot.

6.1.1 Tekstenes tittel

Tittelen er det første leseren møter når en skal lese en tekst. Som nevnt i teorikapitlet (jf. 3.2 og 3.2.1) er ord og andre lingvistiske enheter en inngang til konstruksjonen av mening. Denne konstruksjonen skjer fortløpende, og det er en dynamisk prosess. Når mottaker av teksten leser tittelen, vil vedkommende sannsynligvis gjøre seg opp en mening om hva en kan forvente i teksten, basert på tittelen. Det en leser gjerne ikke er like bevisst over, er hvor mye tittelen kan si om allerede underliggende verdier og synspunkter hos avsender. Dette er også noe av det som er hensikten med kritisk diskursanalyse, å prøve å si noe om ideologier og synspunkter som ligger noe mer skjult i teksten, og som en vanlig leser gjerne ikke ville vært bevisst på. Noe som er interessant med disse tekstene, er at alle tre tekstene har et spørsmål som tittel. Når en stiller et spørsmål, fremstiller man ofte et dilemma eller et problem, noe som kan eller bør diskuteres. Måten en fremstiller et dilemma på, sier også noe hvordan det kan løses (jf. 3.2.3), og derfor har jeg valgt å ta for meg titlene på de ulike tekstene. Det en vil se, er at disse spørsmålene ikke bare sier noe om hva teksten skal handle om, men også signaliserer noen bakenforliggende meninger rundt temaet.

Tekstenes titler

[47] 1/2: Kan homoseksuelle handlinger noen gang forsvares?

[48] 2/2: Hvordan kan jeg unngå homoseksuelle handlinger?

[49] 3/2: En «alternativ livsstil» - hvordan ser Gud på det?

Schön (1993) påpeker det faktum at problemer er menneskeskapte konstruksjoner (jf. 3.2.3). Problemene er ofte formulert gjennom språket for å finne en løsning på situasjoner som kan virke utfordrende. Han hevder at problemløsnings-perspektivet blir brukt av de personene som har mest makt i forbindelse med sosial politikk. Ved å legge frem et problem til resten av samfunnet, kan de også komme frem til en løsning som virker fornuftig. Dette er noe som kan sammenliknes med *Det styrende råd* innenfor Jehovas Vitner, som har som jobb å veilede de som tilhører Jehovas Vitner i ulike spørsmål (jf. 2.3). Når de formidler og forkynner sitt budskap til tilhørere av Jehovas Vitner, og til ikke-troende, er det de som har makten over hvordan dette formidles. Det vil si at det er de som formulerer spørsmålene, og det er de som kommer med løsninger til spørsmålene. Titlene til de tre tekstene i mitt materiale er formulert som spørsmål som er ment å svares på i løpet av tekstene. Tittelens formulering vil spille en

rolle for hvilke tanker leseren får når han/hun begynner å lese teksten. En annen konsekvens av tittelens formulering vil være hvilke sider av saken som blir fremhevet og diskutert. Når Jehovas Vitner bruker et spørsmål som tittel på en tekst som skal omhandle homoseksualitet, så er det kun dette aspektet av homoseksualitet som blir behandlet. Spørsmålet en stiller, dvs. problemet en konstruerer, og måten en formulerer spørsmålet på, sier automatisk noe om hvilke løsninger og råd en kan komme med. Jeg vil her begynne med de to første titlene ([47]) og ([48]), ettersom det er en del likhetstrekk mellom dem som gjør det mulig å diskutere dem samtidig.

I [47] er det uttrykket '*noen gang forsvares*' som er interessant. Ordet *forsvare* er ikke et nøytralt ord, og det påvirker også verdiladningen av *homoseksuelle handlinger*. Ordet *forsvare* har betydningen '1 tale, virke til fordel for (noe(n)) mot angrep' (NAOB under *forsvare*). Det vil si at *homoseksuelle handlinger* er noe som er under angrep, og som trenger en begrunnelse for hvorfor det eventuelt er greit. Spørsmålet tyder også på at det er tilfeller hvor homoseksuelle handlinger *ikke* kan forsvares, grunnet formuleringen *noen gang*. Det vil si at det allerede ligger til grunn at homoseksuelle handlinger er galt, men at de her skal svare på om det finnes situasjoner eller grunner til at det noen gang kan være greit. Dersom en går til ordbøkene, ser en at *noen gang* ofte brukes ved negasjon eller engangstilfeller. Blant annet i NAOB står det «han tok fram en kvadratisk, mørk sjokoladeplate. Ingen norsk fabrikk hadde *noen gang* brukt det formatet» (NAOB under *gang*). Når en går til uttrykket *noen gang*, blir en henvist til *noensinne*, som har betydningen 'vanligvis i spørsmål, betingelsessetning eller nektelse : noen gang' (NAOB under *noensinne*). I [48] er det ordet *unngå* som er verdt å se videre på. Betydningen av dette ordet er '1 slipper bort fra, unnsnippe (noe vondt, farlig, ubehagelig, forutbestemt)'. Det vonde, farlige og ubehagelige man her skal slippe unna, er *homoseksuelle handlinger*. Det er heller ikke spørsmål om man *bør* unngå det, eller *hvorfor* man skal unngå det. Det er en underliggende tanke at homoseksuelle handlinger er noe man *skal* holde seg unna, det teksten skal gi deg svar på, er *hvordan* du kan klare det.

Spørsmålet *Kan homoseksuelle handlinger noen gang forsvares?* er et typisk ja/nei/kanskje-spørsmål. Dersom en ser på definisjonen av *noen gang*, og tar i betraktning at dette uttrykket ofte brukes ved negasjon eller engangstilfeller, er det rimelig å tenke at svaret på spørsmålet er 'nei' eller 'kanskje, i et veldig spesielt tilfelle'. Dette gjør at en som leser allerede etter å ha lest tittelen kan tenke seg at det videre i teksten kommer forklaringer på hvorfor homoseksuelle handlinger *ikke* kan forsvares. Spørsmålet i den andre tittelen, *Hvordan kan jeg unngå homoseksuelle handlinger?*, er ikke et ja/nei-spørsmål. Her skal en ikke lenger

prøver å forklare eller evt. forsvare homoseksuelle handlinger, her ligger oppfatningen om at dette er noe en skal unngå allerede underforstått, forfatterne skal heller gi veiledning om hvordan leseren kan klare å unngå homoseksuelle handlinger. Noe annet som kommer tydelig frem i disse titlene, er at forfatterne av tekstene har gjort en deling mellom *homoseksuelle handlinger* og *homoseksuelle drifter*. Det er *homoseksuelle handlinger* som ikke kan forsvares, og som skal unngås. I disse to titlene ligger det en bakenforliggende tanke om at *homoseksuelle handlinger* er galt og noe som skal unngås. I [47] er dette litt mer skjult, og en må være mer bevisst på at *noen gang* ofte brukes om negasjon eller engangstilfeller for å ta til seg dette underliggende synspunktet med en gang. I [48] er det derimot veldig tydelig, ved at de bruker ordet *hvordan* foran *unngå* istedenfor blant annet f.eks. *hvorfor*, *bør* eller *kan*. *Hvordan* impliserer tydelig at Jehovas Vitner mener at du skal holde deg unna dette, og i den påfølgende teksten kommer råd og begrunnelse for hvorfor.

I [49] er det ikke gitt at det er homoseksualitet teksten skal handle om, ettersom de ikke bruker dette ordet i spørsmålet. Det som likevel kommer tydelig frem, er at de her skal forklare Guds syn på en *alternativ livsstil*, og gjennom dette få vite hvordan en selv skal se på denne livsstilen. At noe er alternativt, vil si at det '2 representerer et alternativ eller en annen valgmulighet i forhold til det vanlige, tradisjonelle' (NAOB under *alternativ*). I denne definisjonen er alternativ et fritt valg fra person til person, og en valgmulighet alle har, selv om det går imot det som er vanlig. Jehovas Vitner setter begrepet *alternativ livsstil* i hermetegn i tittelen. Å bruke hermetegn er ofte en måte å markere avstand til noe på, at en ikke selv mener at uttrykket er passende for det en skal beskrive. Utfra dette kan man trekke en logisk følgeslutning som er at Jehovas Vitner mener at homoseksualitet slett ikke er en livsstil som fungerer som et gangbart alternativ til den vanlige livsstilen (som ifølge Jehovas Vitner er ekteskapet mellom mann og kvinne).

I [49] er det, som i [48], ikke like synlig hva de mener om homoseksualitet bare utfra tittelen. Likevel en tenke seg frem til at det her ligger underforstått at de tar avstand fra forståelsen av homoseksualitet som en form for en *alternativ livsstil*, som kan velges fritt av mennesker. En kan derfor tenke seg at dette uttrykket omringet med hermetegn gir uttrykk for to synspunkt: både at homoseksualitet er en livsstil som avviker fra normalen, og at det ikke er menneskets rett å velge dette som livsstil.

Alle de tre titlene har en negativ holdning til homoseksualitet i ulik grad. Ved å se på hvordan spørsmålene er formulert, kan en se at det skjuler seg holdninger allerede i titlene om at homoseksualitet er noe som er galt og som kan unngås. Når flere av tekstene har samme

negative innfallsvinkel til temaet, er det rimelig å anta at det kan sette seg i underbevisstheten hos leseren. Disse titlene er med å ramme inn tekstene og gir også leseren noen forventninger om hva som kommer i teksten. Men for å finne ut om det er disse holdningene som faktisk formidles, må en gå gjennom resten av teksten. I neste bolk vil jeg undersøke holdningene og tankesettet som kommer frem i tekstene (samlet sett). Her vil jeg bruke funnene fra analysen som grunnlag for diskusjonen.

6.1.2 Første holdning: Anerkjennelse av at enkelte har homoseksuelle drifter

De to første synspunktene som kan samles, er: *homoseksuelle drifter er ikke valgfritt og å være tiltrukket av en av samme kjønn er ikke viljestyrt*. I det første synspunktet brukes blant annet et bibelsitat direkte fra Bibelen, i tillegg til at det refereres til Bibelen. Her kommer det frem at alle mennesker har *arvet* ufullkommenhet. Å *arve* betyr '3 biologisk gjennom kjønnseller eller kulturelt via adferd få overført egenskap(er) eller særtrekk fra et opphavsindivid' (NAOB under *arve*). Her må en ta i betraktning at Jehovas Vitner mener at alle mennesker stammer fra de to første menneskene, Adam og Eva (jf. 2.2). Etersom de stjal fra Edens hage og ble ufullkomne, blir også alle mennesker født ufullkomne. Hva en arver og ikke arver, er ikke valgfritt, noe som vil si at alle mennesker arver ufullkommenhet. Dette er noe som kommer igjen i bibelsitatet, hvor det står at mennesker er overgitt til skammelige lyster, og at dette innebærer at menn har et begjær til menn. Dessuten, som det kommer frem i [26], er det slik at i noen stadier av livet, som i ungdomstiden, får man lettere sterke seksuelle følelser enn i andre stadier av livet. Dette betyr at dersom en har sterke seksuelle følelser til en av samme kjønn som ungdom, så vil en ikke nødvendigvis ha det resten av livet. Dette kan oppleves som oppmuntrende for leseren, ettersom en får en forsikring om at jobben en gjør nå, vil betale seg og en til slutt kan leve det Jehovas Vitner mener er et moralsk lytefritt liv.

I det andre synspunktet er det bruken av *tiltrukket* som kan tyde på at en ser på homoseksuelle drifter som noe som ikke er valgfritt. I analysen av dette ordet har jeg kommet frem til begrepsmetaforen Å VÆRE TILTRUKKET (AV EN AV SAMME KJØNN) ER Å BLI FYSISK DRATT (MOT EN AV SAMME KJØNN) (jf. 5.3.2.5). All bevegelse er en form for handling, men jeg har likevel valgt å ha ordet *tiltrekke* under kategorien drifter ettersom det å være tiltrukket ikke er noe man gjør, men noe man er/blir. Dessuten skiller det seg fra handlinger ved at det ikke er en viljestyrt bevegelse, det er noe annet/noen andre som gjør at en beveger seg. Det kan tenkes at det ikke er viljestyrt hos verken agonisten eller antagonisten, men at agonisten er utstyrt med noen følelser som gjør at han/hun blir dratt mot antagonisten grunnet sistnevntes egenskaper (jf. 5.3.2.1).

Ser en disse to synspunktene i sammenheng, kan en slå dem sammen til en felles holdning. Denne holdningen går ut på at Jehovas Vitner anerkjenner at noen mennesker har homoseksuelle drifter, og at dette er en konsekvens av syndefallet. Det at de anerkjenner at noen mennesker har homoseksuelle drifter, er noe som kommer frem gjennom to ulike synspunkt som peker på to ulike aspekter ved denne holdningen. Det første aspektet er at det står i Bibelen at Gud har utstyrt mennesker med skammelige lyster, og ettersom Jehovas Vitner tolker Bibelen bokstavelig, vil det bety at de anerkjenner at enkelte mennesker har homoseksuelle lyster. Dette kommer ganske tydelig frem både ved direkte sitat fra Bibelen, og uttrykk som *skammelig/vanærede lyster, arvet ufullkommenhet, ufrivillig får sterke seksuelle følelser*. Det andre aspektet er at ordet *tiltrekning* kan tolkes som en kraft mennesker har eller opplever, og som ikke er viljestyrt. Dette kommer noe mer skjult frem, og en må først avdekke begrepsmetaforen før en kan tolke det i denne retningen. Dessuten vil en homoseksuell tiltrekning ikke være viljestyrt, nettopp fordi Gud overgav mennesker til skammelige lyster. Men det at de anerkjenner at noen mennesker har homoseksuelle drifter, betyr ikke at de synes at det å utføre homoseksuelle handlinger er greit.

I innledningen av oppgaven nevnte jeg at det utelukkende brukes ordet *homoseksuell/homoseksualitet* i tekstene (jf.1.2). En annen term som ofte blir brukt av personer som selv har homoseksuelle drifter er *homofil*. Definisjonene av homofil og homoseksualitet har en tydelig forskjell: homoseksuell/homoseksualitet fokuserer på de seksuelle driftene menneskene har til en av samme kjønn, mens homofil (i tillegg til å fokusere på de seksuelle driftene menneskene har til en av samme kjønn) også fokuserer på forelskelsen og kjærligheten som oppstår mellom to av samme kjønn. At forfatterne av tekstene bruker homoseksualitet/homoseksuell gjennom hele teksten kan derfor tolkes som at de tar avstand fra det faktum at personer av samme kjønn kan være forelsket i hverandre. Når de da anerkjenner at en har homoseksuelle drifter, er det nettopp de seksuelle driftene de anerkjenner at de har, men ikke forelskelsen og det følelsesmessige mellom to av samme kjønn. Dette gjør at tiltrekning til en av samme kjønn reduseres til seksuelle drifter og begjær, noe som også gjør at det vil være lettere å argumentere for at en skal undertrykke dette, dersom det ikke kan føre til forelskelse, kjærlighet og et harmonisk forhold mellom to av samme kjønn.

6.1.3 Andre holdning: Homoseksualitet er galt

De fire neste synspunktene som kan sees i sammenheng med hverandre, er *homoseksualitet er umoralsk og unormalt, homoseksuelle drifter må (og kan) nedkjempes, homoseksuelle drifter*

kan føre til/er konsekvens av ulovlig og/eller usunn oppførsel og homoseksuelle handlinger må unngås. Dette er fire synspunkt som er formidlet gjennom tre ulike virkemidler. Alle disse synspunktene peker mot at homoseksualitet er galt. I denne bolken kan vi også ta inn tekstenes tittel, som diskutert i 6.1.1.

Det første synspunktet, *homoseksualitet er umoralsk og unormalt*, er formidlet gjennom det jeg har valgt å kalle for diverse språklige virkemidler (jf. 4.4). Det som er fremtredende her, er at det blir direkte fortalt at homoseksualitet ikke er godkjent, at det er galt, urett og liknende. Dette kommer frem gjennom bibelsitater, men også gjennom Jehovas Vitners egne ord. Etersom Jehovas Vitner lever etter Guds morallover og rettesnorer (jf. 2.2), vil det si at det både er galt og forbudt å utføre homoseksuelle handlinger. I dette synspunktet blir homoseksualitet også fremstilt som både urett og avvikende. Det vil si at til tross for at de anerkjenner at en kan ha homoseksuelle drifter (slik det kom frem i den første holdningen), så er disse driftene noe negativt og skammelig.

Det andre synspunktet, *homoseksuelle handlinger må unngås*, er også formidlet gjennom det jeg har valgt å kalle for diverse språklige virkemidler. Her brukes det ord og uttrykk som *galt*, *unngås* og *velge å ikke handle etter disse følelsene*. Her kommer det tydelig frem at det både er mulig og oppnåelig å ikke utføre homoseksuelle handlinger, og at det er nettopp handlingene som er *galt*. Et annet ord som også er brukt, og som er relevant å trekke frem, er *begå* (jf. 5.4.1). Ordet *begå* er ikke like tydelig negativt ved første øyekast, men det er et ord en ofte bruker om negative handlinger: en snakker ofte om «å begå lovbrudd». I dette tilfellet er det snakk om brudd på morallovene gitt av Gud. Dette er noe som også stemmer overens med betydningen i ordboken: ‘1 gjøre seg skyldig i; utøve; utføre (noe negativt)’ (NAOB under *begå*). Når de da bruker ordet *begå* foran *homoseksuelle handlinger*, er det derfor underforstått at *homoseksuelle handlinger* er noe negativt. Det er noen rammer som blir aktivert (jf. 3.2.3), og det er ikke unaturlig at leseren vil tenke på blant annet kriminelle og andre ulovlige handlinger, når de leser dette ordet. En kunne for eksempel brukt det mer nøytrale ordet «utføre» foran *homoseksuelle handlinger*, og da hadde en ikke automatisk tenkt at homoseksuelle handlinger er noe negativt. Dette er noe som kan legge seg i underbevissthets hos en leser, ettersom en kan få negative assosiasjoner til handlingen som etterfølger ordet *begå*.

At homoseksuelle handlinger kan sammenlignes med kriminelle handlinger, er noe som også kommer frem i det tredje synspunktet: *homoseksuelle drifter kan føre til/er konsekvens av ulovlig og/eller usunn oppførsel*. I dette synspunktet er det virkemiddelet analogier som blir

brukt. Her illustrerer forfatterne hvordan de tenker om homoseksualitet, ved å sammenligne det med andre fenomen, som vold, alkoholmisbruk og seksuelt misbruk av barn. Her er det ikke kun ett ord eller en setning, men en lengre tekstpassasje hvor de greier ut om andre fenomener for å belyse hvordan de ser på homoseksualitet (se eksempel [38-41] under 5.3.3). Både vold og seksuelt misbruk av barn er ulovlig, og de sammenlikner på den måten homoseksualitet med kriminelle handlinger.

I det fjerde synspunktet, *homoseksuelle drifter må (og kan) nedkjempes*, er metaforer det sentrale språklige virkemiddelet. Før jeg kom til dette synspunktet, hadde jeg allerede argumentert for at homoseksuelle drifter blir forstått gjennom KRAFT-domenet (jf. 5.3.2). Under dette synspunktet har jeg kommet frem til begrepsmetaforen HOMOSEKSUELLE FØLELSER ER EN MOTSTANDER (I EN KAMP) (jf. 5.3.2.3). Dette kommer av at de bruker blant uttrykk som *kjemper med, kamp, gi etter for, kjemp imot* i tilknytning til homoseksuelle drifter. Etersom forfatterne sier at en må stole på Gud og kjempe imot homoseksuelle drifter, er dette en indirekte måte å si at homoseksuelle drifter er galt. Dersom det hadde vært greit å ha homoseksuelle drifter, ville det ikke vært nødvendig å kjempe imot dem. Dette synspunktet peker også mot neste holdning, ettersom *(og kan) nedkjempes* indikerer at Jehovas Vitner mener det er mulig å endre seg, det er mulig å ikke følge sine homoseksuelle drifter. Jeg velger likevel å plassere det her, ettersom fokuset er på at en *må* klare å stå imot sine homoseksuelle drifter.

Det en ser, er at disse tre synspunktene, i tillegg til tekstenes tittel, kan slås sammen til en felles holdning, nemlig at homoseksualitet er galt. Det fokuseres på at en må klare å stå imot driftene en har, for å unngå å utføre homoseksuelle handlinger. Det er disse handlingene som er gale og syndige, og som man til enhver tid må klare å avstå fra. Her kommer det frem at driftene er det som fører til handling og derfor er driftene i seg selv også noe negativt. Dette fremgår blant annet i det siste synspunktet, hvor det snakkes om at en må *kjempe imot* driftene og ikke *gi etter for* dem. Her brukes KRAFT-metaforen, og det tyder på at homoseksuelle drifter er onde eller negative krefter en må klare å stå imot. Men Jehovas Vitner kommer med oppmuntrende ord til dem som kjemper mot disse kreftene, nemlig at det finnes håp. Dette er noe som kommer frem i neste (og siste) holdning.

6.1.4 Tredje holdning: Det er mulig å endre seg

Den tredje holdningen består av følgende tre synspunkt avdekket i analysekapitlet: *det er mulig å gå fra dårlig moral til god moral, det er mulig å ikke følge sine homoseksuelle drifter,*

Bibelen/Gud/troen kan hjelpe deg å stå imot homoseksuelle drifter. Disse tre synspunktene er alle formidlet gjennom metaforer.

I det første synspunktet, *det er mulig å gå fra dårlig moral til god moral*, snakkes det som nasjoner som var *urene*, men som er blitt *renset* av Kristi blod. For personer som tilhører Jehovas Vitner og som leser disse tekstene, er det sannsynlig at de ganske lett vil forstå hva som menes. I dette tilfellet handler det om at menneskene i noen nasjoner hadde utført blant annet homoseksuelle handlinger, og derfor var urene, men senere hadde blitt rensset av Kristi blod, og blitt rene. I ordboken står det blant annet at *uren* i religion defineres som '*1.4.1 som er fri fra ondskap, begjær, egoisme og andre dårlige egenskaper*' (NAOB under *ren*). Jehovas Vitner skriver selv at *ren* ikke bare brukes om fysisk renhet, men også om å «bevare eller gjenopprette en tilstand som i åndelig eller moralsk forstand er uten feil og mangler og fri for alt som skitner til, besmitter eller forderver» (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, u.å.e). Når noe(n) er skitten(t), ønsker man å gjøre dette rent. Her ligger det derfor underforstått at det å utføre homoseksuelle handlinger er negativt og fører til «tilsmussing», men at dette er en tilstand som kan opphøres ved at en blir «rengjort» ved hjelp av troen/Kristus.

I det andre synspunktet, *det er mulig å ikke følge sine homoseksuelle drifter*, brukes KRAFT-metaforen hyppig for å få frem poenget. Her blir homoseksuelle drifter sett på som en kraft en må klare å ikke gi etter for, og som en må klare å kontrollere. Det som kommer frem, er at det er mulig å stå imot disse driftene, ellers ville det vært forgjeves for Jehovas Vitner å komme med oppmuntrende råd om at en ikke skal følge disse driftene. Også her kommer det frem at den som velger å tjene Gud, ikke vil følge de homoseksuelle driftene, men det er først og fremst det å få kontroll på denne kraften (driftene) som er hovedfokuset.

I det tredje og siste synspunktet, *Bibelen/Jehova/troen kan hjelpe deg å stå imot homoseksuelle drifter*, er det troen på Gud og Bibelen som er fokuset. Her er det også snakk om at en skal stå imot de homoseksuelle driftene, men fokuset er på at Gud og Bibelen kan gi deg en styrke og kraft som gjør dette mulig (jf. [33-35]). Her er det tydelig at det er ønskelig for avsenderen å motivere leseren ved å gi dem verktøy til å håndtere driftene og følelsene sine. Det er ikke snakk om en hvilken som helst kraft, men en kraft som ikke er normal. Dette presenteres også som en slags motstand til de onde kreftene jeg diskuterte under forrige synspunkt (6.1.3). Ettersom denne kraften er langt over det normale, vil den kunne hjelpe deg til å handle riktig.

Disse tre synspunktene, som alle er formidlet med metaforer som språklig virkemiddel, sier alle at det er mulig å endre seg. Her er det snakk om en tilstand som kan endre seg over tid dersom en velger å ta i bruk tilgjengelige hjelpemidler. Disse hjelpemidlene er Bibelen og Gud, hvor en kan finne motivasjon til å klare å stå imot de homoseksuelle driftene.

6.1.5 Tre holdninger, én ideologi

Det å skulle fastslå hvilken ideologi som kommer frem, er ikke helt enkelt. Derfor har jeg valgt å formulere det slik at jeg ønsker å prøve å si hvilken ideologi som *kan sies* å bli produsert i disse tekstene. Grunnen til dette er at ideologi er veldig generelt, og en må nødvendigvis ha et enda større materiale for å kunne fastslå nøyaktig hvilken ideologi det er. Derfor vil det jeg kommer frem til, både være basert på det jeg har kommet frem til i analysen, og her i drøftingene, men også på min forkunnskap om Jehovas Vitner og deres meninger og syn på seksuelle forhold generelt. En viktig person når det gjelder forskning på ideologi innenfor kritisk diskursanalyse, er Van Dijk, som jeg også har omtalt i teorikapitlet. Han skriver blant annet:

(...) ideologies are foundational social beliefs of a rather general and abstract nature. One of their *cognitive functions* is to provide (ideological) coherence to the beliefs of a group and thus facilitate their acquisition and use in everyday situations. Among other things, ideologies also specify what general cultural values (...) are relevant for the group (van Dijk, 2006, s. 116).

Ideologier består med andre ord av flere oppfatninger. Ideologier skal, på gruppenivå, være relativt stabile. Dette vil si at dersom jeg hadde valgt noen andre tekster om homoseksualitet fra Jehovas Vitner, ville de sannsynligvis pekt mot den samme ideologien. Ideologier er med på å påvirke holdningene til en gruppe, og de kan også si noe om deres mål, normer og verdier. Van Dijk kommer med et eksempel som kan illustrere forholdet mellom ideologi og holdning: «A racist ideology may control attitudes about immigration [...]» (2006, s. 116). Ideologi er noe mer generelt og abstrakt som sier noe om ens verdier og normer, og dette vil påvirke holdningen en har til ulike spørsmål og problemer. En gruppe med en rasistisk ideologi vil sannsynligvis ha mer negative holdninger til innvandring, mens en gruppe med en antirasistisk ideologi vil ha mer positive holdninger til innvandring. Gjennom analysen har jeg kunnet identifisert ulike synspunkt, og dermed også indirekte hvilke normer, verdier og mål som blir formidlet i teksten. Dette har jeg deretter samlet til tre ulike holdninger, som kan peke mot et mer generelt felles tankesett, altså en ideologi.

De tre holdningene jeg har kommet frem til, er: *Annerkjennelse av at noen har homoseksuelle drifter*, *Homoseksualitet er galt* og *Det er mulig å endre seg*. Det en ser gjennomgående både i analysen og i drøftingen, er at de skiller noe mellom homoseksuelle drifter og homoseksuelle handlinger. Det er først og fremst homoseksuelle handlinger som skal *unngås*, ved å ikke følge sine homoseksuelle drifter. Likevel ser man i analysemateriale at både drifter og handlinger blir karakterisert som både *urett* og *galt*, altså er også homoseksuelle handlinger galt. Med andre ord er det hele fenomenet *homoseksualitet* som er galt og umoralsk. Det kan være fristende å tenke seg at det er *homoseksualitet er galt* som er ideologien, men som vist har jeg kategorisert dette som en holdning. Grunnen til dette er at slik jeg forstår begrepet ideologi, basert på det van Dijk skriver, så er ideologier enda mer generelt og abstrakt enn dette.

Den abstrakte og generelle ideologien i denne teksten mener jeg kan være at det hele tiden foregår en kamp mellom det gode og det onde, noe som også er en generell forståelse av verden og livet Jehovas Vitner har. Det som kommer frem i denne teksten kan sies å være en underkategori av denne generelle ideologien. Forfatteren av teksten tydeliggjør at den eneste riktige seksuelle handlingen er samleie mellom mann og kvinne i ekteskapet. De viser til Bibelen flere steder hvor dette kommer frem. Blant kommer dette frem i et av eksemplene i analysen ([12]): «Men Guds Ord, Bibelen, er veldig klar på dette punktet. Den forteller at Jehova Gud skapte mannen og kvinnen, og at det var hans vilje at de skulle tilfredsstille sine seksuelle lyster bare som mann og kone» (2/22-25). Det onde er blant annet handlinger mennesker gjør som står i strid med Guds morallover. Etersom Jehovas Vitner mener at den eneste seksuelle handlingen som er moralsk riktig, er samleie mellom mann og kvinne i ekteskapet, vil homoseksuelle handlinger derfor bli en ond handling. I dette tilfellet blir ideologien uttrykt gjennom at de skisserer opp en kamp mellom det gode og det onde, som her er en kamp mellom Jehovas Vitners moralske prinsipper og mennesket som ønsker å følge disse (det gode), og homoseksuelle drifter (det onde). Slik kampen blir beskrevet i tekstene, er denne kampen først og fremst en kamp i individets kropp og sinn, men som kan bli påvirket av ytre omstendigheter.

Som jeg så vidt skisserte i oppsummeringen av analysekapitlet (5.5), er det en gjennomgående oppfatning av at det pågår en kamp mellom det gode og det onde. Dette er noe som særlig kommer frem gjennom metaforene, men det er grunnlag for å hevde at omtrent alle funnene kan bygge opp om denne oppfatningen. Blant annet kan karakteristikene *urett*, *umoralsk*, *galt* og liknende funn fra analysen, alle peke mot noe som er *ondt* ifølge Jehovas Vitner. Det

en ser er at det er et tydelig skille mellom *gode* og *onde* handlinger/krefter/drifter, og at alt som er umoralsk/urett o.l. er *ondt*. Dette er en kamp man ikke kan ta avstand fra, ettersom kampen er mot de homoseksuelle driftene som er inni individet. Grunnen til at dette kan skisseres som en kamp, kan igjen trekkes tilbake til Bibelen. Dersom Guds ord hadde vært at homoseksualitet er greit, hadde det aldri vært nødvendig å snakke om å kjempe mot de onde kreftene. Ettersom Guds morallover innebærer at homoseksuelle handlinger er galt, blir homoseksuelle drifter noe ondt en må klare å kjempe imot. Uttrykket 'onde krefter' brukes ikke direkte, men som vist i eksempel [34] (jf. 5.3.2.4) står det blant annet dette i tekstene: 2/42-46 «Les Bibelen hver dag. Undervurder aldri den kraft den har til å påvirke ditt sinn og hjerte i god retning». Ettersom Bibelen kan hjelpe deg til å stå imot homoseksuelle drifter og dermed veilede deg i god retning, vil det motsatte automatisk være at de homoseksuelle driftene er som en kraft som påvirker sinnet og hjertet ditt mot det onde.

Min tolkning, basert på funnene og diskusjonen av dem i oppgaven, at det finnes en bakenforliggende oppfatning om at det er en kamp mellom det gode og det onde, kan styrkes av kunnskap om Jehovas Vitner. Blant annet skriver Jehovas Vitner på sin nettside at det foregår en kamp mellom det gode og det onde, og de spør seg om dette noen gang vil ta slutt (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 1993). Her skriver de at «en ond handling blir definert som en handling som er moralsk gal» (loc. cit.). Dermed er en homoseksuell handling ikke bare urett, men den er ond. Onde handlinger skjer, ifølge Jehovas Vitner, på bakgrunn av selvisk begjær. Dersom en ikke følger Guds morallover, men sitt eget selviske begjær eller morallovene til samfunnet ellers, følger en Satan. Andrew Holden skriver at Jehovas Vitner tror at Satan har hatt en tilstedeværelse i verden siden syndefallet. Dette skal til slutt ende med at Gud seirer over Satan, men før dette skjer, ønsker Gud å teste menneskers lojalitet (Holden, 2002, s. 24). Dersom en klarer å være lojal ovenfor Gud, vil en kunne bli en del av himmelen etter Harmageddon eller få et godt liv på jorden. Dette skal skille de gode fra de onde. Det ligger hele veien et ansvar på mennesket, en kan selv *velge* å følge Gud fremfor sine egne behov.

Denne ideologien vil nødvendigvis påvirke Jehovas Vitners holdninger til blant annet homoseksualitet og andre seksuelle relasjoner. To steder i tekstene kommer dette direkte frem, og en av dem har jeg tatt med i analysen, nemlig eksempel [49]. Her blir det sagt at den eneste gangen sex er greit, er mellom mann og kvinne i ekteskapet, og grunnen til dette er at det er det som står i Bibelen. Av dette oppstår det en logisk følgeslutning som sier at all sex som foregår mellom to personer utenfor ekteskapet mellom mann og kvinne, er galt. Dette

kan også forklare funnene mine hvor pedofili og vold blir sammenliknet med homoseksuelle handlinger. Det er ikke snakk om mer eller mindre gode handlinger, men om handlinger som er *moralsk riktige* og handlinger som er *umoralske*. De handlingene som er *umoralske* blir derfor likestilt. Det er enten snakk om gale og onde handlinger, eller om riktige og gode handlinger. Det er ikke et spekter av dette. Hvilke handlinger som er onde (gale), og hvilke handlinger som er gode (riktige), finner en ut ved å gå til Bibelen.

6.2 Retorikk og kontekst

Her vil jeg først og fremst se på hvem som er avsender og hvem som er mottaker, samt forholdet mellom avsender og mottaker. Videre vil det være relevant undersøke andre kontekstuelle aspekter, blant annet for å kunne si noe om hvorvidt budskapet i tekstene blir vellykket formidlet videre. For å kunne gjøre antagelser om hvorvidt ideologien i teksten blir reproduert, vil det være relevant å trekke inn noen retoriske perspektiver i tillegg til framing og ICM, som er hentet fra KL. De retoriske perspektivene og framing og ICM, vil jeg diskutere i det følgende gjennom tre deler: *6.2.1 Avsender og mottaker*, *6.2.2 Ethos*, *6.2.3 Den retoriske situasjonen* og *6.2.4 Konsekvensen av metaforene og analogiene*.

6.2.1 Avsender og mottaker

Avsender og mottaker er de viktigste aktørene i en kommunikativ situasjon. Som nevnt flere steder, er avsenderen av mine analysetekster Det styrende råd og deres hjelpere verden over. Mottakeren av tekstene er ungdom og unge voksne innenfor JV som er usikre på sine seksuelle drifter. Det er flere faktorer rundt avsender og mottaker, og forholdet mellom dem, som er avgjørende for om teksten vil kunne være overbevisende. Blant annet nevnte jeg i teorikapitlet (jf. 3.1.1) at ideologier ikke bare produseres, men også reprodueres. For at noe skal reprodueres, må mottakeren ta imot det som blir formidlet. For at dette skal være mulig er det flere faktorer som spiller inn: forholdet mellom avsender og mottaker, avsenders ethos, ferdigheter og egenskaper og mottakerens egenskaper, vilje og situasjon. Dette skal jeg undersøke i det følgende.

Disse tekstene ligger ute på nettet, men det er ikke noe en får opp på de første treffsidene dersom man søker på *homoseksualitet* i ulike søkemotorer som f.eks. Google. For å komme inn på disse tekstene må en enten aktivt gå inn og søke på Jehovas Vitners nettside, eller søke på både *homoseksualitet* og *Jehovas Vitner*. Dette er tekster som først og fremst brukes som veiledning for unge personer innenfor Jehovas Vitner som har spørsmål rundt sin seksualitet.

Det mest sannsynlige retoriske publikummet, og det publikummet jeg kommer til å ta utgangspunkt i, er derfor ungdom og unge voksne som tilhører Jehovas Vitner.

Som diskutert i teorikapitlet (jf. 3.1.1) er det to ulike dimensjoner når det gjelder hvordan ideologier blir kommunisert. I dette tilfellet mener jeg å kunne hevde at vi har det Van Dijk (1998) kaller for *top-down communication*. Det en ser i disse tekstene, og som en også ser på nettsiden til Jehovas Vitner, er at alt som blir gitt ut på deres nettside og i deres blader, er utarbeidet av en liten gruppe mennesker i USA, Det styrende råd. Det er disse som er ledere for Jehovas Vitner og som har i oppgave å tolke Bibelen, og veilede andre Jehovas Vitner ut fra dette. Jehovas Vitner hevder at de tolker Bibelen bokstavelig, og at alt kan spores tilbake til Bibelen. Det er likevel viktig å huske på at uavhengig av hvor objektiv en mener en tolkning er, så er det fortsatt en *tolkning*. Som en også ser i analysetekstene, er det ikke åpent for toveis-kommunikasjon. Her blir holdninger og meninger tydelig fremstilt av avsenderen av teksten, uten at det åpnes for at det kan stilles kritiske spørsmål eller liknende tilbake. Alle spørsmål som blir stilt i teksten, til og med de spørsmålene leseren får beskjed om å ‘tenke over’, blir besvart av avsenderen like etter. Det er avsenderen av disse tekstene som har definisjonsmakten når det gjelder holdninger, meninger og ideologier som blir formidlet. Målet med tekstene i mitt materiale er nettopp å hjelpe unge personer i og utenfor Jehovas Vitner som føler at de «sliter» med homoseksuelle drifter. Avsenderen av teksten ønsker at deres holdninger og ideologier skal bli *reprodusert* (jf. 3.1.1).

6.2.2 Ethos

Å se på *ethos* (jf. 3.3.1) slik det er brukt i retorikken, vil være relevant for meg, da dette kan ha en avgjørende effekt for å få folk til å ta til seg det som blir kommunisert (Kjeldsen, 2015, s. 118). For å kunne si noe om ideologien blir reprodusert, vil ethos være nødvendig å ta for seg, ettersom ethos kan være med å påvirke mottakers respons på innholdet. Ethos er ikke et fast trekk eller en fast egenskap ved avsenderen, men handler om «den oppfatningen en mottager har av en avsender på et bestemt tidspunkt» (Kjeldsen, 2015, s. 119). Jeg har valgt å dele inn ethos i tre ulike stadier, slik Kjeldsen (2015) gjør: *innledende ethos*, *avledet ethos* og *endelig ethos* (jf. 3.3.1). Det er naturligvis ikke mulig for meg å si konkret hvilken ethos avsender har for de ulike mottakerne av teksten, men det er mulig å anta noe.

For unge personer innenfor Jehovas Vitner er det rimelig å anta at avsenders innledende ethos er ganske sterk. *Det styrende råd* blir sett på som de øverste lederne og veilederne i Jehovas Vitner på verdensbasis, og det er de som står for alle tekster og liknende på Jehovas Vitners

nettsider, og i deres blad. Dersom en er vokst opp i Jehovas Vitner, har en lært at *Det styrende råd* er de en skal høre på, og det er de som har kunnskapen og kompetansen til å veilede andre Jehovas Vitner-tilhørere. Deres avledete ethos underveis i denne kommunikasjonssituasjon kan gå begge veier. Det er rimelig å anta at den forblir like sterk, eller kanskje styrkes, hos personer innenfor Jehovas Vitner. Dette kommer blant annet av de bruker sammenlikninger og språklige bilder som virker både fornuftig og logisk for de som er vokst opp i Jehovas Vitner. I tillegg bruker de også sitater fra det som kan virke som virkelige unge personer som har vært i liknende situasjon som det leseren befinner seg i. Dette er et retorisk grep som kan være med å styrke avsenders ethos, ettersom de viser til faktiske personer som har opplevd dette og som har kommet godt ut av det, noe som vil gi håp for leseren av teksten. Hvorvidt disse personene faktisk er virkelige er umulig å si, ettersom det ikke er mulig å identifisere dem på noen som helst måte, men for en ung leser vil de sannsynligvis fremstå som ekte personer ettersom det er skrevet som sitat og med et navn (for eksempel på dette se 2/3-6). Men det er ikke utenkelig at det er vanskeligere for Det styrende råd å beholde sin troverdighet hos sine unge tilhørere i dag, når et dominerende syn på homoseksualitet i samfunnet kolliderer med det synet Jehovas Vitner fremmer. Jeg mener likevel at det er grunnlag for å tro at deres endelige ethos er relativt sterk hos unge tilhørere fra Jehovas Vitner, ettersom de etter å ha lest teksten både har fått råd og veiledning i hvordan å håndtere sine homoseksuelle drifter av Det styrende råd, som jo har en sentral posisjon når det gjelder råd og veiledning i Jehovas Vitner. Flere grunner til at deres ethos sannsynligvis vil forbli sterk, vil bli presentert i det følgende under 6.2.3 og 6.2.4.

6.2.3 Den retoriske situasjonen

Som beskrevet i teorikapittelet (jf. 3.3.2) oppstår det en retorisk situasjon dersom det er noen utfordringer eller problemer som krever en løsning eller en endring, og denne endringen kan skje gjennom kommunikasjon (Kjeldsen, 2015, s. 80). Denne situasjonen består av tre elementer: *det påtrengende problemet*, *publikum* og *de retoriske vilkår* (jf. 3.3.2). Avsenderen i den retoriske situasjonen er Det styrende råd, som er forfatter av det som utgjør mitt primærmateriale. Det styrende råd søker i denne retoriske situasjonen å *korrigere* det faktiske problemet ved å komme med råd til personer som føler homoseksuelle drifter som noe utfordrende. Med utgangspunkt i denne retoriske situasjonen skal jeg se nærmere på de tre elementene den inneholder.

Et påtrengende problem er, som nevnt i teorikapitlet, et problem som ofte har to eller flere sider, og som kan være mulig å løse gjennom kommunikasjon. Det må være *faktiske forhold*

knyttet opp mot *interesse* (Kjeldsen, 2015, s. 82). Det må være et ønske om å endre en situasjon til det bedre. Hva som er bedre, vil være subjektivt. Det påtrengende problemet i denne situasjonen er homoseksuelle drifter og handlinger. Interessen er å endre dette slik at personer som mottar tekstene, ikke skal følge sine homoseksuelle drifter. Dersom det hadde vært en allmenn sannhet i samfunnet ellers at homoseksualitet ikke er greit, hadde problemet kanskje ikke vært like nødvendig å ta opp. Problemet har gjerne blitt enda verre og enda mer påtrengende for Jehovas Vitner nå som det er mer og mer akseptert å leve i forhold med personer av samme kjønn. Ifølge Jehovas Vitner er dette galt, og de ønsker å endre dette til det de mener er bedre, ved å få sine følgere til å ta avstand fra slike handlinger. Disse følgerne representerer det neste elementet i den retoriske situasjonen, nemlig det *retoriske publikum*.

Det retoriske publikummet er, som definert innledningsvis, ungdom og unge voksne innenfor Jehovas Vitner. Det retoriske publikummet må kunne påvirkes i tillegg til å ha både mulighet og vilje til å gjøre en endring (Kjeldsen, 2015, s. 94). Når det gjelder enighet mellom taler og publikum, vil det være to muligheter. Det kan tenkes at ettersom leseren av teksten trolig er en ung person fra Jehovas Vitner som alltid har lært at homoseksuelle handlinger er galt vil vedkommende sannsynligvis være enig med avsender av teksten om både det *faktiske forholdet* (homoseksuelle drifter) og om *interessen* (at en skal avstå fra homoseksuelle handlinger). En kan også tenke seg at leseren er en fra Jehovas Vitner som av en eller annen grunn foreløpig ikke har holdninger som tilsier at man bør bli kvitt homoseksuelle drifter eller liknende. Det påtrengende problemet er gjerne *i* vedkommende, nettopp ved at disse holdningene da må endres. Kanskje føler denne personen selv sterke homoseksuelle drifter, og føler dette som noe konfliktylt eller forvirrende. Da er mottaker og avsender enig om det *faktiske forholdet*. Men mottakeren kan være usikker på om det er best om en undertrykker de homoseksuelle driftene, eller om en bør handle på disse driftene. Da er de uenige i interessen. Da må holdningene til vedkommende endres gjennom kommunikasjonen, og sannsynligvis har vedkommende en vilje til å endre det, ettersom en i utgangspunktet trolig ønsker å endre det som er konfliktylt og forvirrende. Vedkommende har også både mulighet til å endre disse holdningene, og kan påvirkes til å endre dem.

En ung person som føler at han/hun sliter med sine homoseksuelle drifter, vil sannsynligvis ha en høy grad av interesse for å endre det påtrengende problemet. Kjeldsen skriver at en persons lydhørhet ovenfor det påtrengende problemet avhenger flere ulike elementer (jf. 3.3.2). Det er vanskelig å måle dette nøyaktig, men det er mulig å anta. Avsender av teksten må klare å utnytte de retoriske vilkårene, noe som forutsetter at avsenderen har en formening om hvem

som er publikum for teksten. Som nevnt kan det tenkes at det er ungdom og unge voksne innenfor Jehovas Vitner som er i en fase hvor ulike seksuelle følelser og drifter gjør seg gjeldende, og som går til kilder innenfor den religiøse organisasjonen for å finne veiledning og råd. Når denne teksten da tilbyr konkrete råd for leseren, og fremstiller de homoseksuelle driftene som et problem som bør/må løses, er det mulig å påstå at leseren vil være relativt lydhør ovenfor det påtrengende problemet.

Når det gjelder *muligheten til å konfrontere og endre problemet* vil dette være mulig for mottakeren som tilhører Jehovas Vitner. Problemet, de homoseksuelle driftene, er noe som er individuelt forankret hos personen. Samtidig er seksuelle begjær noe kroppslig som en gjerne ikke alltid kan ha kontroll over, og det krever en selvkontroll som kan være avhengig av andre omstendigheter. Blant annet vil *plikt og forventninger* spille inn her. En ung person innenfor Jehovas Vitner vil sannsynligvis ha familie og venner rundt seg som også er Jehovas Vitner og som derfor deler de samme holdningene og meningene som kommer frem i teksten. Det vil være mer sannsynlig at det her er en forventning fra omgivelsene at en skal klare å kjempe imot disse driftene. Men det kan også være at vedkommende har venner og bekjente som er åpent homoseksuelle (f.eks. i klassen), og det å skulle jobbe imot sine egne homoseksuelle drifter kan føles som et svik ovenfor ens omgivelser. Dette gjør også at *muligheten til å konfrontere og endre problemet* vil kunne svekkes. Et annet viktig aspekt er *risikoen* for personen. En person med omgivelser som er imot homoseksualitet, vil ikke nødvendigvis føle at det er en stor risiko å kjempe mot sine homoseksuelle drifter. Dersom en risikerer å miste venner og eventuelt en potensiell likekjønnet kjæreste, vil risikoen kunne oppleves som stor. Samtidig vil en kunne risikere å miste både venner og familie innenfor Jehovas Vitner dersom en ikke endrer problemet, og denne risikoen kan føles enda større for noen.

Når det gjelder *kunnskap og fortrolighet og umiddelbar handling*, vil det kunne variere noe. *Kunnskap og fortrolighet* er avhengig av at avsender og mottaker er vant med å imøtegå og besvare spesifikke situasjoner (Kjeldsen, 2015, s. 86). Avsenderen, *Det styrende råd* innenfor Jehovas Vitner, har som jobb å veilede og formidle sin kunnskap til alle aldre av tilhørere i Jehovas Vitner. Måten de legger frem sin sak på, som også er vist i mitt analysemateriale, og som er drøftet tidligere i dette kapitlet, bærer preg av at de er sikre i sin sak. Når det gjelder publikums/mottakers kunnskap og fortrolighet, er det vanskeligere å si noe sikkert. En som tilhører Jehovas Vitner, har sannsynligvis blitt lært opp til at denne holdningen til homoseksuelle handlinger er den riktige holdningen, og er kanskje forberedt på at det er disse holdningene som vil bli formidlet. Det kan hende at vedkommende ikke leser for å bli sikker

på holdningene, men ønsker å finne konkrete råd på hvordan en kan leve i tråd med disse holdningene. Samtidig kan det være en fra Jehovas Vitner som ikke har lest så mye om holdninger rundt seksualitet, og som utforsker dette. Da kan det virke konfronterende når dette kommer. Da vil gjerne det andre punktet, krav om *umiddelbar handling*, være avgjørende. I tekstene ser en at det kommer frem at en allerede nå må begynne å kjempe imot driftene, ettersom en har en lang og hard «kamp» foran seg. Altså er det et krav om at en bør begynne å handle nå, eller i alle fall ganske kjapt. Dette kan påvirke leseren til å faktisk begynne, ettersom det kan virke som et 'nå eller aldri'-scenario, og en vil ikke risikere å føle på denne konflikten i all tid. Dessuten vil en ung og gjerne usikker person innenfor Jehovas Vitner høre på de som er Det styrende råd som er utnevnt som ledere i gruppen.

6.2.4 Konsekvensen av metaforene og analogiene

Når det gjelder metaforene og analogiene jeg har funnet i analysen, kan en blant annet trekke frem ICM og framing (jf. 3.2.2 og 3.2.3). Det en ser i disse språklige virkemidlene, er at valg av ord har mye å si for innrammingen av temaet. Det at ordvalg fremhever eller skjuler ulike aspekter, er også noe som blir sett på innenfor retorikken (Kjeldsen, 2015, s. 210). Derfor er det relevant å trekke inn framing og ICM inn i denne delen, som omhandler retoriske perspektiver. Begrepet *kamp* aktiverer ulike rammer hos den som leser. I en kamp er det to eller flere parter som er uenig med hverandre. Det ender som oftest med at den sterkeste vinner, og den svakeste taper. Det å vinne er positivt, det å tape er negativt. Det er vanlig at en holder med den ene parten i kampen og er imot den andre parten i kampen. Her er mennesket og menneskets ønske til å handle i tråd med Guds morallover den ene parten i kampen, og det er den parten Jehovas Vitner holder med. Homoseksuelle drifter er den andre parten i kampen, og dette er den parten i kampen som er den onde og som Jehovas Vitner er imot. Dersom en klarer å *kjempe imot* de homoseksuelle driftene, vinner man kampen. En viser styrke. Dette kan fungere som en motivator for den som leser og som har homoseksuelle drifter, ved å tenke at ved å kjempe imot homoseksuelle begjær og klare å ikke *gi etter for* dem, viser en styrke og mot. For personer som er åpne for at en kan utføre homoseksuelle handlinger, ville det kanskje vært mer snakk om å *undertrykke* sine drifter. Dersom *undertrykke* hadde blitt brukt istedenfor å snakke om kamp og styrke, ville en sannsynligvis ikke følt samme motivasjonen.

Noe annet som også er en konsekvens av at en bruker KAMP-metaforer, er hva som fremheves og hva som skjules (jf. 3.2.4). Når en snakker om å *kjempe mot* driftene, og at en har en *kamp i det indre*, får man et bilde av homoseksuelle drifter som noe konfliktfylt. Det å

ha disse driftene er negativt for personen som har det, ettersom det vil kunne føles utfordrende og ubehagelig. Det som skjules, er blant annet at mange personer som er homoseksuelle og som lever i forhold med personer av samme kjønn, finner dette som noe harmonisk og som det motsatte av konfliktfylt. For mange har det gjerne vært konfliktfylt at en må skjule følelsene sine eller ikke har turt å handle på dem, men ved å være ærlig med seg selv og med de rundt seg, har tilværelsen blitt bedre ved å følge sine homoseksuelle drifter. Dette aspektet er noe som forsvinner helt når en fremstiller det å ha homoseksuelle drifter som en kamp og som noe konfliktfylt.

I tillegg gir denne innrammingen av fenomenet homoseksualitet noen konkrete løsningsmuligheter. Ved å fremstille homoseksualitet som en kamp, hvor homoseksuelle drifter er en kraft en må kjempe imot, åpner dette for muligheten til å fremstille en god kraft som kan hjelpe deg mot disse onde kreftene. Denne kraften får en, ifølge Jehovas Vitner, gjennom Bibelen og Gud. Ved å fremheve de konfliktfylte og vonde sidene ved homoseksualitet, tvinger de frem et behov for noe godt og harmonisk som kan hjelpe en i en slik vanskelig situasjon. Dette virker også logisk når en leser det. Det er naturlig for et menneske å ville bli kvitt det som er vondt og konfliktfylt. Dersom en hadde snakket om homoseksualitet som noe harmonisk og fint, ville det ikke vært nødvendig å komme med en god motkraft til dette. Dette viser hvordan innrammingen av et fenomen kan gjøre at løsninger som blir presentert, virker overbevisende, til og med logisk, nettopp for fordi innrammingen er med å konstruere et problem som kan løses på en bestemt måte. Det samme kan sies om REN-metaforen (jf. 5.2.2). Ved å presentere en person eller nasjon som uren, er det logisk at en må rense dem eller på en eller annen måte fjerne det som er skittent, for å gjøre dem rene. Det urene her, homoseksuelle drifter, kan forsvinne ved at en hengir seg til Gud, Kristus og Bibelen. Dette vil rense deg.

Innrammingen av homoseksuelle drifter som onde krefter/motstander i kamp, kan sammenliknes med krigsmetaforer brukt om kreft. En slik innramming kan være oppmuntrende, ettersom personen som har de homoseksuelle driftene eller som kjemper mot kreft, ønsker å vise styrke til å stå imot angriperen (Semino, 2021, s. 52). Men denne innrammingen har ofte vært kritisert (loc. cit.). Når en rammer inn homoseksuelle drifter som motstander i kamp, og kreft som en angripende part, blir det en logisk følgeslutning at personen som taper denne kampen, er svak (han tapte kampen mot kreft, han tapte kampen mot de homoseksuelle driftene). En annen konsekvens av denne metaforen, som også Semino (2021) trekker frem, er at dette kan legitimere autoritetens maktbruk. Dersom en begår

seksuell umoral, som ifølge Jehovas Vitner blant annet innebærer homoseksuelle handlinger, vil det kunne bli satt ned et domsutvalg (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, u.å.f). Her er det en gruppe av De eldste som vil vurdere om dette er noe som må straffes (jf. 2.3). En type straff kan være at en ikke lenger får være et medlem av Jehovas Vitner. Dette er noe som kan høres urimelig ut, men dersom en ser det i lys av kampmetaforen, er det ikke de som straffer personen, som gjør noe galt. Da blir ansvaret lagt hos personen selv, ettersom det er han/hun som ikke er sterk nok til å klare å stå imot de onde kreftene. Dette vil da kunne legitimere autoritetens maktbruk.

I 5.3.3 i analysekapitlet tok jeg for meg analogier, hvor det å utføre homoseksuelle handlinger/ha homoseksuelle drifter blir sammenliknet med det å utføre vold/misbruke alkohol/ha sex med barn eller ha en trang eller lyst til å utføre disse handlingene. Det er ofte flere aspekter ved det ene fenomenet som kan overføres på det andre fenomenet. I [39] illustrerer de hvordan det er å kjempe mot homoseksuelle tilbøyeligheter ved å sammenlikne dette med å kjempe mot tilbøyeligheten til *voldsom harme*. Her er det flere ting som gjør seg gjeldende. Den som utfører volden eller som blir sint, gjør dette mot noe eller noen. I følge Jehovas Vitner vil den som utfører homoseksuelle handlinger gjøre dette mot noen, ikke i harmoni med noen. Personer i nærheten vil bli mer eller mindre påvirket av denne handlingen, sannsynligvis i negativ forstand. Dersom personen utfører vold mot en annen person, vil det være et offer involvert som blir skadet av disse handlingene. Dette gjelder også homoseksualitet, ifølge Jehovas Vitner dersom en tolker analogiene i denne retningen. Å tenke i denne retningen er ikke så unaturlig i denne konteksten, ettersom homoseksuelle handlinger nødvendigvis vil ha minst to parter involvert. Det samme gjelder når de setter opp det å utføre seksuelle handlinger mot barn i samme kontekst som homoseksualitet, også her involverer det to parter, hvor den andre parten er offeret som blir utsatt for disse handlingene. Ut fra dette er rimelig å tolke det som at Jehovas Vitner ser på homoseksuelle handlinger som noe ulovlig og noe som vil ha negative konsekvenser for uskyldige ofre.

Noe annet en ser i disse analogiene, er at de også sidestiller homoseksualitet med traumer en får av vonde opplevelser i barndommen. Blant annet sier de at en kan ha vanskeligheter med sine seksuelle drifter dersom en har blitt seksuelt misbruk som barn, men dette er ikke god nok grunn til å utføre homoseksuelle handlinger ([40-41]). En kan da tenke seg at dersom en utfører homoseksuelle handlinger, vil dette kunne være en konsekvens av traumatiske opplevelser fra barndommen. De traumatiske opplevelsene er ikke god nok grunn til å unnskyldte homoseksuell atferd. Dette impliserer at homoseksuell atferd kan være en negativ

atferd som en utfører som konsekvens av at andre har utført negative handlinger mot deg tidligere.

Ordet *kamp* er et ord som ikke nødvendigvis gir en voldsom kraft for leseren i lesningsøyeblikket, men som kan feste seg i underbevisstheten, og som sier noe avsenders holdning til temaet det er snakk om. Når det gjelder analogiene, er det mer kraftfulle bilder. Her illustrerer de ved å beskrive en situasjon der en person sliter med alkoholmisbruk, raseri eller ønsker å ha sex med barn. Dette er beskrivelser som kan virke kraftfulle i lesningsøyeblikket, og som kan være lette å huske i etterkant. Det er lett å huske, dersom en snakker om homoseksualitet og hvordan en skal forholde seg til det som Jehovas Vitner, at det ifølge forfatterne av tekstene er like ille å utføre homoseksuelle handlinger som å begå kriminelle lovbrudd og utsette deg selv eller andre for skade. Dette er illustrasjoner som kan være motiverende for en person i den forstand at en i større grad prøver å unngå å utføre disse handlingene. I tillegg er det viktig å huske på at Jehovas Vitner ønsker at medlemmene skal forkynne budskapet videre, og ved å sammenlikne homoseksualitet med fenomener som er skadelig for en selv og for andre, vil det være mer motiverende og sannsynlig at en ønsker å følge dette selv. Da handler det nemlig ikke bare om hva en liker og ikke liker, men hva som er for personers beste.

Hvordan dette tas imot, vil nødvendigvis variere ut fra hvem som er publikum. Som diskutert under 6.2.3, er det rimelig å anta at de fleste som leser disse tekstene er ungdommer og unge voksne som tilhører Jehovas Vitner. For en som tilhører Jehovas Vitner, vil rådene som blir gitt her, sannsynligvis virke nokså logiske og forståelige. Undervisning om hva som står i Bibelen, er noe som begynner tidlig i Jehovas Vitner. Foreldre har et ansvar i å lære barna bibelske prinsipper som er viktige for Jehovas Vitner (Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, u.å.g). Et viktig bibelsk prinsipp er at seksuelt samliv kun skal skje mellom mann og kvinne i ekteskap, det vil si at barn som er vokst opp i en familie som er Jehovas Vitner, vil være klar over at Jehovas Vitner har denne holdningen til seksuelt samliv. Dersom leseren av denne teksten er en ungdom som ikke tilhører Jehovas Vitner, men som er usikker i sin seksuelle legning og/eller tro, kan dette også virke forståelig og overbevisende, nettopp på grunn av de brukte virkemidlene. Ved å sammenligne homoseksualitet med kjente fenomener i samfunnet (alkoholmisbruk, vold o.l.) og ved å diskutere homoseksualitet i lys av fenomener som kamp og kraft på den måten de gjør, kan rådene de kommer med, virke logiske og overbevisende. For noen som leser tekstene, kan det gjerne virke ganske voldsomt, men det kan potensielt ha en overbevisende kraft på flere unge og usikre personer.

6.3 Oppsummering

Det en ser, er at ideologien kommer tydelig frem i disse tekstene, og at Jehovas Vitner ikke ønsker eller intenderer å skjule den. Dette er i seg selv interessant. Når en har en ideologi, eller verdensoppfatning, som er så ulik oppfatningen til samfunnet ellers, vil det kreve mer å få andre til å følge den. I Norge i dag er det en bred oppfatning om at det å være homoseksuell, og å leve i et forhold med en av samme kjønn, er helt greit. Vi skal ikke gå mange år tilbake før dette var mindre godtatt. Måten Jehovas Vitner snakker om homoseksualitet i dag, sammenliknet med måten de snakket om det da homoseksualitet ikke var godkjent i samfunnet ellers, vil nødvendigvis være ulik. Jeg mener likevel, basert på funnene i analysen og det jeg har diskutert, at det er rimelig å anta at ideologien og holdningene som blir formidlet i teksten, vil bli reproduisert.

For å overbevise en liten gruppe om at resten av samfunnet tar feil, må en presentere temaet på en slik måte at det virker både rett og logisk at det er ens egen oppfatning som er den riktige. Det å presentere det ved å skissere opp en kamp mellom noe godt og noe ondt er derfor en fruktbar måte å gjøre det på. Ethvert menneske vil være enig i at det onde må bekjempes, og at en alltid skal søke mot det gode. Det som varierer, er hva en ser på som ondt, og hva en ser på som godt. Hva som er ondt i dette tilfellet er det Bibelen som har definert, og det onde er de homoseksuelle driftene og handlingene.

Det styrende råds ethos og evne til å formidle budskapet er også avgjørende for om ideologien og holdningene i teksten blir reproduisert. I tillegg vil også de retoriske vilkårene påvirke utfallet. Som diskutert i 6.2.1 er mottakerne av tekstene unge personer innenfor Jehovas Vitner, som sannsynligvis er omgitt av familie som også tilhører Jehovas Vitner. Unge og usikre personer er sannsynligvis mer tilbøyelige til å ta imot det som blir fortalt dem, særlig når dette blir fortalt av en gruppe mennesker innenfor organisasjonen som innehar den posisjonen som Det styrende råd har. Som ung i Jehovas Vitner har man alltid lært at det er Det styrende råd som har ansvar for veiledning og rådgivning av de andre medlemmene. Det at de i tillegg ikke bare sier hva som er rett og galt, men også kommer med konkrete råd om hva man kan/bør svare om noen utfordrer meningene dine, og hva man kan/bør gjøre dersom en opplever homoseksuelle drifter, gjør at det kan virke overkommelig for den unge mottakeren å følge disse retningslinjene, til tross for at personer rundt, som klassekamerater, ikke har samme meninger.

Det en ser er at både mottakerens egenskaper, avsenders ethos, de retoriske vilkårene og de språklige virkemidlene alle påvirker hvorvidt ideologien blir reproduert. Basert på funnene i analysen og diskusjonen er det sannsynlig at holdningen om at homoseksualitet er noe galt og noe en skal avstå fra, blir reproduert til andre unge i Jehovas Vitner. Det vil alltid være noen som skiller seg fra majoriteten, og med et større press fra samfunnet ellers vil det alltid være noen som velger en annen vei. Samtidig er det rimelig å anta at frykten for å stå imot lederne av organisasjonen og miste venner og familie ved å følge sine homoseksuelle drifter er såpass tilstedeværende at en gjerne heller velger å undertrykke sine homoseksuelle drifter. Særlig når det i tekstene forsikres om at en vil bli godtatt av Gud og leve som gode kristne dersom en klarer det. Det er håp for fremtiden om en klarer å stå imot sine homoseksuelle drifter. Alt dette er faktorer som gjør at jeg velger å anta at ideologien og holdningene til en viss grad blir reproduert.

7. AVSLUTNINGSKAPITTEL

Denne oppgaven har hatt en tydelig todeling, noe som reflekteres i forskningsspørsmålene. De to første spørsmålene ble besvart i analysekapitlet, og de danner grunnlag for spørsmål tre. Spørsmål fire er noe løsrevet, og blir besvart gjennom antakelser, kunnskap om Jehovas Vitner og ved å se nærmere på noen av de språklige virkemidlene. Spørsmål tre og fire ble besvart i drøftingskapitlet. Spørsmålene er som følger: 1. Hvilke synspunkt på homoseksualitet kommer frem i tekstene? 2. Hvilke språklige virkemidler blir brukt for å formidle synspunktene av på temaet homoseksualitet? 3. Hvilken ideologi kan antas å bli formidlet i tekstene? 4. Hva har forholdet mellom avsender og mottaker å si for eventuell reproduisering av ideologien?

Jeg mener å ha vist at Jehovas Vitner er entydig negativt innstilt til homoseksualitet. Dette kommer til uttrykk i synspunktene jeg har kommet frem til: *homoseksualitet er umoralsk og unormalt, det er mulig å gå fra dårlig moral til god moral, homoseksuelle drifter er ikke valgfritt, det er mulig å ikke følge sine homoseksuelle drifter, homoseksuelle drifter må (og kan) nedkjempes, Bibelen/Gud/troen kan hjelpe deg å stå imot homoseksuelle drifter, å være tiltrukket av en av samme kjønn er ikke viljestyrt, homoseksuelle drifter kan føre til/er konsekvens av ulovlig og/eller usunn oppførsel og homoseksuelle handlinger er noe som må unngås.* Dette var heller ikke så uventet, med tanke på min kunnskap om Jehovas Vitners meninger på forhånd. Det som derimot er veldig interessant, er det jeg har kommet frem til gjennom de tre andre forskningsspørsmålene.

Når det gjelder de språklige virkemidlene som ble tatt i bruk, måtte jeg gjøre en avgrensning. Det finnes flere typer språklige virkemidler og forekomster av de virkemidlene jeg har identifisert, enn de jeg har analysert og diskutert. Grunnet oppgavens omfang måtte jeg gjøre et utvalg av hvilke språklige virkemidler som var formålstjenlige å undersøke for å svare på min problemstilling. De tre språklige virkemidlene jeg landet på, var: metaforer, analogier og en heterogen kategori som jeg har kalt diverse språklige virkemidler. Når det gjelder den første gruppen av virkemidler, metaforer, er det interessant å legge merke til at metaforer stort sett brukes om homoseksuelle drifter. Her var det først og fremst KRAFT-domenet som gjorde seg gjeldende, og som ble det jeg valgte å fokusere på. Den andre gruppen språklige virkemidler, analogier, opptrådte ikke mange steder i mitt primærmateriale, men har likevel vist seg å være avgjørende for hvordan homoseksualitet fremstilles i tekstene. Den siste gruppen, diverse språklige virkemidler, valgte jeg nettopp å ha som en slags åpen kategori for

å kunne få med meg de språklige virkemidlene (utenom metaforer og analogier) som dominerte, enten i frekvens og/eller effekt.

Når det gjelder det tredje forskningsspørsmålet, er det synspunktene som ble avdekket i analysen, som er grunnlag for svaret på hvilken ideologi jeg mener kommer til syne i teksten. I tillegg mener jeg å ha vist at de språklige virkemidlene er avgjørende for fremstillingen av homoseksualitet. Etter å ha vist og diskutert synspunktene, kom jeg frem til at den generelle ideologien er at det hele tiden foregår en kamp mellom det gode og det onde. En underkategori av dette er at det onde blir definert som homoseksuelle drifter og homoseksuelle handlinger, mens det gode er Gud/Bibelen/troen og menneskets ønske til å følge dem. Dette blir fremstilt som en kamp mellom onde krefter og gode krefter i individet. Disse onde kreftene er da ensbetydende med homoseksuelle drifter, og de finnes inni individet. Ved å trekke linjer til Jehovas Vitners generelle ideologi om kampen mellom det gode og det onde i verden, konkluderte jeg i drøftingskapitlet med at ideologien ble uttrykt gjennom at kampen mellom det gode og det onde var en kamp mellom gode krefter (Gud, Bibelen, troen) og onde krefter (homoseksuelle drifter, verdslig syn) og at denne kampen også kommer til uttrykk i Bibelen.

Det siste forskningsspørsmålet er litt løsrevet fra de tre andre forskningsspørsmålene. Her er det de kontekstuelle vilkårene som er grunnlaget for diskusjonen. Jeg mener å ha vist at nettopp det at tekstene er forfattet av Det styrende råd, som er lederne innenfor Jehovas Vitner, og at det er unge personer innenfor Jehovas Vitner som er mottakere av teksten, er avgjørende for i hvilken grad innholdet kan sies å bli reproduisert. Noe annet som også styrker min konklusjon om at innholdet blir reproduisert, er de retoriske vilkårene og måten temaet fremstilles på. Det at de unge personene risikerer å miste familie og venner dersom de velger å følge sine homoseksuelle drifter, gjør at de kan føle en stor risiko og et vesentlig press fra omgivelsene til å undertrykke sine drifter. Dessuten gjør forfatteren det så lett som mulig for de unge personene å følge rådene, ved å komme med konkrete svar på problemstillinger som kan dukke opp på veien.

Svarene på de fire forskningsspørsmålene har gjort det mulig for meg å komme med et svar på problemstillingen *Hvordan fremstiller Jehovas Vitner temaet homoseksualitet i et utvalg tekster fra deres nettside?* De fremstiller temaet som noe utelukkende negativt, blant annet gjennom de språklige virkemidlene metaforer, analogier og diverse språklige virkemidler. Synspunktene og virkemidlene var avgjørende for å komme frem til ideologien som lå til grunn: Kampen mellom det gode og det onde (en kamp som kan spores tilbake til Bibelen).

De retoriske vilkårene og innrammingen av temaet, var avgjørende for å kunne anta at ideologien ble reprodusert. Det er tydelig at både det som kommer frem i tekstene, og forholdene rundt kommunikasjonssituasjonen er avgjørende for fremstillingen av temaet homoseksualitet og for om denne fremstillingen kan bli tatt opp av andre.

Det som er viktig å presisere, er at jeg ikke kan hevde at det jeg har kommet frem til gjennom min analyse og drøfting, er ensbetydende med slik det retoriske publikum av teksten oppfatter den. Blant annet har jeg et annet synspunkt på homofili og homoseksualitet enn det Jehovas Vitner har, og uavhengig av hvor objektiv jeg ønsker å være, vil min analyse og tolkning av tekstene være noe påvirket av mine holdninger. Noe annet som påvirker funnene mine. Blant annet leste jeg over tekstene før jeg valgte ut hvilke språklige virkemidler jeg ønsket å fokusere på. Det kan godt være at dersom jeg hadde valgt å fokusere på andre virkemidler, som for eksempel spørsmålsformuleringene (utenom overskriftene) i teksten eller metonymier, at jeg hadde fått flere eller andre synspunkt enn de jeg har kommet frem til. I tillegg kan det at jeg har sett på flere språklige virkemidler, gjøre at jeg har oversett ulike forekomster av flere av virkemidlene som ikke er like fremtredende. Dette kan også skyldes at jeg valgte å la synspunktene som forekom flest ganger (etter nærlesing), styre resten av lesningen min. Det vil si at det var først da jeg hadde kategorisert de ulike synspunktene, at jeg gikk inn igjen for å se hvilke virkemidler som ble brukt for å formidle dem.

I ettertid ser jeg at det kunne ha vært interessant å gjøre noen intervju med både personer innenfor Jehovas Vitner, og personer som har brutt ut av Jehovas Vitner grunnet sine homoseksuelle drifter, for å se hvordan de oppfatter Jehovas Vitners syn på homoseksualitet. I tillegg er også diskursen om homoseksualitet innenfor Jehovas Vitner større enn de tre tekstene jeg har sett på. Da jeg begynte undersøkelsen hadde jeg en liste på 13 tekster fra Jehovas Vitners nettside som alle omhandlet homoseksualitet. Det kunne vært interessant å se om de synspunktene jeg har funnet, og de språklige virkemidlene som jeg har fokusert på, er like fremtredende i resten av Jehovas Vitners diskurs om homoseksualitet. Dessuten har det at jeg gjorde et bevisst valg på at tekstene skulle være etter år 2000, gjort at jeg ikke kan sammenlikne diskursen før og etter tusenårsskiftet, noe som kunne vært interessant å undersøke med tanke på at Jehovas Vitner hevder at deres syn ikke forandrer seg med tiden.

LITTERATURLISTE

- Benestad, E. E., Arntzen, G. & Almås, E. (2021, 25. Mars). Homofili. I *Store Medisinsk Leksikon*. <https://sml.snl.no/homofili>
- Bitzer, L. F. (1968). The Rhetorical Situation. *Philosophy & rhetoric*, 1(1), s. 1-14.
<https://www.jstor.org/stable/40236733>
- Burgers, C., Konjin, E. A. & Steen, G. J. (2016). Figurative Framing: Shaping Public Discourse Through Metaphor, Hyperbole, and Irony. *Communication theory* 25(4), 410-430. <https://doi.org/10.1111/comt.12096>
- Charteris-Black, J. (2004). *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Palgrave Macmillan.
- Charteris-Black, J. (2009). Metaphor & Political Communication. I A. Musolff & J. Zinken (Red.), *Metaphor and Discourse* (s. 97-115). Palgrave Macmillan.
- Deignan, A. (2005). *Metaphor and Corpus Linguistics*. John Benjamins Publishing Company.
- Det Norske Akademi for Språk og Litteratur. (2017). Tilgjengelig fra: <https://naob.no/>.
- Dirven, R., Polzenhagen, F. & Wolf, H-G. (2007). Cognitive Linguistics, Ideology, and Critical Discourse Analysis. I D. Gearerts & H. Cuyckens (Red.), *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics* (s. 1222-1240). Oxford University Press.
- Elstad, H. (2020, 18. Juli). Forkynnelse (religion). I *Store Norske Leksikon*.
https://snl.no/forkynnelse_-_religion
- Engelstad, F. (2019, 20. juni). Makt. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/makt>
- Evans, V. & Green, M. (2006). *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburg University Press.
- Fairclough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language* (2. Utgave). Pearson Education Limited.
- Gentner, D. & Gentner, D. R. (1982). *Flowing Waters or Teeming Crowds: Mental Models of Electricity*. (Rapport 4981). <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA115300.pdf>.
- Goatly, A. (2007). *Washing the Brain: Metaphor and Hidden Ideology*. Jon Benjamins Publishing Company.

- Grünfeld, B. & Svendsen, K-O. B. (2021, 25. mars). I *Store Medisinske Leksikon*.
<https://sml.snl.no/homoseksualitet>
- Hofgaard, L. H. (2010). Diagnosenes definisjonsmakt. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 2010/47(8), s. 763.
- Holden, A. (2002). *Jehovah's Witnesses: Portrait of a Contemporary Religious Movement*. Routledge.
- Johnson, Mark. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination and Reason*. The University of Chicago Press.
- Karlsen, S. S. (2018). *Å forme sitt samliv: En metaforsteoretisk og retorisk analyse av språkbruk om samliv, ekteskap, drifter og følelser i en kristen, kirkelig tekst*[Masteroppgave, Universitetet i Bergen].
- Kjeldsen, J. E. (2015). *Retorikk i vår tid: En innføring i moderne retorisk teori*. (8. opplag). Scandinavian Academic Press.
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A practical introduction*. (2. Utg.). Oxford University Press.
- Lakoff, J. & Johnson, M. (2003). (2. Utg.). *Metaphors We Live By*. The University of Chicago Press.
- Machin, D. & Mayr, A. (2012). *How to Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*. SAGE Publications Ltd.
- Mykling, J. (2000). Avløysarord og motivasjon. *Språknytt*, 2000(3), 6-7.
- Ringnes, H. K., Sommerfelt, R., Winje, G. & Langhelle, S. I. (9. november 2020). Jehovas Vitner. I *Store Norske Leksikon*. https://snl.no/Jehovas_vitner
- Schön, D. A. (1993). Generative metaphor: A perspective on problem-setting in social policy. I Ortony, A. (Red.), *Metaphor and thought* (s. 137-163). Cambridge University Press.
- Semino, E. (2008). *Metaphors in Discourse*. Cambridge University Press.
- Semino, E., Demjen, Z. & Demmen, J. (2016). An Integrated Approach to Metaphor and Framing in Cognition, Discourse, and Practice, with an Application to Metaphors for Cancer. *Applied Linguistics*, 2016(5), 1-22.

- Semino, E. (2021). "Not Soldiers but Fire-fighters" – Metaphors and Covid-19. *Health Communication*, 36(1), 50-58.
- Steen, G. J, Dorst, G. A., Hermann, B. J., Kaal, A., Krennmayr, T. & Pasma, T. (2010). *Method for Linguistic Metaphor Identification: From MIP to MIPVU*. John Benjamins Publishing Company.
- Talmy, L. (2000). *Toward a Cognitive Semantics: Concept Structuring Systems*. Vol. 1. Massachusetts Institute of Technology.
- Thibodeau, P. H. & Boroditsky, L. (2011). Metaphors We Think With: The Role of Metaphor in Reasoning. *PLoS ONE* 6(2). DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0016782>
- UiB/Språkrådet. Bokmålsordboka. (2018). Tilgjengelig fra: <http://ordbok.uib.no>.
- van Dijk, T. A. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse and Society*, 4(2), 249-283. <https://doi.org/10.1177/0957926593004002006>
- van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. Sage Publications Ltd.
- van Dijk, T. A. (2006). Ideology and discourse. *Journal of Political Ideologies*, 15(2), 115-140. <https://doi.org/10.1080/13569310600687908>.
- Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (1993). *Den evige kampen mellom det gode og det onde*. JW. <https://wol.jw.org/no/wol/d/r3/lp-n/1993080?q=kampen+mellom+det+gode+og+det+onde&p=doc>. Lest: 11. mai 2021.
- Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (2011). *Forkynnelse og undervisning verden over*. JW. <https://www.jw.org/no/bibliotek/boker/Jehovas-vitners-%C3%A5rbok-2011/Forkynnelse-og-undervisning-verden-over/>. Lest: 11. mai 2021.
- Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (2017). *Bibelen: Ny Verden-Oversettelsen* (Studieutgaven). JW. <https://www.jw.org/no/bibliotek/bibelen/nwt/innholdsfortegnelse/>. Lest: 11. mai 2021.
- Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (u.å.a). *Hva er Jehovas vitners styrende råd?* JW. <https://www.jw.org/no/jehovas-vitner/faq/styrende-rad-jv-hjelpere/>. Lest: 12. mai 2021.

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (u.å.b) *Hvilken synd begikk Adam og Eva?* JW. <https://www.jw.org/no/hva-bibelen-laerer/sporsmal/synd-adam-eva/>. Lest: 12. mai 2021.

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (u.å.c). *Pottemaker*. JW. <https://www.jw.org/no/bibliotek/boker/bibel-ordforklaringer/pottemaker/>. Lest: 11. mai 2021.

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (u.å.d). *Vederstyggelighet*. JW. <https://wol.jw.org/no/wol/d/r3/lp-n/1200001161>. Lest: 11. mai 2021.

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (u.å.e.). *Ren, renhet*. JW. <https://wol.jw.org/no/wol/d/r3/lp-n/1200000990#h=1:0-28:0>. Lest: 11. mai 2021.

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (u.å.f). *Spørsmål fra leserne: Hvis en mann og kvinne som ikke er gift med hverandre, tilbringer natten sammen under upassende omstendigheter, er dette da en synd som krever at det nedsettes et domsutvalg?* JW. <https://www.jw.org/no/bibliotek/blad/vakttarnet-studieutgave-juli-2018/mann-kvinne-upassende-oppfoersel-domsutvalg/>. Lest: 12. mai 2021.

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. (u.å.g). *Dere foreldre, rettløse barna deres*. JW. <https://www.jw.org/no/bibliotek/blad/g200911/Dere-foreldre-rettloese-barna-deres/>. Lest: 13. mai 2021.

Winje, G. (1999). *Fra bønn til magi: Nye religioner og menneskesyn*. Høyskoleforlaget AS.

VEDLEGG 1: Analysetekst 1

1 Hva Bibelen sier

2 Kan homoseksuelle handlinger noen gang forsvares?

3 HOMOSEKSUELL praksis blir stadig mer akseptert i mange land. En gruppe i et
4 kirkesamfunn i USA etterlyser en nytolkning av hva Bibelen sier om homoseksuelle
5 handlinger i lys av «dagens visdom». En prest i Brasil som nylig inngikk ekteskap med en av
6 samme kjønn, oppfordret også folk til «å se med nye øyne på Bibelen», slik at de kunne ta i
7 betraktning hans kirkesamfunns moderne syn.

8 De som på den annen side ikke godkjenner homoseksuelle handlinger, blir ofte stemplet som
9 homofober eller som fordomsfulle. Hva sier Bibelen egentlig om homoseksuelle handlinger?

10 Hva sier Bibelen?

11 Bibelen fremmer ikke fordommer mot mennesker. Men dens syn på homoseksuelle
12 handlinger er tydelig.

13 «Du skal ikke ligge med en mann slik som du ligger med en kvinne. Det er en
14 vederstyggelighet.» – 3. Mosebok 18:22.

15 Dette forbudet var en del av Moseloven og var en av mange morallover som ble gitt spesielt
16 til israelittene. Det er likevel et uttrykk for Guds syn på homoseksuelle handlinger, både når
17 det gjelder jøder og ikke-jøder, for det sies jo: «Det er en vederstyggelighet.» Nasjonene
18 omkring Israel praktiserte homoseksuelle handlinger, incest, ekteskapsbrudd og andre ting
19 som var forbudt ifølge Loven. Gud betraktet derfor disse nasjonene som urene. (3. Mosebok
20 18:24, 25) Skjedde det en forandring med hensyn til Bibelens syn i løpet av den kristne
21 tidsalder? Tenk over dette skriftstedet:

22 «[Gud] overgav . . . dem til vanærende seksuelle lyster, for deres kvinner på sin side byttet
23 den naturlige bruk av seg selv bort mot en som er i strid med naturen, og likeså forlot også
24 mennene den naturlige bruk av kvinnen og ble voldsomt opptent i sitt begjær etter hverandre,
25 menn med menn, idet de gjorde det som er usømmelig.» – Romerne 1:26, 27.

26 Hvorfor omtaler Bibelen homoseksuelle handlinger som unaturlige og usømmelige? Fordi de
27 omfatter seksuell aktivitet som er i strid med Skaperens hensikt. Homoseksuelle handlinger
28 kan ikke frambringe barn. Bibelen sammenligner homoseksuelle handlinger med den
29 seksuelle omgangen opprørske engler, som etter hvert ble kjent som demoner, hadde med
30 kvinner før vannflommen på Noahs tid. (1. Mosebok 6:4; 19:4, 5; Judas 6, 7) Guds syn på
31 begge disse formene for seksuell omgang er at de er unaturlige.

32 Finnes det faktorer som kan forsvare homoseksuelle handlinger?

33 Noen spør kanskje: «Kan arv, miljø eller traumatiske opplevelser i livet, for eksempel
34 seksuelt misbruk, forsvare det at man gir etter for homoseksuelle lyster?» Nei, det kan ikke
35 det. Tenk over dette eksemplet: En person kan ha det som noen forskere betrakter som en
36 medfødt tendens til å misbruke alkohol, eller han eller hun kan ha vokst opp i en familie hvor
37 alkoholmisbruk var vanlig. De fleste ville naturligvis føle med en person som er i en slik
38 situasjon. Man ville likevel ikke på noen måte oppmuntre ham eller henne til å fortsette å
39 misbruke alkohol eller til å gi opp kampen mot alkoholmisbruket bare fordi han eller hun
40 kanskje er født med en slik tendens eller har vokst opp i et slikt miljø.

41 På lignende måte fordømmer ikke Bibelen dem som kjemper med homoseksuelle
42 tilbøyeligheter, men den tolererer på ingen måte det å gi etter for slike tilbøyeligheter, enten

43 de er genetisk betinget eller har andre årsaker. (Romerne 7:21–25; 1. Korinter 9:27) Bibelen
44 kommer isteden med praktisk hjelp og oppmuntring, slik at enkeltpersoner kan bli hjulpet til å
45 stå imot trangen til å begå homoseksuelle handlinger.

46 **Hva ønsker Gud at de som har homoseksuelle lyster, skal gjøre?**

47 Bibelen forsikrer oss om at det er Guds vilje at «alle slags mennesker skal bli frelst og komme
48 til nøyaktig kunnskap om sannheten». (1. Timoteus 2:4) Selv om Bibelen ikke godkjenner
49 homoseksuelle handlinger, oppmuntrer den ikke til hat mot homoseksuelle.

50 Guds syn på homoseksuelle handlinger kan ikke utvannes. I 1. Korinter 6:9, 10 sier Bibelen
51 tydelig at «menn som ligger med menn», er blant dem som «ikke skal arve Guds rike». Men i
52 vers 11 finner vi denne oppmuntrende tanken: «Og likevel er det dette noen av dere har vært.
53 Men dere er blitt vasket rene, men dere er blitt helliget, men dere er blitt erklært rettferdige i
54 vår Herre Jesu Kristi navn og med vår Guds ånd.»

55 Det er tydelig at de som hadde et oppriktig ønske om å tilbe Gud på hans premisser, ble tatt
56 hjertelig imot i den kristne menighet i det første århundre. Dette gjelder også alle oppriktige
57 mennesker som søker å oppnå Guds godkjennelse i dag – ikke ved å komme med nye
58 fortolkninger av Bibelen, men ved å bringe sitt liv i harmoni med den.

VEDLEGG 2: Analysetekst 2

1 KAPITTEL 28

2 **Hvordan kan jeg unngå homoseksuelle handlinger?**

3 «I tenårene slet jeg med at jeg følte meg tiltrukket av andre gutter. Innerst inne visste jeg at
4 det ikke var normalt.» – Olef.

5 «Venninnen min og jeg kysset hverandre et par ganger. Men jeg likte gutter også, så jeg lurte
6 på om jeg kunne være biseksuell.» – Sarah.

7 DE ALLER fleste vil nok være enige i at det i dag snakkes mer åpent om homoseksualitet enn
8 for noen tiår siden. Og bare prøv å si at du er imot det! Du vil sannsynligvis bli bombardert
9 med kritikk. Amy, som er 16 år, sier: «En jente sa til meg at jeg måtte ha fordommer mot folk
10 av andre raser, for mitt syn på homoseksualitet betydde akkurat det – at jeg var fordomsfull!»

11 Vår tids tolerante holdninger har fått mange unge til å eksperimentere med det å ha sex med
12 noen av samme kjønn. «Mange jenter på skolen sier at de er lesbiske, biseksuelle eller
13 'binysgjerrige',» sier Becky, som er 15 år. Christa på 18 forteller at det også er slik på den
14 skolen hun går på. «To jenter i klassen har faktisk spurt meg om vi kunne ha sex,» sier hun.
15 «Én skrev en lapp til meg og spurte om jeg hadde lyst til å finne ut hvordan det er å ha sex
16 med en jente.»

17 Siden homoseksuelle forhold så åpent blir forsvart, spør du kanskje deg selv: «Er det egentlig
18 så galt å ha sex med en av samme kjønn? Hva om jeg føler meg tiltrukket av en av mitt eget
19 kjønn? Betyr det at jeg er homofil?»

20 **Hvordan ser Gud på homoseksuelle handlinger?**

21 I dag er det mange – også en del prester – som ikke ser så alvorlig på det som har med
22 homoseksualitet å gjøre. Men Guds Ord, Bibelen, er veldig klar på dette punktet. Den forteller
23 at Jehova Gud skapte mannen og kvinnen, og at det var hans vilje at de skulle tilfredsstillte
24 sine seksuelle lyster bare som mann og kone. (1. Mosebok 1: 27, 28; 2: 24) Det er derfor ikke
25 overraskende at Bibelen sier at homoseksuelle handlinger er galt. – Romerne 1: 26, 27.

26 Noen vil si at Guds Ord er gammeldags. Men hva tror du er grunnen til at de er så raske til å
27 påstå det? Kan det være fordi Bibelen har et annet syn enn de har? Mange forkaster Guds Ord
28 bare fordi det lærer noe annet enn det de ønsker å tro. Men et slikt syn er ikke objektivt, og vi
29 bør heve oss over en slik sneversynt tankegang!

30 Men hva om du føler deg tiltrukket av en av samme kjønn? Betyr det automatisk at du er
31 homofil? Nei. Husk at du er i «ungdommens blomstring», en periode da det lett kan skje at du
32 ufrivillig får sterke seksuelle følelser. (1. Korinter 7: 36) Hvis du av og til føler deg tiltrukket
33 av en av samme kjønn, betyr ikke det at du er homofil. Slike følelser forsvinner vanligvis med
34 tiden. I mellomtiden må du ikke bli med på homoseksuelle handlinger. Hvordan kan du klare
35 det?

36 Be til Jehova om saken. Bønnfall Jehova slik som David gjorde: «Ransak meg, Gud, og kjenn
37 mitt hjerte. Gransk meg og kjenn mine foruroligende tanker, og se om det er en smertefull vei
38 i meg, og led meg på den uavgrensede tids vei.» (Salme 139: 23, 24) Jehova kan styrke deg
39 med en fred som «overgår all tanke». Dette kan 'vokte ditt hjerte og dine forstandsevner' og
40 gi deg «kraft som er over det normale», slik at du ikke gir etter for urette ønsker. – Filipperne
41 4: 6, 7; 2. Korinter 4: 7.

42 Fyll sinnet med oppbyggende tanker. (Filipperne 4: 8) Les Bibelen hver dag. Undervurder
43 aldri den kraft den har til å påvirke ditt sinn og hjerte i god retning. (Hebreerne 4: 12) Jason
44 sier: «Bibelen har hatt sterk innvirkning på meg – for eksempel slike skriftsteder som 1.
45 Korinter 6: 9, 10 og Efeserne 5: 3. Jeg leser disse skriftstedene hver gang det dukker opp
46 urette ønsker og lyster.»

47 Hold deg unna pornografi og homoseksuell propaganda. (Kolosserne 3: 5) Unngå alt som
48 vekker umoralske ønsker. Dette innbefatter pornografi, visse TV-programmer og filmer og
49 kanskje også moteblad og kroppsbyggerblad med bilder av lett-kledde modeller. Bytt ut
50 negative tanker med positive. En gutt i tenårene sier: «Når jeg får homoseksuelle følelser,
51 mediterer jeg over favorittskriftstedet mitt.»

52 Noen vil nok si at det ikke er noen vits i å gjøre alt dette, at du ganske enkelt bør «leve ut din
53 seksualitet» og «akseptere at du er den du er». Men Bibelen sier at du kan gjøre bedre enn
54 som så! Den forteller for eksempel at noen kristne i det første århundre som tidligere hadde
55 vært praktiserende homoseksuelle, hadde forandret livsførsel. (1. Korinter 6: 9–11) Du kan
56 også vinne kampen – selv om den nå bare foregår i ditt indre.

57 Hva om du fortsetter å føle deg tiltrukket av personer av ditt eget kjønn? Ikke gi etter for slike
58 følelser! Det er homoseksuelle handlinger Jehova sier er galt. Det betyr at det er et oppnåelig
59 mål for en som kjemper med følelser for noen av samme kjønn – han eller hun kan velge ikke
60 å handle etter disse følelsene.

61 For å illustrere det: En person kan være «tilbøyelig til voldsom harme». (Ordspråkene 29: 22)
62 Tidligere gav han kanskje lett etter for sitt sinne. Men etter å ha studert Bibelen er han blitt
63 klar over at det er nødvendig å utvikle selvkontroll. Betyr det at han aldri kommer til å føle at
64 raseriet veller opp i ham igjen? Nei. Men fordi han vet hva Bibelen sier om ukontrollert sinne,
65 anstrenger han seg hardt for ikke å gi etter for følelsene sine.

66 Det er på samme måte med en som føler seg tiltrukket av andre av samme kjønn, men som nå
67 har lært hva Bibelen sier om homoseksuelle handlinger. Noen ganger dukker det kanskje
68 fortsatt opp urette ønsker. Men ved å se på homoseksualitet på den måten Jehova gjør, kan
69 man finne styrke til å stå imot slike ønsker.

70 **Gi ikke opp!**

71 Hvis du kjemper med følelser for noen av samme kjønn, føler du det kanskje som en ung
72 mann som sa: «Jeg har prøvd å forandre følelsene mine. Jeg har bedt til Jehova om hjelp. Jeg
73 leser i Bibelen, og jeg har hørt taler om emnet. Men jeg vet verken ut eller inn.»

74 Hvis du er i en lignende situasjon, har du virkelig en kamp. Det finnes ingen lettvint løsning.
75 En som ønsker å gjøre Guds vilje, må rette seg etter hans moralnormer og ta avstand fra
76 umoralsk oppførsel, selv om dette kan være forferdelig vondt og vanskelig. Glem aldri at Gud
77 forstår hvilken kamp du har i ditt indre, og at han har medfølelse med dem som tjener ham.*
78 (1. Johannes 3: 19, 20) Når du følger Guds bud, åpner du for hans velsignelse. Ja, å rette seg
79 etter Guds bud «gir stor lønn». (Salme 19: 11) Allerede nå vil du ha et så godt liv som det er
80 mulig å ha i denne problemfylte verden.

81 Så stol på Gud, og kjemp imot urette ønsker. (Galaterne 6: 9) Gå inn for å «avsky det onde»
82 og 'holde fast ved det gode'. (Romerne 12: 9) Når du anstrenger deg og tar tiden til hjelp, vil
83 du sannsynligvis oppdage at de urette ønskene avtar. Og det beste av alt – ved å unngå
84 homoseksuelle handlinger kan du se fram til å leve evig i Guds rettferdige, nye verden.

VEDLEGG 3: Analysetekst 3

1 Hva Bibelen sier

2 En «alternativ livsstil» — hvordan ser Gud på det?

3 «NÅR vet jeg hva slags seksuell legning jeg har?» Det skrev en 13 år gammel jente til en
4 rådgivningsspalte for tenåringer. Spørsmålet hennes gjenspeiler holdningen til mange som
5 mener at man fritt kan velge seksuell livsstil.

6 Noen er oppriktig i villrede med hensyn til sine seksuelle følelser. Andre velger åpent å anta
7 en alternativ livsstil ved for eksempel å leve som homoseksuell. Andre igjen oppfører og kler
8 seg som en av det annet kjønn. Noen gjennomgår operasjoner for å skifte kjønn. Det er til og
9 med noen som mener at voksne burde få lov til å ha sex med barn.

10 Er seksuelle handlinger og kjønn egentlig et spørsmål om personlig valg? Hva har Guds Ord å
11 si om dette?

12 «Til mann og kvinne skapte han dem»

13 Første Mosebok i Bibelen forteller at Gud selv skapte forskjellene mellom mann og kvinne.
14 Det står der: «Gud gikk i gang med å skape mennesket i sitt bilde . . .; til mann og kvinne
15 skapte han dem. Så velsignet Gud dem, og Gud sa til dem: 'Vær fruktbare og bli mange og
16 fyll jorden og legg den under dere'.» — 1. Mosebok 1: 27, 28.

17 Gud skapte menneskene med fri vilje og gav dem muligheter til å nyte sin frihet. (Salme 115:
18 16) De ble betrodd det ansvar å ta seg av alle andre levende skapninger på jorden og fikk også
19 lov til å velge passende navn til dem. (1. Mosebok 2: 19) Men når det gjaldt det som hadde
20 med seksualitet å gjøre, kom Gud med klare retningslinjer. — 1. Mosebok 2: 24.

21 Fordi Adam var ulydig mot Gud, har vi alle arvet ufullkommenhet. Vi må derfor kjempe mot
22 kjødelige svakheter og sterke ønsker eller begjær som er i strid med Guds opprinnelige
23 hensikt. I de lovene som Gud gav gjennom Moses, spesifiserte han derfor hvilke seksuelle
24 handlinger som var 'vederstygge' i hans øyne — ekteskapsbrudd, incest, homoseksuelle
25 handlinger og seksuell omgang med dyr. (3. Mosebok 18: 6—23) Gud kom også med et
26 uttrykkelig forbud mot det å gi inntrykk av å være av det annet kjønn i en umoralsk hensikt.
27 (5. Mosebok 22: 5) Gjennom hele Bibelen blir det vist at den eneste form for seksuell omgang
28 som Gud godkjenner, er sex mellom to av forskjellig kjønn, innenfor ekteskapet. (1. Mosebok
29 20: 1—5, 14; 39: 7—9; Ordspråkene 5: 15—19; Hebreerne 13: 4) Er slike normer fornuftige?

30 Kan man velge?

31 I Bibelen blir menneskene i forholdet til sin Skaper sammenlignet med leire i en pottemakers
32 hånd. Det står: «Menneske, hvem er så egentlig du, som tar til motmæle mot Gud? Skal det
33 som er formet, si til ham som formet det: 'Hvorfor laget du meg slik?'" (Romerne 9: 20) Den
34 måten Gud skapte mannen og kvinnen på, viser at det er naturlig for dem å føle seg seksuelt
35 tiltrukket av hverandre. Å bli seksuelt tiltrukket av en av samme kjønn, av et dyr eller av et
36 barn er derfor noe unaturlig. — Romerne 1: 26, 27, 32.

37 Av den grunn er det slik at de som lever ut slike unaturlige seksuelle tilbøyeligheter, 'strider
38 med Gud'. Bibelen inneholder denne advarselen: «Ve den som har stridd med Ham som
39 formet ham, som et potteskår med jordens andre potteskår! Skulle leiren si til ham som former
40 den: 'Hva lager du?'" (Jesaja 45: 9) Det er rimelig at Han som har skapt menneskene,
41 kommer med retningslinjer i seksuelle spørsmål. Er det ikke også rimelig at vi følger disse
42 retningslinjene?

43 **Å «få herredømme over sitt eget kar»**

44 Bibelskribenten Paulus brukte et lignende bilde da han gav de kristne veiledning i seksuelle
45 spørsmål. Han sa: «Enhver av dere skal vite hvordan han skal få herredømme over sitt eget
46 kar i helligelse og ære, ikke i begjærlig seksuell lyst.» (1. Tessaloniker 4: 4, 5) Paulus
47 sammenlignet her menneskekroppen med et kar. Å få herredømme over dette karet betyr å
48 sørge for at ens tanker og ønsker eller begjær er i samsvar med Guds morallover.

49 Det kan nok være at dette ikke er lett. En som er blitt seksuelt misbrukt som barn, en som har
50 hatt foreldre eller andre foresatte som ved sitt eksempel har gitt ham eller henne en feilaktig
51 oppfatning av mandighet og kvinnelighet, eller en som i ung alder er blitt utsatt for
52 pornografi, kan forståelig nok ha vanskeligheter. Genetiske, hormonelle og psykiske faktorer
53 kan også spille en rolle når det gjelder avvikende seksuelle følelser. Men det er godt å vite at
54 vår Skaper kan gi dem som trenger det, hjelp og støtte. — Salme 33: 20; Hebreerne 4: 16.

55 **La den store Pottemaker forme deg**

56 En leirklump må plasseres midt på dreieskiven før pottemakeren kan begynne å forme leiren.
57 Mens dreieskiven så går rundt, trykker pottemakeren forsiktig på leiren med dyktige fingre for
58 å bearbeide leiren til den ønskede form. Før vi kan bli formet til en ønskverdig person i Guds
59 øyne, må vi komme oss midt på dreieskiven, for å si det slik, ved å gå inn for å la Guds tidløse
60 prinsipper og lover få en sentral plass i livet vårt. Når vi først har begynt å anstrenge oss i den
61 retning, former Gud oss i sin kjærlighet forsiktig ved hjelp av Bibelen, sin hellige ånd og det
62 kristne brorskap. På den måten begynner vi å føle og erfare Guds personlige omsorg i vårt liv.

63 Vi må naturligvis bygge opp tillit til Skaperens visdom; vi må lære oss å stole på at han vet
64 hva som er best for oss. En slik tillit får vi ved å be og ved oppriktig å studere Bibelen. En
65 som vil gjøre noe med sine urette seksuelle følelser med en slik innstilling, blir en som
66 Skaperen kan forme. I 1. Peter 5: 6, 7 står det: «Ydmyk dere derfor under Guds mektige hånd,
67 for at han kan opphøye dere når den rette tid er inne, mens dere kaster all deres bekymring på
68 ham, for han har omsorg for dere.»

69 Når vi regelmessig leser Bibelen, lærer vi om en lang rekke trofaste tjenere for Gud som
70 kjempet mot kjødelige begjær, men aldri gav opp. Disse eksemplene er til stor oppmuntring
71 for oss. Vi kan godt forestille oss den frustrasjon apostelen Paulus følte noen ganger i sin
72 kamp. Han sa: «Jeg elendige menneske! Hvem skal redde meg fra det legeme som lider denne
73 død?» Men han viste oss også hvem som kan gi oss den beste hjelpen, da han svarte på sitt
74 eget spørsmål på denne måten: «Gud være takk ved Jesus Kristus, vår Herre!» — Romerne 7:
75 24, 25.

76 **En sterk kraft som kan hjelpe en**

77 Vi kan også benytte oss av Guds hellige ånd. Det er en sterk kraft som kan forårsake
78 forandringer. Den hellige ånd hjelper oss til å «legge av den gamle personlighet» og «ta på
79 den nye personlighet, som ble skapt i samsvar med Guds vilje i sann rettferdighet og
80 lojalitet». (Efeserne 4: 22—24) Vår kjærlige himmelske Far besvarer alltid oppriktige bønner
81 om å få hellig ånd som en hjelp til å foreta denne forandringen. Jesus forsikrer oss om at
82 Faderen vil «gi hellig ånd til dem som ber ham». (Lukas 11: 13) Men det er nødvendig å be
83 om og om igjen, noe han viste ved å si: «Fortsett å be, og det skal bli gitt dere.» (Matteus 7: 7)
84 Dette er spesielt tilfellet når det er snakk om å få sterke seksuelle begjær under kontroll.

85 Gud hjelper oss også gjennom det kristne brorskap, som består av mennesker med vidt
86 forskjellig bakgrunn. Noen av de kristne i menigheten i Korint i det første århundre hadde
87 tidligere tilhørt kategorien «menn som blir brukt til unaturlige formål», og «menn som ligger

88 med menn». Men de hadde forandret seg. Kristi blod rensset dem, og Gud kunne godkjenne
89 dem. (1. Korinter 6: 9—11) Noen i vår tid trenger å foreta lignende forandringer. Og de kan få
90 hjelp av den kristne menighet i sin kamp mot urette begjær.

91 Betyr dette at en som blir en kristen, automatisk blir kvitt alle avvikende tilbøyeligheter eller
92 alle forvirrende følelser med hensyn til kjønn? Ikke nødvendigvis. Noen som har vært nøye
93 med å følge bibelske prinsipper, har klart å leve i samsvar med Guds normer. Likevel har
94 disse kristne ofte måttet kjempe en daglig kamp mot urette begjær. De tjener Gud til tross for
95 at de har en billedlig «torn i kjødet». (2. Korinter 12: 7) Så lenge de fortsetter å kjempe mot
96 urette tilbøyeligheter og lever et rettskaffent liv, betrakter Gud dem som trofaste tjenere og
97 som rene. De kan se fram til den tiden da hele menneskeheten «skal bli frigjort fra
98 trelldommen under forgjengeligheten og få Guds barns herlige frihet». — Romerne 8: 21.

99 I mellomtiden må alle som ønsker å behage Gud, leve etter hans rettfærdige normer. De sanne
100 kristne velger å tjene Gud — ikke følge sine egne, selviske tilbøyeligheter. De som ydmykt
101 retter seg etter Guds vilje på alle livets områder, vil bli belønnet med evig lykke og glede. —
102 Salme 128: 1; Johannes 17: 3

SAMMENDRAG

Student: Therese Eide

Veileder: Helga Mannsåker

Tittel: En kamp i ditt indre

Undertittel: En kritisk diskursanalyse av fremstillingen av homoseksualitet i et utvalg tekster på Jehovas Vitners nettside.

Denne oppgaven undersøker hvordan Jehovas Vitner fremstiller temaet *homoseksualitet* i et utvalg tekster fra deres nettside. Analyse materialet mitt består av tre tekster på til sammen ca. seks sider (3489 ord). For å finne ut hvordan homoseksualitet blir fremstilt i tekstene, har jeg valgt å utføre en kritisk diskursanalyse for å kunne avdekke ideologien som skjuler seg bak tekstene. Her baserer jeg meg særlig på teoretiske perspektiver fra van Dijk og Fairclough.

Jeg har undersøkt tre kategorier språklige virkemidler: metaforer, analogier og en mer åpen gruppe jeg har kalt diverse språklige virkemidler. I arbeidet med den kritiske diskursanalysen har jeg brukt teoretiske perspektiver fra både kognitiv lingvistikk og retorikk. Fra kognitiv lingvistikk har jeg benyttet blant annet begrepsmetafor-teori, teori om analogier og framing-teori, med særlig vekt på hva konsekvensen av de ulike språklige virkemidlene er. Fra retorikken er det ethos og den retoriske situasjonen som er de sentrale perspektivene.

Analysen min, som består av en analyse av språklige virkemidler innenfor de tre overnevnte kategoriene, viser at Jehovas Vitners synspunkt på homoseksualitet er utelukkende negativt. I tillegg har jeg funnet at det særlig er metaforer som henter informasjon fra KRAFT-domenet som er sentrale i analyse materialet, og at homoseksualitet blir sett på som en ond kraft. I drøftingen har jeg kommet frem til at den generelle ideologien som blir produsert i tekstene er at det hele tiden foregår en kamp mellom det gode og det onde. I mitt analyse materiale blir denne ideologien uttrykt gjennom at kampen mellom det gode og det onde, er en kamp mellom Jehovas Vitners moralske prinsipper og mennesket som ønsker å følge disse, og homoseksuelle drifter. Basert på diskusjonen min rundt forholdet mellom avsender og mottaker, og konsekvensene av de språklige virkemidlene, har jeg kommet frem til en antakelse om at denne ideologien sannsynligvis blir reproduisert hos/av leserne av tekstene som primært er unge personer som tilhører Jehovas Vitner.

ABSTRACT

Student: Therese Eide

Supervisor: Helga Mannsåker

Title: En kamp i ditt indre (An inner conflict)

Subtitle: A critical discourse analysis of the portrayal of homosexuality in a selection of texts from Jehovah's Witness' website.

This dissertation explores how Jehovah's Witness portray the topic *homosexuality* in a selection of texts from their website. My material consists of three texts of approx. six pages (3489 words) in total. In order to determine how homosexuality is portrayed in the texts, I have chosen to perform a critical discourse analysis in order to uncover the ideology that is concealed behind the texts. The analysis is primarily based on theoretical perspectives from van Dijk and Fairclough.

I have explored three categories of linguistic devices: metaphors, analogies, and a more open category I have titled various linguistic devices. While performing the critical discourse analysis I have used theoretical perspectives from both cognitive linguistics and rhetoric. From cognitive linguistics I have utilized among others conceptual metaphor theory, analogy theory, and framing theory, with added emphasis on the consequence of the different linguistic devices. From the rhetoric it is ethos and the rhetorical situation that are the most essential perspectives.

My analysis, which involves an analysis of linguistic devices within the three categories previously mentioned, shows that Jehovah's Witness' attitude towards homosexuality is exclusively negative. In addition to this I have found that metaphors that receive information from the FORCE domain are central in the analytical material, and that homosexuality is viewed as an evil force. In my discussion I have concluded that the general ideology being produced in the texts is that there is a constant conflict between the good and the bad. In my analytic material this ideology is expressed by the fact that this battle is between Jehovah's Witness' moral principles with the individuals who wish to pursue these, and homosexual drives. Based on my discussion regarding the connection between sender and receiver, and the consequences of the linguistic devices, I have arrived at an assumption that the ideology most probably is being reproduced in/by the readers of the texts which primarily is young Jehovah's Witnesses followers.

PROFESJONSRELEVANS

I min oppgave har jeg ved hjelp av vitenskapelige metoder analysert og kritisk drøftet tre tekster fra Jehovas Vitner som omhandler et tema som ofte diskuteres som en etisk problemstilling, nemlig *homoseksualitet*. Dette er noe som kan knyttes direkte til opplæringens verdigrunnlag, som blir redegjort for i overordnet del av Kunnskapsløftet (LK20). Et av disse verdigrunnlagene er *kritisk tenkning* og *etisk bevissthet*, hvor det blant annet står følgende:

Opplæringen skal gi elevene en forståelse av kritisk og vitenskapelig tenkning (...).

Opplæringen skal utvikle elevenes evne til å foreta etiske vurderinger og gjøre dem fortrolige med etiske problemstillinger (...). Kritisk tenkning og etisk bevissthet er både en forutsetning for og en del av det å lære i mange ulike sammenhenger, og bidrar til at elevene utvikler god dømmekraft (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 6)

Det å tenke kritisk og å være bevisst over etiske spørsmål og problemstillinger, er noe som må øves på gjennom lesing, skriving og samtaler. For at elevene skal kunne øve på dette, må også jeg som kommende lærer ha et bevisst forhold til kritisk tenkning og etikk, noe som jeg blant annet har tilegnet meg gjennom arbeidet med denne masteroppgaven. Dette er ferdigheter elevene skal tilegne seg gjennom flere fag i skolen.

Som kommende norsk- og religionslærer har jeg også noen læreplaner å forholde meg til. Det er flere av kompetansemålene i disse læreplanene som kan knyttes direkte mot teoriene og metodene brukt i min oppgave, og det tematiske innholdet. For å eksemplifisere dette vil jeg sitere to kompetansemål, ett fra læreplanen i norsk (nr. 1) og ett fra læreplanen i religion, livssyn og etikk (nr. 2). Begge er kompetansemål fra 10. trinn.

1. Gjenkjenne og bruke språklige virkemidler og retoriske appellformer.
2. Gjøre rede for og reflektere over ulike syn på kjønn og seksualitet i kristendom og andre religioner og livssyn.

Altså er både det teoriene og metoden jeg har brukt, og det tematiske innholdet i oppgaven noe som elevene skal bli bevisstgjort om i deres opplæring. Oppgaven kan, som vist, knyttes både mot det generelle verdigrunnlaget i dagens opplæring og til de to fagene jeg selv skal undervise i: norsk og religion, livssyn og etikk.

LITTERATURLISTE FOR PROFESJONSRELEVANS

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del- verdier og prinsipper*. Udir.

<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/?lang=nob>.

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplan i norsk (NOR01-06)*.

<https://data.udir.no/k106/v201906/laereplaner-lk20/NOR01-06.pdf?lang=nob>.

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk (RLE01-03)*.

<https://data.udir.no/k106/v201906/laereplaner-lk20/RLE01-03.pdf?lang=nob>.